

colloquium-journal

ISSN 2520-6990

Międzynarodowe czasopismo naukowe

Economic sciences

№34(86) 2020

Część 2

colloquium-journal

ISSN 2520-6990

ISSN 2520-2480

Colloquium-journal №34 (86), 2020

Część 2

(Warszawa, Polska)

Redaktor naczelny - **Paweł Nowak**
Ewa Kowalczyk

Rada naukowa

- **Dorota Dobija** - profesor i rachunkowości i zarządzania na uniwersytecie Koźmińskiego
- **Jemielniak Dariusz** - profesor dyrektor centrum naukowo-badawczego w zakresie organizacji i miejsc pracy, kierownik katedry zarządzania Międzynarodowego w Ku.
- **Mateusz Jabłoński** - politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki.
- **Henryka Danuta Stryczewska** – profesor, dziekan wydziału elektrotechniki i informatyki Politechniki Lubelskiej.
- **Bulakh Iryna Valerievna** - profesor nadzwyczajny w katedrze projektowania środowiska architektonicznego, Kijowski narodowy Uniwersytet budownictwa i architektury.
- **Leontiev Rudolf Georgievich** - doktor nauk ekonomicznych, profesor wyższej komisji atestacyjnej, główny naukowiec federalnego centrum badawczego chabarowska, dalekowschodni oddział rosyjskiej akademii nauk
- **Serebrennikova Anna Valerievna** - doktor prawa, profesor wydziału prawa karnego i kryminologii uniwersytetu Moskiewskiego M.V. Lomonosova, Rosja
- **Skopa Vitaliy Aleksandrovich** - doktor nauk historycznych, kierownik katedry filozofii i kulturoznawstwa
- **Pogrebnaya Yana Vsevolodovna** - doktor filologii, profesor nadzwyczajny, stawropolski państwowy Instytut pedagogiczny
- **Fanil Timeryanowicz Kuzbekov** - kandydat nauk historycznych, doktor nauk filologicznych. profesor, wydział Dziennikarstwa, Bashgosuniversitet
- **Kanivets Alexander Vasilievich** - kandydat nauk technicznych, docent wydziału dyscypliny inżynierii ogólnej wydziału inżynierii i technologii państwowej akademii rolniczej w Połtawie
- **Yavorska-Vitkovska Monika** - doktor edukacji, szkoła Kuyavsky-Pomorsk w bidgoszczu, dziekan nauk o filozofii i biologii; doktor edukacji, profesor
- **Chernyak Lev Pavlovich** - doktor nauk technicznych, profesor, katedra technologii chemicznej materiałów kompozytowych narodowy uniwersytet techniczny Ukrainy „Politechnika w Kijowie”
- **Vorona-Slivinskaya Lyubov Grigoryevna** - doktor nauk ekonomicznych, profesor, St. Petersburg University of Management Technologia i ekonomia
- **Voskresenskaya Elena Vladimirovna** doktor prawa, kierownik Katedry Prawa Cywilnego i Ochrony Własności Intelektualnej w dziedzinie techniki, Politechnika im. Piotra Wielkiego w Sankt Petersburgu
- **Tengiz Magradze** - doktor filozofii w dziedzinie energetyki i elektrotechniki, Georgian Technical University, Tbilisi, Gruzja
- **Usta-Azizova Dilnoza Ahrarovna** - kandydat nauk pedagogicznych, profesor nadzwyczajny, Tashkent Pediatric Medical Institute, Uzbekistan

    SlideShare

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

«Colloquium-journal»

Wydrukowano w «Chocimska 24, 00-001 Warszawa, Poland»

E-mail: info@colloquium-journal.org

<http://www.colloquium-journal.org/>

CONTENTS

ECONOMIC SCIENCES

Antonov N.S. THE ROLE OF TRANSPORT AND LOGISTICS INFRASTRUCTURE IN THE LONG-TERM SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE ARCTIC ZONE OF RUSSIA (ON THE EXAMPLE OF THE NORTHERN SEA ROUTE)	4
Антонов Н.С. РОЛЬ ТРАНСПОРТНО-ЛОГИСТИЧЕСКОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В ДОЛГОСРОЧНОМ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ АРКТИЧЕСКОЙ ЗОНЫ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ (НА ПРИМЕРЕ СЕВЕРНОГО МОРСКОГО ПУТИ)	4
Зиниша О.С., Пономаренко А.В., Акопян А.А. БАНКОВСКИЙ БИЗНЕС В УСЛОВИЯХ РАЗВИТИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ: НОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ И УГРОЗЫ	9
Zinisha O.S., Ponomarenko A.V., Akopyan A.A. BANKING BUSINESS IN THE CONDITIONS OF DEVELOPMENT OF DIGITAL TECHNOLOGIES: NEW OPPORTUNITIES AND THREATS.....	9
Амонс С.Е., Красняк О.П. РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ЯК ФАКТОРУ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА	12
Amons S., Krasnyak O. THE ROLE OF STRATEGIC PLANNING AS A FACTOR OF FORMING THE COMPETITIVENESS OF AGRICULTURAL ENTERPRISE	12
Amons S., Krasnyak O. FEATURES AND PRINCIPLES OF THE MODERN PERSONNEL MANAGEMENT SYSTEM	18
Бронская А.А., Арутюнян А.А., Носова Т.П. ИЗМЕНЕНИЕ РОЛИ И ФУНКЦИИ ДЕНЕГ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ	23
Vronskaya A.A., Aratyunyan A.A., Nosova T.P. CHANGING THE ROLE AND FUNCTION OF MONEY IN THE MODERN WORLD	24
Harbar Zh.V. ENSURING THE AVAILABILITY OF CAPITAL INVESTMENT LENDING FOR AGRICULTURAL ENTERPRISES	27
Zakharova A.V. PROBLEMS AND PROSPECTS FOR THE APPLICATION OF CRYPTOCURRENCIES	33
Kolesnik T., Pronko L. SPECIFICS OF RENTAL RELATIONS DEVELOPMENT IN AGRICULTURE	35
Корнилова А.Н., Василенкова Н.В. УПРАВЛЕНИЕ СПРОСОМ НА ЭЛЕКТРОЭНЕРГИЮ КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ МЕХАНИЗМ ПОВЫШЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КОМПАНИИ	44
Kornilova A.N., Vasilenkova N.V. ELECTRICITY DEMAND MANAGEMENT AS AN EFFECTIVE MECHANISM OF INCREASING THE COMPANY'S PERFORMANCE	44
Mazur K.V. INVOLVEMENT OF AGRO-VENTURE FUNDS IN FINANCING CAPITAL INVESTMENTS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES	47
Мунаева В.В., Носова Т.П. ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ И ПРОБЛЕМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВИРТУАЛЬНЫХ ДЕНЕГ (КРИПТОВАЛЮТ) ..	53
Munaeva V.V., Nosova T.P. ECONOMIC SUBSTANCE AND PROBLEMS OF THE USE OF VIRTUAL MONEY (CRYPTOCURRENCY)	53

Наумкина Д.А., Яковенко А.Н., Носова Т.П. КОРОНАВИРУС И ЭКОНОМИКА: ПОДДЕРЖКА МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ	55
Naumkina D.A., Yakovenko A.N., Nosova T.P. CORONAVIRUS AND THE ECONOMY: SUPPORTING SMALL AND MEDIUM BUSINESSES DURING THE PANDEMIC PERIOD	55
Охріменко Ю. О., Чухліб А. В. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ	58
Oxrimenko Y. O., Chukhlib A.V. INFORMATION AND ANALYTIC SECURITY OF THE MANAGEMENT OF OWN CAPITAL OF THE AGRARIAN SECTOR CAPITAL	58
Топорова Е.А. ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕРЫ ПОДДЕРЖКИ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА ГОСУДАРСТВОМ В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ В РОССИИ И СТРАНАХ ЗАПАДНОЙ ЕВРОПЫ	60
Торогова Е.А. ECONOMIC MEASURES OF SUPPORTING SMALL AND MEDIUM BUSINESSES BY THE STATE DURING THE PANDEMIC PERIOD IN RUSSIA AND THE COUNTRIES OF WESTERN EUROPE	60
Чиназирова С.К., Кадакоев Р.Н., Дзетль Р.Ч. ПОДХОДЫ К ВНЕДРЕНИЮ БЕРЕЖЛИВОГО ПРОИЗВОДСТВА В МЕДИЦИНСКОМ УЧРЕЖДЕНИИ	63
Chinazirova S.K., Kadakoev R.N., Dzeti R.C. APPROACHES TO IMPLEMENTING LEAN MANUFACTURING IN A MEDICAL FACILITY	63
PUBLIC ADMINISTRATION	
Кравченко Т.В., Гревцева Є.О. МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	66
Kravchenko T.V., Hrevtseva Ye.O. MECHANISMS OF IMPLEMENTING PUBLIC INNOVATION POLICY IN THE DECENTRALIZED ENVIRONMENT	66

ECONOMIC SCIENCES

Antonov Nikita Sergeevich

*student of specialty «Customs», Law Institute,
Russian University of Transport (MIIT), Moscow, Russia*

Science Supervisor: - Morkovkin Dmitry Evgenievich

*PhD (Economics), associated professor of "the Customs law and customs Affairs",
Russian University of Transport (MIIT), Moscow, Russia*

THE ROLE OF TRANSPORT AND LOGISTICS INFRASTRUCTURE IN THE LONG-TERM SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE ARCTIC ZONE OF RUSSIA (ON THE EXAMPLE OF THE NORTHERN SEA ROUTE)

Антонов Никита Сергеевич

*студент специальности «Таможенное дело», Юридический Институт
ФГАОУ ВО «Российский университет транспорта (МИИТ)»*

г. Москва, Россия

Научный руководитель: - Морковкин Дмитрий Евгеньевич

*к.э.н., доцент кафедры «Таможенное право и организация таможенного дела»
ФГАОУ ВО «Российский университет транспорта (МИИТ)»,*

Москва, Россия

РОЛЬ ТРАНСПОРТНО-ЛОГИСТИЧЕСКОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В ДОЛГОСРОЧНОМ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ АРКТИЧЕСКОЙ ЗОНЫ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ (НА ПРИМЕРЕ СЕВЕРНОГО МОРСКОГО ПУТИ)

Abstract.

The article is devoted to the assessment of the role of transport in the balanced development of the territories of the Arctic zone of Russia. The paper identifies promising directions for the development of the Arctic transport infrastructure in the context of modern turbulence and global challenges. It is proved that the development of the Arctic transport system and the Northern Sea Route will ensure the long-term socio-economic development of the Arctic.

Аннотация.

Статья посвящена оценке роли транспорта в сбалансированном развитии территорий Арктической зоны России. В работе определены перспективные направления развития транспортной инфраструктуры Арктики в условиях современной турбулентности и глобальных вызовов. Обосновано положение о том, что развитие арктической транспортной системы и Северного морского пути обеспечит долгосрочное социально-экономическое развитие Арктики.

Keywords: *economy, transport, logistics, transport and logistics infrastructure, Arctic, Northern Sea Route, international transport corridors, region, seaports, socio-economic development*

Ключевые слова: *экономика, транспорт, логистика, транспортно-логистическая инфраструктура, Арктика, Северный морской путь, международные транспортные коридоры, регион, морские порты, социально-экономическое развитие*

Introduction. The Arctic is a special territory for Russia. This is a unique ecosystem with amazing wildlife, a reserve source of clean drinking water and huge reserves of minerals. Polar possessions of Russia occupy 3 million square kilometers, 18% of the entire territory of the Russian Federation.

The Northern Sea Route is primarily access to the richest resources of the Arctic shelf and the deposits of Siberia. Today, the Arctic produces 10% of the world's oil and 25% of natural gas. At the same time, 80% of all Arctic oil and gas is concentrated in the Russian north (most of it is on the shelf of the Kara and Barents Seas).

According to approximate estimates of scientists, the total value of the explored mineral reserves of the Arctic zone is 1.5-2 trillion dollars. And in general, the

cost of mineral raw materials of the Arctic subsurface exceeds \$ 30 trillion, and two-thirds of them are accounted for by the cost of energy resources [1].

Strategic objectives for the development of the Russian Arctic in the long term involve the deployment in this region of national projects for the development of mineral resources and the development of transport infrastructure, primarily the Northern Sea Route and its seaports, as well as land and air transport modes that are part of international transport corridors.

Transport, being one of the key factors supporting the competitiveness of enterprises in the Arctic zone of Russia, performs an important social function to ensure the mobility and quality of life of the population living here. The degree of development of transport infra-

structure, the introduction of new equipment and technologies in this area depends on the implementation of the innovative scenario for the development of the Arctic zone, which implies the formation of a new model of economic growth based on knowledge and innovation.

Development of the northern sea route. The main route in the arctic is the northern sea route – the most important shipping line of the Russian Federation. It skirts Eurasia from the north and is the shortest sea route between the European part of Russia and the Far East of the country. The distance from St. Petersburg to Vladivostok along the Northern Sea Route is 14 thousand kilometers, and through the Suez Canal – more than 23 thousand kilometers. The Northern Sea Route unites European and Far Eastern ports of Russia, land, large river, air, and pipeline transport in a single transport network. The NSR has great potential for future development and is one of the elements of the international transport corridor. Delivery to the Arctic regions is carried out via the Northern Sea Route. The main cargo turnover is accounted for by hydrocarbons and wood [4].

At the beginning of 2000 in the arctic zone of the Russian Federation there were threats of outflow of labor resources, low quality of life of indigenous peoples, low population density and its uneven distribution, lack of technologies for the development of new fields, aging of the icebreaker fleet.

To solve these problems, a Strategy for the Development of the Arctic was created, the implementation of which was planned in two stages, the first of which ended in 2015. During this period, it was planned to improve the efficiency of public administration in the region, develop a system of economic incentives, including support for indigenous peoples, form a telecommunications infrastructure, create a comprehensive security system to protect against natural and man-made emergencies, and ensure the elimination of environmental damage. The continuation of scientific research, including its justification of the outer limit of the continental shelf, was identified as a priority.

In the first years of the Strategy's implementation, significant results were achieved. The state has improved the regulatory and legal support for the development of the macroregion, and laid the foundation for state management of the Arctic Zones of the Russian Federation. The reconstruction of the base ports of the Northern Sea Route, namely the Murmansk and Arkhangelsk ports, was also continued, the construction of the seaport of Sabetta on the Yamal Peninsula was continued, the oil loading terminal "Gates of the Arctic" was launched. Modernization of the system of airport complexes (Naryan-Mar, Pevek, Norilsk, etc.), automobile and railway infrastructure was also started. During the same period, measures were taken to update the icebreaker fleet: icebreakers capable of overcoming ice up to 1.5 meters thick were put into operation, and a decision was made to build new nuclear icebreakers of Project 22220 [3].

One of the turning points in the development of the northern sea route and a new milestone in the development of the resource-rich Yamal peninsula and

the gulf of Ob was the construction of the international port of Sabetta, designed to transport liquefied natural gas under the Yamal-Ing project and provide year-round navigation on the NSR. The construction of Sabetta proved the possibility of constructing complex industrial facilities in subarctic latitudes.

At the end of the first stage, a number of tasks were unresolved or not fully solved, namely, the regulatory framework that comprehensively covers the development of the region, including regulating the preservation of the traditional way of life of indigenous and small-numbered peoples of the Arctic Zones of the Russian Federation, was not formed. There were difficulties with the construction of the icebreaker fleet, as well as the transport infrastructure necessary for the effective functioning of the Northern Sea Route. Difficulties arose with the development of domestic Arctic technologies, which largely determined the involvement of foreign partners in the implementation of large investment projects.

At the second stage of the Strategy, it was planned to make a transition to sustainable socio-economic development of the region. This is necessary because of the demographic problem of the Far North regions, the regular outflow of labor resources and the lack of qualified specialists. By the end of 2020, the tasks of transport support for the Arctic regions, as well as ensuring transit through the construction of ice-class vessels and support vessels, as well as the development of the infrastructure of the Northern Sea Route should be solved. Measures should also be taken to minimize the harmful impact on the environment. One of the main tasks was the creation of information and telecommunications infrastructure, the development of radio navigation systems [8].

For investors working in the Arctic zone, a system of preferences has been formed to encourage the implementation of new investment projects in the Arctic zone of the Russian Federation. Any entrepreneur registered in the Arctic who is ready to implement a new investment project and invest at least 1 million rubles will be able to become a resident of the Arctic zone.

In the field of development of the fuel and energy complex, work has been completed to extend the life of the Kola nuclear power plant in the Murmansk region. Also in May 2020, the floating nuclear power plant "Akademik Lomonosov" was launched in the port of Pevek [12].

In the framework of transport infrastructure development the construction of a liquefied natural gas terminal "Morning", promoting the development of Salmanovskoye oil and gas fields on the Gydan Peninsula in the Yamal-Nenets Autonomous district. This field should become the resource base of the Arctic LNG 2 project. In addition, the reconstruction of the sea channel in the Gulf of Ob has begun.

The Arctic icebreaker was put into operation. Two subsequent serial universal nuclear icebreakers should be put into operation by 2022. In addition, since 2010, 34 units of emergency rescue vessels have been accepted into the emergency rescue fleet. Currently, 4 more vessels of the emergency rescue fleet are being built.

It is worth noting the strong changes in the health sector. There was a gradual modernization of material-technical base of health care of subjects whose territories are related to the Arctic zone: deliveries of modern ambulances, opened 35 obstetric units, improved telemedicine system and implemented a project "Development of sanitary aviation", which is necessary for hard-to-reach regions of the far North. Thanks to good health outcomes, life expectancy increased from 70.65 years to 72.32 years in 2018.

It should be noted that due to the development of the Northern Sea Route, the migration outflow of the population decreased by 53%. This is largely due to the creation of new jobs, unemployment fell by 1.5%. The Northern Sea Route projects have provided hundreds of thousands of new jobs to Russians. For example, the Yamal-LNG natural gas production, liquefaction and supply project alone involved about 30,000 shift workers from 650 enterprises in 55 regions of the Russian Federation.

The pace of development of the arctic region is also evidenced by the growth of traffic volumes along the northern sea route, which increased almost 8 times compared to 2014. at the same time, the volume of cargo transshipment in the ports of the arctic basin increased almost 3 times, which indicates the prevalence of export cargo. on average, such loads make up about 77%, and coasting-about 10%. such an increase in export traffic along the northern sea route ensured the growth of liquid cargo transportation associated with the development of hydrocarbon deposits [9].

Also in October 2020, the Development Strategy until 2035 was signed. The main directions, improving the environmental situation, increasing the level of economic development, improving the quality of life in the regions. cargo turnover by 2035 is planned to increase by 4 times, mining almost 10 times. also, more than 2 times increase wages, reduce the unemployment rate [9].

Development of transport systems in the Arctic zone. An important role in the development of the Arctic is played by transport and transport systems, which need to be regularly improved, due to the continuous technical development and difficult climatic conditions of the Far North.

The Arctic Zone of the Russian Federation is characterized by extremely harsh climatic conditions. This seriously complicates and increases the cost of forming the Arctic transport system, and imposes a number of restrictions on the use of certain types of transport. in particular, it is extremely difficult to build roads and railways in permafrost conditions. the operation of air transport in general is characterized by high cost, and at ultra-low temperatures, the use of heavy aircraft is limited. the work of ground transport in winter is difficult due to heavy snow drifts.

It is planned to invest almost 735 billion in the federal project for the development of the Northern Sea Route over five years. The state budget for 2019-2021 specifies the amount of funding for the Northern Sea Route project in the amount of 86.3 billion rubles, and in total, 273.6 billion rubles are planned to be allocated from the treasury for the project — about a third of the

money needed for the implementation of the entire project. The remaining funds will be received through extra-budgetary financing of the project by Gazprom, Rosneft, Novatek, Rosatom and other investors interested in the extraction of resources and transportation of goods along the Arctic route, up to relatively small ones.

The main infrastructure projects implemented as part of the development of the Northern Sea Route are the Chaika Terminal, the Utrenny Terminal, and the terminal in the Severn Bay.

Construction of the sea terminal "Utrenny" in the port of Sabetta for the transshipment of liquefied natural gas and gas condensate. the terminal is necessary for the operation of the arctic lng-2 plant — the second project of Novatek after Yamal-Lng, related to the production of liquefied natural gas. The project is planned to be implemented on the basis of the Morning field in the Yamalo-Nenets Autonomous District. within the framework of the project, it is planned to build three technological lines. THE expected launch date of the first line is 2022-2023. The capacity of the future terminal is 21.6 million tons per year. The total amount of funding for the project is almost 153 billion rubles.

Next project — the terminal "the Seagull" company "Vostokova" in port Dickson to transport coal mined on the Taimyr Peninsula. it is planned that by 2021, the volume of transportation will reach 10 million tons of coal. The Chaika port will be the first deep-water coal terminal in the arctic zone of Russia. the total investment in construction will amount to almost 19 billion rubles, and at the expense of extra-budgetary funds, without state funding.

The third project is the construction by Neftegazholding of a sea terminal in the Sever Bay for the shipment of oil located on the Taimyr Peninsula. The design capacity of the terminal will be 7.5 million tons per year, the volume of investments — 9 billion rubles of extra-budgetary funds.

Rosneft is also considering the possibility of forming the Vostok Oil Arctic Cluster, which aims to ensure the cargo flow of 30 million tons along the Northern Sea Route by 2024. And by 2030, Rosneft plans to produce and transport up to 100 million tons of oil. The project will create a significant number of additional jobs. More than 400 thousand people will be involved in the development of Vostok Oil fields. About 130 thousand of them are employees and contractors of Rosneft. To accommodate personnel in the fields, 15 shift fishing camps will be built.

The reconstruction and modernization of the base ports is also being carried out. Murmansk Commercial Port is the fourth largest in Russia in terms of cargo handled and the second largest port in St. Petersburg in the north-west of the Russian Federation. The northernmost of Russia's ice-free ports. In 2020, work was carried out to open new berths and equip the old ones with modern technologies [5].

The road network is developing unevenly, there are subjects that do not have year - round access to the Russian road network, such as the Nenets Autonomous District. Also in winter, a temporary highway is laid

from Naryan-Mar to Usinsk. The most favorable situation is developing for the subjects of the western sector. The federal highway Kholmogory m8 operates in the Arkhangelsk region, and the kola m18-in the Murmansk region, which serves intraregional, federal and international transportation of passengers and cargo.

The remoteness of the Arctic requires air travel. The airports available in the Arctic are mainly designed for small aircraft, which is important for the current life of the regions. The condition of these objects requires reconstruction. To address the strategic objectives of an airport was built Sabbath on the Yamal Peninsula. In the development strategy 2035, there is a plan for the reconstruction of the airport complex of Amderma (Nenets Autonomous District), as well as the airport complex of Pevek (Chukotka Autonomous District), Chersky Airport (Republic of Sakha (Yakutia), Kepervey (Chukotka Autonomous District). in total, according to the ministry of transport, 73 airfields are located in the arctic zone of the Russian Federation [10].

Another important task of the transport systems of the arctic region is the unloading and transportation of goods from the coastline to industrial facilities on the mainland. Difficulties are associated with severe climatic conditions and the remoteness of unloading points from the mainland infrastructure. Unloading is carried out with the help of helicopters. This method can be used all year round, but it is forbidden to perform flights in the arctic alone, you need to do several refueling, there are weight restrictions. Because of these features, loading becomes expensive [2].

Prospects for the development of infrastructure projects in the arctic mainland. The main objectives of infrastructure projects in the arctic mainland are to connect the mainland and port infrastructure into a single logistics system. The focal nature of the economic development of the arctic zone in the conditions of remoteness from the main industrial centers of the country creates the need for the construction of a large network of railways and highways: on the one hand, to maintain a high level of mineral extraction, on the other – to supply the arctic regions. On average, the costs of using rail transport exceed alternative delivery methods, especially when it comes to transportation of energy resources, that is, products with low added value. In extreme climatic conditions of the Arctic zone, the cost of construction and operation of transport infrastructure increases several times. In addition, there is a problem of wear and tear of the existing logistics network, created in the Soviet era. There are several large projects to create transport infrastructure in the mainland of the Arctic zone:

- "Northern Latitudinal Course" is a railway line in the Yamalo-Nenets Autonomous District (Ob – Salekhard – Nadym - Novy Urengoy - Korotchaevo), which should in the future connect the Northern Railway with Sverdlovsk and open a direct route to industrial enterprises in the Urals. The start of the project was postponed several times, but taking into account the active development of deposits in Yamal, the importance of the project has increased (the expected implementation period is 2018-2025);

- "Bovanenkovo-Sabetta" is a 170 - kilometer railway that should connect the Northern and Sverdlovsk Railways with the port of Sabetta on Yamal, which will be a logical continuation of the "Northern Latitudinal Course". The project is expected to start in 2022;

- Murmansk Transport Hub – creation of transport infrastructure on the western shore of the Kola Bay, including coal and oil terminals and the Sevodny-Lavna railway line. Construction of the first stage was completed in 2018;

- "Belkomur" ("White Sea – Komi – Ural") – a railway that should connect the Perm Region, the Komi Republic and through Arkhangelsk to the White Sea. At the stage of searching for investors. The planned length is about 1200 km;

- "Barentskomur" ("Barents Sea – Komi – Ural") is a railway line that should connect the port of Indigo (NAO), Sosnogorsk (Komi Republic), Midnight (Sverdlovsk region) and Surgut. At the stage of searching for investors. The total planned length will be about 1200 km.

- "Karskomur" - extension of the railway line from Vorkuta to the port of Arcturus on the Kara Sea (about 200 km). At the stage of searching for investors.

Conclusion. In the near future, the Northern Sea Route should become one of the most popular logistics routes in the world. The development of the polar territories of Russia will ensure the energy and economic security of our state in the context of an escalating geopolitical situation. Modernization and development of the Arctic transport system will ensure the comprehensive development of the Arctic.

The development of the Arctic is a consistent and multi-stage process, but there are a number of infrastructure and technological challenges that will determine further progress in the region in the near future. The development of the transport system of the arctic territories provides for the modernization of the existing port infrastructure and the creation of new port and production complexes in the arctic zone of the Russian Federation. Also, the creation of conditions for a comfortable life of the population outside the production areas.

It is necessary to attract investments for the construction of transport and logistics infrastructure of the Arctic mainland, the creation of own technologies that contribute to the balanced socio-economic development of the territories of the Arctic zone of the Russian Federation.

Список литературы

1. Добро пожаловать в Арктику. ПОРА Природные богатства Арктики. 2020. URL: [http:// we-arctic.ru/prirodnye-bogatstva-arktiki](http://we-arctic.ru/prirodnye-bogatstva-arktiki)
2. Антипов Е. Проблемы осуществления транспортировки грузов в Арктической зоне РФ морским путем. 2017. URL: <https://doi.org/10.22394/1726-1139-2017-11-72-79>
3. Новости Якутии Что ждет Арктику в 2020 году. 2020. URL: <https://news.ykt.ru/mobile/article/95559>
4. РИА Новости Природные ресурсы Арктики. Справка. 2010. URL: <https://ria.ru/20100415/220120223.html>

5. Чернов В. Морские итоги ПМЭФ-2019. Ассоциация морских торговых портов. 2019. URL: <http://www.morport.com/rus/publications/morskie-itogi-pmef-2019>
6. Штыров В.А. Крайний Север и Дальний Восток России: проблемы стратегии развития / Вячеслав Штыров. - М.: Русский Мир, 2019. - 1040 с.
7. Зайков К.С., Кондратов Н.А., Кудряшова Е.В., Липина С.А., Чистобаев А.И. Сценарии развития арктического региона (2020-2035 гг.) // Арктика и Север. 2019. № 35. С. 5-24. DOI:10.17238/issn2221-2698.2019.35.5
8. Павленко В.И., Меламед И.И., Куценко С.Ю., Тугугин А.Г., Авдеев М.А., Чижова Л.А. Основные принципы сбалансированного социально-экономического развития территорий Арктической зоны Российской Федерации // Власть. 2017. Т. 25. № 6. С. 7-17.
9. Арктика: стратегия развития: монография / под общ. ред. С.А. Липиной, О.О. Смирновой, Е.В. Кудряшовой. Архангельск: САФУ, 2019. 338 с.
10. Об утверждении схемы территориального планирования Российской Федерации в области федерального транспорта (железнодорожного, воздушного, морского, внутреннего водного транспорта) и автомобильных дорог федерального значения: распоряжение Правительства Российской Федерации от 19 марта 2013 г. № 384. [Электронный ресурс]. URL: <http://www.rg.ru/>
11. Иванов Ю.М., Романенко А.А., Лебедев Г.В. Морские порты России - траектория развития // Транспорт Российской Федерации. 2013. № 5(48). С. 4-8.
12. Ведомости. В России заработала первая в мире плавучая атомная станция URL: <https://www.vedomosti.ru/business/articles/2019/12/19/819169-rossii-zarabotala-plavuchaya-stantsiya>
13. Губанов М.М., Шманев С.В., Морковкин Д.Е. Применение возобновляемых источников энергии при реализации государственной стратегии развития макрорегиона (на примере Арктики и Дальнего Востока): проблемы и перспективы // Вестник ОрелГИЭТ. 2019. № 1 (47). С. 51-60.
14. Астремский А.Д., Власов А.В., Джабиев А.П., Дианова В.Ю., Дмитриева О.А., Зеркин Д.Г., Комарова Е.В., Косолапов Ю.В., Кулешова Л.И., Кулешова И.А., Морковкин Д.Е., Николаева И.Г., Петров Ю.И., Поляков А.Е. и др. Тенденции формирования таможенно-транспортной инфраструктуры ЕАЭС. Коллективная монография / Москва, 2019.
15. Бауэр В.П., Морковкин Д.Е., Москвитина Е.И., Маликова О.И., Сильвестров С.Н., Тепляков А.Ю., Толкачев С.А., Цветкова Т.М. Промышленная политика в эпоху цифровой трансформации экономики. Москва, 2018. 204 с.
16. Бишенова А.А., Власов А.В., Галушкин А.А., Громенко О.А., Дианова В.Ю., Дмитриева О.А., Дмитриева О.А., Комарова Е.В., Коровяковский Д.Г., Кушнир, А.М., Морковкин Д.Е., Николаева И.Г., Петров Ю.И., Подсветова Т.В., Подсветова Т.В., Шагиев Б.В., Шаланина Н.А. Международное таможенное сотрудничество: экономико-правовые аспекты. Коллективная монография / Москва, 2017.
17. Реальный сектор экономики в условиях новой промышленной революции: монография / под ред. М. А. Эскиндарова, Н. М. Абдикеева. М.: Когито-Центр, 2019. 428 с.
18. Рудакова Е.Н., Дмитриева О.А., Морковкин Д.Е. Направления совершенствования организации экспортных перевозок сырьевых грузов через железнодорожные пограничные переходы с учетом таможенных аспектов деятельности // Транспортное право и безопасность. 2019. № 4 (32). С. 140-150.
19. Сафонов Р.А., Скарпофелов Д.А., Шумаев В.А., Морковкин Д.Е. Модели железнодорожных контейнерных перевозок по Евразийскому сухопутному мосту // Механизация строительства. 2016. №1 (859). С. 40-47.
20. Социально-экономические условия перехода к новой модели экономического роста / Под ред. Д.Е. Сорокина, Н.Ю. Ахапкина, Л.В. Никифорова. М.: ИНФРА-М, 2017. - 298 с.
21. Эскиндаров М.А., Масленников В.В., Соляникова С.П., Морковкин Д.Е., и др. Стратегия ЦСР 2018-2024 гг.: лозунги, мифы и реальность (позиция экспертов Финансового университета) // Вестник Финансового университета. 2017. Т. 21. № 3 (99). С. 6-24.
22. Dudin M.N., Zasko V.N., Dontsova O.I., Osokina I.V., Berman A.M. Renewable Energy Sources as an Instrument to Support the Competitiveness of Agro-industrial Enterprises and Reduce Their Costs // International Journal of Energy Economics and Policy. 2018. № 8 (2). P. 162-167.
23. Morkovkin D., Shmanev S., Shmaneva L. Problems and Trends in Innovative Transformation of Russian Economy and Infrastructure Development // Proceedings of the 3rd International Conference on Economics, Management, Law and Education (EMLE 2017). - 2017. - Т. 32. - С. 10-13.
24. Morkovkin D.E., Gibadullin A.A., Romanova Ju.A. et al. Formation of a national environmental strategy for the fuel and energy complex // IOP Conf. Series: Materials Science and Engineering. 2019. Vol. 537. N 042064.

УДК: 336.71

*Зиниша О.С.,
Пономаренко А.В.,
Акопян А.А.*

ФГБОУ ВО «Кубанский государственный аграрный университет имени И.Т. Трубилина»

БАНКОВСКИЙ БИЗНЕС В УСЛОВИЯХ РАЗВИТИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ: НОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ И УГРОЗЫ

*Zinisha O.S.,
Ponomarenko A.V.,
Akopyan A.A.*

Kuban State Agrarian University named after I.T. Trubilin

BANKING BUSINESS IN THE CONDITIONS OF DEVELOPMENT OF DIGITAL TECHNOLOGIES: NEW OPPORTUNITIES AND THREATS

Аннотация.

В данной статье рассмотрены вопросы, связанные с изменением структуры банковского бизнеса в условиях цифровизации. Выделены основные составляющие системы управления банком под влиянием внедрения цифровых технологий: клиентский сегмент, операционные процессы, бизнес-модели. Обобщены наиболее перспективные финансовые технологии, направленные на трансформацию банковской деятельности. Особое внимание уделяется анализу угроз банковскому бизнесу в соответствии с требованиями цифровой экономики.

Abstract.

This article discusses issues related to changes in the structure of the banking business in the context of digitalization. The main components of the management system for the implementation of digital technologies are highlighted: the client segment, operational processes, business models. The most promising financial technologies for the transformation of banking are summarized. Particular attention is paid to the analysis of threats to the banking business in accordance with the requirements of the digital economy.

Ключевые слова: *банковский бизнес, цифровые технологии, экономика, бизнес-модель, информационные технологии, диджитализация.*

Keywords: *banking business, digital technologies, economics, business model, information technology, digitalization.*

На современном этапе развития экономики финансовая система находится в процессе развития в соответствии с требованиями цифровой экономики. За счет развития информационных технологий происходит трансформация бизнес-процессов, что предполагает изменения в управлении банком. Инновационное развитие является основной возможностью для устойчивого и долгосрочного роста эффективности деятельности банков [4]. Данный процесс подразумевает внедрение инновационных технологий на постоянной основе, что приведет к полноценной цифровой трансформации всей экономики.

В современном банковском бизнесе руководители банков сосредоточены на трех ключевых направлениях деятельности: клиенты, операционные процессы и бизнес-модели.

Клиенты банка становятся не просто потребителями услуг, а их стимулом. Применение различных технологий, упрощающих систему получения той или иной банковской услуги, влекут изменения клиентской структуры. К наиболее перспективным финансовым технологиям следует относить:

- мобильные технологии;
- искусственный интеллект;
- роботизацию;
- биометрию;

- облачные технологии.

Искусственный интеллект – область информатики, направленная на создание систем, способных мыслить, как человек: решать различные проблемы, рассуждать. Она является одной из передовых современных технологий, используемых в банковском секторе. Искусственный интеллект помогает клиентам получать актуальную информацию о текущей структуре рынка, предложений по финансовым продуктам, в которые целесообразно инвестировать. Автоматизированная голосовая система помогает клиентам узнать детали транзакций [1]. С помощью чат-ботов банки могут понять требования каждого клиента, сформировать правильные коммерческие предложения, реализовать программы лояльности.

Так, Росбанк при поддержке экспертов компании «Философия.ИТ» внедрил системы искусственного интеллекта Smart Engines, позволяющие в автоматическом режиме обрабатывать и вносить данные клиентов при открытии счетов и совершении банковских операций, где требуется подтверждение личности [8]. Технология позволяет сократить время открытия счетов клиентов с 20 до 5 минут. На базе Smart ID Reader реализовано автоматическое распознавание российского пас-

порта и удостоверяющих личность документов более 200 стран. Данное решение позволяет распознавать документы в мобильных приложениях, серверных решениях и фронт-офисных системах. Smart ID Reader предоставляет также возможность распознавания документов в видеопотоке.

Для распознавания и автоматического ввода данных KYC-анкеты и согласия на обработку персональных данных используется технология Smart Document Reader. Искусственный интеллект за две секунды распознает данные со сканов и фотографий документов (более 70 реквизитов по каждому клиенту) и выполняет около 15 автоматических проверок данных.

Другим банком, по внедрению в свою деятельность искусственного интеллекта (ИИ), является Тинькофф Банк, у которого в разработке находится голосовой помощник для мобильного банка. Ассистент «Олег» будет помогать пользователям в решении финансовых и повседневных задач. Например, перевести деньги или зарезервировать столик в ресторане. Голос у «Олега» при этом будет не такой, как у бизнесмена [9].

Следующей перспективной технологией развития банковского бизнеса будет служить анализ биометрических данных искусственным интеллектом при подборе финансовых продуктов. Биометрические данные - это уникальные характеристики человека, которые позволяют с точностью до 99 % идентифицировать личность [5]. К таким характеристикам относят отпечаток пальца, рисунок вен на тыльной стороне ладони, радужка глаза, изображение лица, голос.

Новый улучшенный банкомат Сбербанка стал одним из самых неожиданных новшеств. В дополнение к NFC-ридерам, которые уже стоят почти на всём парке устройств, банк внедрил голосовой ввод

и биометрию. При помощи голосовых команд клиент может снять желаемую сумму, а также внести деньги. Не нужно лишней раз касаться экрана устройства, если заняты руки. Биометрия сводит количество контактов к минимуму, она позволяет воспользоваться услугами банкомата, не прибегая к карте или смартфона. Сервисы каждого банкомата будут зависеть от его фактического местонахождения. Например, если это аппарат в аэропорту, то прежде всего там будет актуален заказ такси или покупка билета на аэроэкспресс. Если в бизнес-центре — клиенту предложат заказать домой еду и приобрести билеты в кино. На вокзале пользователь увидит кнопки покупки билетов на поезд и функцию печати билетов [10].

Трансформация операционных процессов - второе направление банковского бизнеса, связанное с таким термином, как диджитализация - изменение операционной деятельности банков путем их переориентации на новые ценности и потребности клиентов, повышения эффективности банковских услуг за счет сокращения операционных издержек, связанных с содержанием банков (заработная плата сотрудников, аренда, содержание имущества) [3]. Одной из сфер данного направления следует выделять Интернет-банкинг, суть которого заключается в предоставлении услуг населению в круглосуточном формате.

Рассмотрим рейтинг Интернет-банков (Internet Banking Rank 2019), основанный на оценке функциональности и удобства для пользователя в соответствии с двумя бизнес-моделями: Daily Banking, Digital Office, - на рисунке 1. Тинькофф Банк занимает лидирующие позиции по функционированию цифрового офиса с баллами 90,5; на последней позиции находится Альфа-Банк с баллами 59,8.

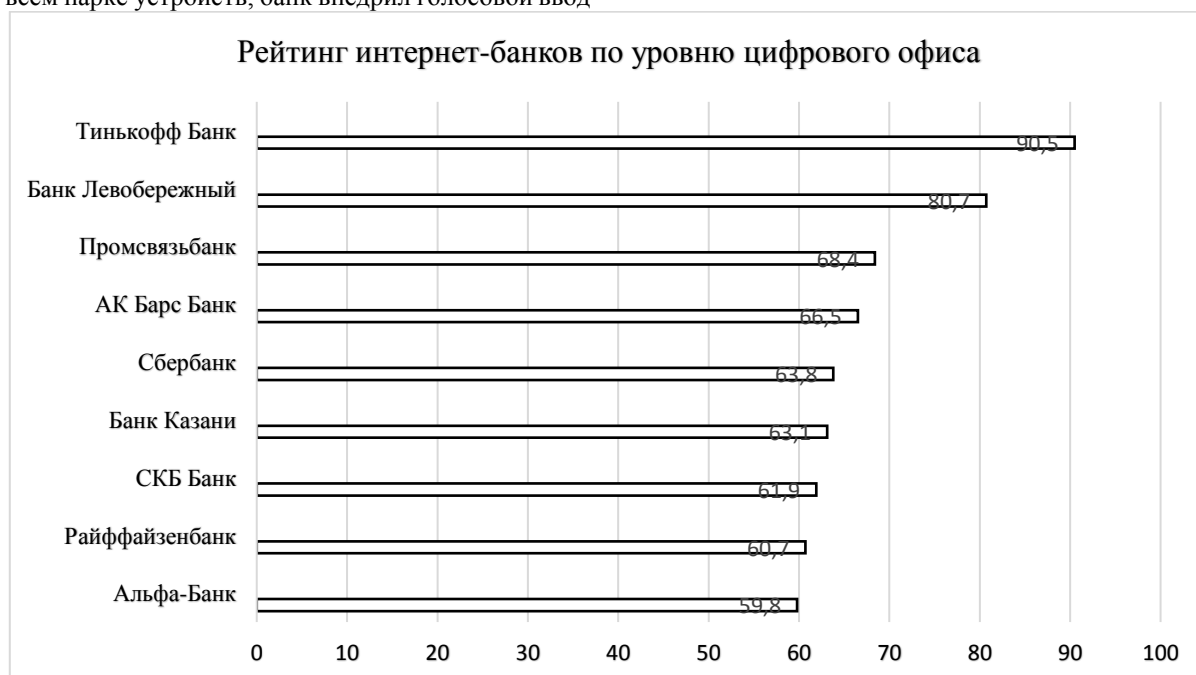

Рисунок 1. Рейтинг Интернет-банков по уровню организации цифрового офиса (по состоянию на 2019 г.), балл [11]

Последним направлением, на которое следует ориентироваться руководителям банков – это разработка бизнес-моделей. На сегодняшний день, в условиях цифровизации банковского сектора, более востребованными являются специалисты, обладающие знаниями в области информатики и компьютерных наук. Основной областью деятельности аналитика является работа с Big Data.

«Big Data» - это метод больших данных, применяемый в анализе структуры расходов клиентов. Банки имеют прямой доступ к большому количеству данных о расходах клиента, они знают в каком размере был осуществлён перевод в качестве заработной платы, сколько ушло на сберегательный счет [6]. Следовательно, и сотрудники банка, владея большим объемом информации, должны мыслить системно, иметь способность выстраивать логические цепочки, оценивать выдачу кредита, ипотеки и перекрестных продаж нескольких финансовых продуктов, таких как страхование.

Для формирования вышеперечисленных компетенций банки должны улучшать систему обучения, мотивировать сотрудников. Организация мастер-классов, приглашение спикеров, разработка облачной платформы позволит создать высокий уровень квалификации команды.

Успешно развивается в этом направлении Сбербанк. В 2018 г. на базе облачного решения SAP Success Factors он реализовал проект по цифровому образованию для сотрудников банка. На данной

платформе сотрудники могут заниматься саморазвитием, обучаться онлайн с применением оценки, видеть вакансии, а руководители – отслеживать динамику каждого работника, оценивать его навыки и делать прогнозы на будущее [10].

Однако, как правило, с введением новых технологий в различные сферы экономики появляется множество рисков и угроз, замедляющих ее темп. Так и в банковском секторе, усложнившаяся структура вынуждена отвечать новым экономическим вызовам и угрозам.

Ключевые вызовы и угрозы для банковского бизнеса представлены в таблице 1.

Представленные в таблице факторы имеют негативное влияние на банковскую систему как в краткосрочной, так и в долгосрочной перспективе. Помимо них, на сегодняшний день существуют и иные масштабные проблемы, которые могут привести к остановке или замедлению развития бизнеса. Так, к примеру, проблемы с провайдерами IT-услуг негативно сказались на ожиданиях клиентов, зародились опасения среди клиентов по поводу дальнейшей санации [7].

Иная проблема, связанная с онлайн-платежами и интернет-переводами затронула деятельность Сбербанка. Массовый безналичный и наличный вывод денежных средств на фоне опасений о «заморозке» валютных вкладов снизил объем денежных средств на 10% (1,2 млрд. долларов) [10].

Таблица 1

Ключевые вызовы и угрозы для банковского бизнеса в условиях цифровизации ключевых бизнес-процессов их деятельности

Вызовы и угрозы, связанные с экономической нестабильностью	Вызовы и угрозы, связанные с цифровизацией
Санкционные ограничения для производителей, в результате которых сужается сектор кредитования корпоративного бизнеса	Растущая популярность проектных подходов не всегда оправдана, сложно применять в крупных банковских холдингах
Ужесточение нормативных требований со стороны регулятора осложняет работу комплаенс-контроля	Недостаток квалифицированных специалистов
Волатильность национальной валюты, высокие инфляционные ожидания населения, повышение/понижение ставки ЦБ.	Вытеснение рабочей силы искусственным интеллектом
Отток валютных вкладов из банковской системы	Тенденция к интеграции и объединению банков и создание единой платформы по предоставлению услуг ведет к потере стоимости бизнеса
Медленное развитие других секторов финансовой сферы	Повторная генерация банками данных о потенциальных заемщиках увеличивает издержки, которые мог бы понести регулятор предоставляя данные по запросу банка
	Отсутствие долгосрочных стратегий управления новыми бизнес - моделями повышает риск снижения рентабельности бизнеса
	Киберугрозы
	Попытки снизить уровень мошенничества с банковскими картами осложняют операции клиентов по переводам и снятию денег

Сложившаяся ситуация в секторе подчеркивает противоречивость вводимых технологий и слабую развитость формирующейся экосистемы, в рамках которой банки взаимодействуют с технологическими компаниями.

Таким образом, можно сделать вывод, что интенсивное развитие банковского бизнеса в условиях цифровизации будет происходить в том слу-

чае, когда будут созданы все условия для устранения угроз [2]. Направлениями для стратегических решений могут стать:

- создание новой культуры труда, основанной на принципах сотрудничества и равных условий для всех, развитие более интегрированного на всех этапах трудовой деятельности;

- обеспечение совместимости новых технологических решений, приобретаемых у разных внешних поставщиков;

- интеграция целей системы обеспечения соблюдения нормативных требований с точки зрения контроля и подотчетности со стратегическими целями банка, включая обеспечение развития, упрощение операционной деятельности, управление рисками и оптимизацию затрат.

- введение упреждающего контроля за киберрисками в своей деятельности на постоянной основе.

Список литературы

1. Зорин, Г. Е. Искусственный интеллект и его применение в банковской сфере / Г. Е. Зорин // Вестник Российского университета кооперации. - 2020. - № 1 (39). - С. 31-36.

2. Карпова, Е. Н. Цифровизация экономики как одна из угроз финансовой безопасности / Е. Н. Карпова, Б. И. Туаршева // Modernskiens. - 2019. - № 10-1. - С. 47-50.

3. Казаренкова, Н. П. Трансформация банковской системы России под влиянием цифровизации экономики / Н. П. Казаренкова, Т. А. Световцева // Известия Юго-Западного государственного университета. Сер.: Экономика. Социология. Менеджмент. — 2018. — Т. 8, №4 (29). — С. 188–195.

4. Курчеева, Г. И. Информационные технологии в цифровой экономике [Электронный ресурс]:

учебное пособие / Г. И. Курчеева, И. Н. Томилов. — Электрон. текстовые данные. — Новосибирск: Новосибирский государственный технический университет, 2019. — 79 с. — Режим доступа: <http://www.iprbookshop.ru/98789.html>

5. Лебедева, А. М. Перспективы внедрения биометрической идентификации в банковском секторе / А. М. Лебедева // Ростовский научный журнал. - 2019. - № 5- С. 45-51.

6. Митяева, М. А. Цифровизация российской экономики: влияние на банковский сектор / М. А. Митяева, А. И. Чечик // Вопросы экономики и управления. — 2019. — № 4 (20). — С. 4-7.

7. Цхададзе, Н. В. Развитие системы дистанционного банковского обслуживания: деньги уходят в онлайн / Н. В. Цхададзе // Вестник экономической безопасности. - 2018. - №2. - С. 357-364.

8. Официальный сайт банка «Росбанк» [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://www.rosbank.ru/o-banke/press-sluzhba/o-tom-kak-iskusstvennyi-intellekt-pomogaet-sekonomit-vremya-ili-kak-my-vstraiivali-ii-v-biznes-process-otkrytiya-scheta/>

9. Официальный сайт банка «Тинькофф» [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://www.tinkoff.ru/about/news/13062019-tinkoff-introduces-oleg-the-worlds-first-voice-assistant-in-lifestyle-and-finance/>

10. Официальный сайт банка «Сбербанк» [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://www.sberbank.ru/ru/person>

11. Рейтинг Интернет-банков [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://markswebb.ru/report/internet-banking-rank-2019/>

УДК 338.984

Амонс С.Е.

*к.с.-г.н., доцент, доцент кафедры ботаники, генетики та захисту рослин,
Вінницький національний аграрний університет*

Красняк О.П.

*к.е.н., доцент, доцент кафедри аграрного менеджменту та маркетингу,
Вінницький національний аграрний університет*

DOI: 10.24412/2520-2480-2020-3486-13-18

РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ЯК ФАКТОРУ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Amons S.

*Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Botany, Genetics and Plant Protection,
Vinnitsia National Agrarian University*

Krasnyak O.

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department
Associate Professor of Agricultural Management and Marketing,
Vinnitsia National Agrarian University*

THE ROLE OF STRATEGIC PLANNING AS A FACTOR OF FORMING THE COMPETITIVENESS OF AGRICULTURAL ENTERPRISE

Анотація

У статті визначено роль стратегічного планування в забезпеченні ефективності діяльності аграрного підприємства. Проаналізовано проблеми організації стратегічного планування на підприємствах при

забезпеченні їх конкурентоспроможності на вітчизняному аграрному ринку в сучасних умовах господарювання.

Відзначено, що для досягнення стабільності та ефективності діяльності аграрних підприємств необхідним інструментом управління підприємствами галузі є стратегічне планування, яке допомагає в прийнятті обґрунтованих доцільних рішень щодо їх мотивованої поведінки в умовах ринку, а успішність стратегічного планування залежить від визначення складу і послідовності розробки стратегії.

Abstract

The article defines the role of strategic planning in ensuring the efficiency of the agricultural enterprise. The problems of the organization of strategic planning at the enterprises at maintenance of their competitiveness in the domestic agrarian market in modern conditions of managing are analyzed.

It is noted that to achieve stability and efficiency of agricultural enterprises, a necessary tool for managing enterprises in the industry is strategic planning, which helps to make informed decisions about their motivated behavior in market conditions, and the success of strategic planning depends on determining the composition and sequence of strategy development.

Ключові слова: сільське господарство, аграрний ринок, підприємство, конкурентоспроможність, стратегічне планування, управління, система.

Keyword: agriculture, agrarian market, enterprise, competitiveness, strategic planning, management, system.

Постановка проблеми.

В умовах ринкової економіки для розвитку та успішної діяльності сучасного підприємства великого значення набуває стратегічне планування. Даний вид планування надає підприємству такі якості, як визначеність і індивідуальність; забезпечує певну специфіку ведення господарської діяльності; створює умови для виникнення, розвитку ряду важливих та істотних факторів, які позитивно впливають на його подальшу діяльність.

Стратегічне планування - це ядро стратегічного управління. В основному це включає визначення довгострокових цілей організації. Основою для створення останніх є реалістичні довгострокові прогнози як найближчого, так і майбутнього періодів [1].

Методологія як прогнозів, так і визначення довгострокових цілей підприємства в рамках стратегічного планування були встановлені в основному на початку другої половини 20 століття. Існує безліч методів прогнозування, аналізу та стратегічного планування.

Вони створювалися в умовах добре структурованого середовища і, головне, досить стабільного та передбачуваного економічного розвитку. На жаль, ці умови були досить кумулятивними, а саме через турбулентності в сучасному підприємницькому середовищі ці методи зазнають невдачі при підготовці і, що найголовніше, при реалізації довгострокових стратегічних планів підприємства.

Деякі зарубіжні та вітчизняні науковці вважають стратегічне планування вже застарілим та неефективним інструментом, хоча вони нічого не пропонують натомість [2].

Планування не лише забезпечує конкурентоспроможність аграрного підприємства, але й створює та підтримує передумови його подальшого розвитку. Успішність стратегічного планування підприємства може бути досягнута при знаходженні балансу у стратегічному управлінні на мезо- і макрорівні.

Актуальність теми роботи полягає в тому, що глобалізація світової економіки, відкритість українських ринків для зовнішніх товаровиробників: все це, з одного боку, різко загострило конкуренцію серед виробників, з іншого - прискорило зміни споживчих переваг. Тому, в сучасних ринкових умовах, стратегічне планування в Україні набуває особливої актуальності.

Мета статті - аналіз існуючих підходів вчених до трактування поняття «стратегічне планування»; розгляд стану та ролі стратегічного планування як фактору формування конкурентоспроможності аграрних підприємств в Україні; визначення переліку проблем щодо впровадження стратегічного управління економічним розвитком вітчизняних аграрних підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Дослідженню проблем стратегічного планування як фактору формування конкурентоспроможності підприємств присвячено багато праць вітчизняних та закордонних науковців, серед яких М. Портер, Ф. Котлер, А.В. Кузнєцова [2], В.Л. Дикань, П.В. Забелін, А.Н. Тищенко, А.А. Томпсон та інші. Проте, питання стратегічного планування в аграрних підприємствах досліджені мало.

Результати дослідження.

Конкуренція (від лат. *concurrentia* – стикатися, змагатися) - це основний економічний механізм ринкової економіки. З економічної точки зору конкуренція направлена на максимізацію виручки від реалізації господарюючими суб'єктами або вигоди від покупки товарів і послуг.

Конкуренція змушує суб'єктів підприємницької діяльності не зупинятися на досягнутому, а постійно самовдосконалюватися, знижувати витрати на виробництво, покращувати якість продукції (послуг), що пропонуються на ринку, підвищувати свою конкурентоспроможність [3].

Таке трактування конкурентоспроможності підприємства пов'язане із певними особливостями стратегічного планування діяльності підприємств у сучасних умовах розвитку. Особливості перетво-

рюються у вимоги на сучасному етапі, такі як: розширення спектру важливих факторів розвитку на основі виявлення багатосторонніх зв'язків і відносин підприємства та урахування фактору часу.

Особливістю сучасного стану господарювання аграрних підприємств є все більша непередбачуваність і складність в організації процесу планування на тривалу перспективу. Це може стосуватися всіх аспектів життя, як людини, так і суспільства в цілому. Їм доводиться мати справу з проблемами тимчасовості і непередбачуваності. Сучасні підприємства також мусять вести жорстку конкурентну боротьбу, і це, мабуть є самим головним аспектом в їх економічній діяльності [4].

Робота в неспокійному, складному, мінливому, взаємозалежному і, як правило, невизначеному зовнішньому середовищі, серед постійно нових правил, нових викликів і очікувань від усіх суб'єктів призводить до того, що господарюючі підприємства повинні вміти швидко і ефективно адаптуватися до цих нових викликів.

Все це поєднується з пошуком більш інноваційних, більш ефективних і дієвих методів планування і управління, відмовившись при цьому від старих, класичних методів управління, які не справляються з новими економічними вимогами.

В економіці сільського господарства, а також в загальних економічних науках, досить тривалий час панувала теорія неокласичної мікроекономіки. При найближчому розгляді можна зробити висновок про відсутність теоретичної можливості застосування таких функцій, як маркетинг або стратегічне управління підприємством.

Стратегічне планування ґрунтується на прогнозах зміни зовнішнього середовища і власного розвитку підприємства. Економічний аналіз систематично досліджує і оцінює змінні чинники, на які підприємство має, або немає впливу.

Причини відсутності можливості прогнозування стану економічного середовища і, відповідно, розвитку власного бізнесу підприємств виникають в результаті зростаючої динаміки навколишнього середовища і більш сильного довгострокового впливу певних тенденцій в соціально-культурному, економічному, технологічному, екологічному, а також у політичному і правовому середовищі [5].

Сьогоднішнім підприємствам доводиться мати справу з динамічним та невизначеним середовищем. Щоб досягти успіху, вони повинні бути стратегічно обізнаними, повинні розуміти, як змінюються їхні конкурентні умови. Підприємства повинні активно шукати можливості використовувати свої стратегічні здібності, адаптуватися та вдосконалюватись в кожній галузі бізнесу, спираючись на усвідомлення та розуміння поточних стратегій та успіхи.

На думку І. Ансоффа, стратегія це – один із декількох наборів правил прийняття рішень стосовно поведінки фірми в умовах неповноти інформації про майбутній розвиток підприємства [6].

Професор історії бізнесу в Гарвардській Школі Бізнесу А. Дюпон Чандлер під стратегією розуміє

метод визначення довгострокових цілей компанії, програми дій і пріоритетних напрямків з використанням ресурсів [7].

Циганок В.В. розглядає стратегічне планування з погляду двох аспектів: перший – загально-економічний, який розкривається через призму положень загальної теорії підприємства; і другий – конкретно-управлінський, який враховує функціональну характеристику менеджменту [8].

Як вважає Г. Мінцберг, стратегія – це послідовна, узгоджена і інтегрована структура управлінських рішень. На його думку, головним у стратегії є складання планів, які є основним засобом для контролю ефективності досягнення стратегічних цілей підприємств [9].

М. Мак-Дональд у праці «Стратегічне планування маркетингу» дає таке визначення: «стратегічне планування» являє процес формулювання довгострокових цілей та стратегій для всього підприємства чи його підрозділу шляхом співставлення наявних ресурсів з відкритими можливостями, призначенням якого є допомогти підприємству досягти реальних цілей, а також зайняти бажану конкурентну позицію за визначений час [10].

Стратегічне планування це детальний всебічний комплексний план, призначений для того, щоб забезпечити здійснення місії організації й досягнення її цілей [11].

Стратегія повинна передбачати організацію процесу її реалізації, що поєднує окремі сегменти маркетингової політики, які відповідають базовим складовим маркетингової стратегії [12].

Планування завжди орієнтується на дані минулого, але прагне визначити і контролювати розвиток підприємства в перспективі [13].

В економічному словнику [14] поняття стратегічне планування – це різновид управлінської діяльності, який полягає в реалізації комплексу заходів, пов'язаних із визначенням стратегії діяльності організації, тобто комплексного плану перспективного розвитку організації. Процес стратегічного планування забезпечує основу для ефективного ведення господарської діяльності підприємств.

Підвищення ефективності складається з інновацій, кращої стратегії зростання та покращеного виконання управлінських функцій.

У сучасних ринкових умовах України найважливішими факторами маркетингового середовища підприємств і одними з основних об'єктів маркетингових досліджень є конкуренція і конкурентоспроможність, які представляють собою фундаментальні і невід'ємні атрибути будь-якої ринкової економіки, в тому числі і що розвивається, і являються, в кінцевому підсумку, необхідними умовами успішного розвитку підприємницької діяльності [15].

Для підвищення конкурентоспроможності підприємств стратегічний план повинен визначати найкращу комбінацію для стабільної покращеної роботи, тобто план націлений на стратегії зростання, інновації та покращене виконання всіх управлінських рішень. Це робиться за допомогою двох оцінок, стратегічної та внутрішньої.

Стратегічна оцінка визначає пріоритетні можливості та загрози для інновацій – зростання бізнесу. Результатом є перелік пріоритетних, виконуваних стратегій зростання. Внутрішня оцінка визначає пріоритетні можливості для покращення результативності за рахунок удосконалення якості, кращої послідовності, нижчих витрат, регулятивного морального стану, демократичного керівництва тощо.

Мета стратегічного планування – встановити спільні цілі для підприємства і розробити план їх досягнення. Він включає в себе відхід від повсякденної діяльності і питання про те, куди рухається підприємства і якими повинні бути його пріоритети.

Стратегічне планування для більшості підприємств стало ключовим видом діяльності в забезпеченні успіху бізнесу в більшій мірі, ніж будь-коли раніше. У той час як у минулому столітті деякі підприємства могли обходитись без нього, в умовах зростаючої конкуренції залишається мало місця для підприємств, що не мають стратегії виживання.

На нашу думку, стратегічне планування необхідно для визначення напрямку діяльності підприємств, концентрує зусилля керівників і гарантує, що все в бізнесі працює для досягнення мети. Це також допоможе підприємствам:

- узгоджувати дії, які сприятимуть зростанню бізнесу;
- погоджувати ресурси для досягнення оптимальних результатів;
- розставити пріоритети в фінансових потребах;
- створити конкурентну перевагу;

- налагодити взаємовідносини зі своїми співробітниками і доводити, що потрібно зробити.

Ще одна важлива мета стратегічного планування - допомогти керівникам підприємств управляти бізнес-ризиками і знижувати їх. Розвиток бізнесу за своєю суттю ризиковано. Детальне планування може допомогти:

- усунути невпевненість;
- аналізувати потенційні ризики;
- впроваджувати заходи контролю ризиків;
- мінімізувати вплив ризиків, якщо вони відбуваються.

Отже, процес стратегічного планування полягає у визначенні напрямку, в якому підприємства має вести свій бізнес. Це включає в себе визначення спільних цілей для бізнесу.

Перш ніж сам процес стратегічного планування зможе початися, необхідно обов'язково спланувати процес планування. Це включає в себе організацію трудових, фінансових і технічних ресурсів, а також розвиток комунікацій і інструментів, які будуть підтримувати узгоджений процес планування на підприємстві. Неадекватна підтримка стратегічного плану в масштабах всього підприємства може знизити як процес, так і результати діяльності.

Стратегічне планування визначається як скоординовані кошти, за допомогою яких підприємство ставить перед собою цілі і завдання. Процес зазвичай складається з аналізу бачення, місії і постановки цілей. З цього створюється організаційна стратегія планування.

Етапи стратегічного планування для підприємств необхідно розглядати з врахуванням планування дій, скоординованого їх впровадження (рис.1).

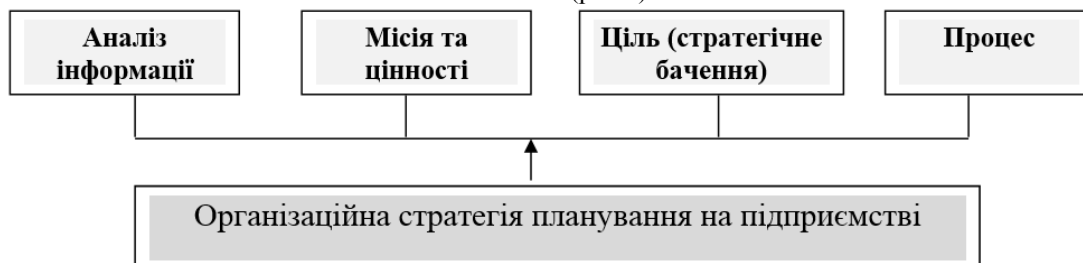

Рис.1. Етапи стратегічного планування на підприємстві

Перший крок - збір та аналіз інформації. Цей крок складається з трьох компонентів: зовнішньої оцінки, ринкова або складова оцінка та внутрішня оцінка середовища.

Зовнішня оцінка. Метою зовнішнього оцінювання є виявлення та оцінка змін та тенденцій у навколишньому середовищі, враховуючи політичні, економічні, технологічні, регуляторні, соціальні, стилі життя, демографічні, конкурентоспроможність.

Наступним компонентом кроку збору та аналізу інформації є оцінка ринку. Метою оцінки ринку є виявлення та оцінка змін у потребах та сприйнятті ринків як некомерційних організацій. Для більшості некомерційних організацій вони включають клієнтів, волонтерів, фінансуючих донорів, найманих працівників, керівників, співробітників та конкурентів.

Метою внутрішньої оцінки є оцінка внутрішньої структури, процесу та операцій підприємства і на основі цієї оцінки визначення сильних та слабких сторони підприємства.

Крок два – місія та цінності підприємства – необхідні складові стратегічного управління, визначення критичних стратегічних питань. У процесі планування - визначення критичних стратегічних питань, вибору та

проблеми, що стоять перед підприємствами. Критичні питання - це основні проблеми політики або програми, які визначають найважливіші ситуації та вибір, з яким стикається підприємство зараз і в майбутньому.

Крок третій – розробка стратегічного бачення, тобто місія підприємства. Стратегічне бачення формулювання забезпечує підприємству напрямок та натхнення для постановки цілей. За допомогою

стратегічного бачення або досягнення місії підприємство описує, як воно має намір реагувати на основні виклики, що проявляються у формі критичних стратегічних питань.

Четвертий крок – розробка стратегії для кожної цілі. У процесі планування розробка стратегії для кожної цілі це основний підхід або метод досягнення цілей та вирішення конкретних управлінських питань своєї діяльності.

Заключний, п'ятий крок – формується річна організаційна стратегія планування на підприємстві. Мета цього кроку – формулювання загальної цілі, тобто узгоджуються з цілями та стратегіями стратегічного плану, це твердження того, що буде зроблено для досягнення мети, як правило протягом року.

Адекватне попереднє планування необхідне для забезпечення ефективного процесу з якісними результатами. Протягом більш масштабного процесу планування підприємці можуть визначити додаткові кроки, які необхідні для досягнення цілей підприємства.

Розробка стратегічного плану задає напрямок і встановлює пріоритети для підприємств в сучасних умовах господарювання. Він визначає погляд підприємств на успіх і розставляє пріоритети в діях.

Специфіка сільського господарства знаходиться в прямій залежності від природно-кліматичних умов, а також і в тому, що воно являє собою не тільки виробництво продукції, а й спосіб життя сільського населення. Необхідно відзначити, що потенціал аграрного сектору економіки нашої країни є значно більшим, ніж використовується сьогодні. Україна володіє значними ресурсами для ведення сільського господарства, особливо природними орними землями, що ставить нашу країну в ряд найбільших світових експортерів зерна і рослинної олії.

Крім того, завдяки своїм специфічним властивостям, таким як висока конкурентність галузі та значний експортний потенціал, сільське господарство відіграє важливу роль у розвитку вітчизняної економіки.

Ще одна особливість сільського господарства як галузі матеріального виробництва пов'язана з іммобільністю ресурсів, що не дозволяє перерозподілити їх в інші галузі народного господарства. У сільському господарстві економічні процеси відтворення тісно переплітаються з природними (біологічними) процесами, оскільки основою виробництва є живі організми, такі як рослини, тварини і мікроорганізми [4].

Також слід відмітити й іншу природну особливість, яка характерна для сільського господарства, а саме різноманіття ґрунтово-кліматичних умов, яке обумовлює специфіку ведення сільського господарства.

Специфічною особливістю сільського господарства є існування взаємозалежності і взаємодоповнюваності окремих галузей, що вимагає всебічного обґрунтування галузевої структури. Значна частина продукції сільського господарства не набуває товарної форми, а використовується в наступних

циклах відтворення [16].

При розробці системи стратегічного планування та управління необхідно передбачати в ній наявність п'яти основних елементів:

а) комплексне, системне моделювання ситуації;

б) визначення необхідності змін;

в) здатність розробки стратегій;

г) здатність використовувати надійні економіко-математичні методи в процесі вибору стратегії і її оцінки по відношенню до решти;

д) здатність здійснення обраної стратегії.

Для її реалізації необхідна розробка чітко структурованого механізму стратегічного управління і планування, що передбачає можливість аналізу різних варіантів в динаміці. У процесі стратегічного управління поведінка всіх виділених факторів прогнозується. Прогнозовані величини для кожного часового періоду порівнюються з фактичними, визначаються їх відхилення; якщо відхилення перевищують допустимі значення, фіксуються фактори, де необхідно здійснювати зміни. У виділеній точці аналізується ситуація і вибираються альтернативні стратегії її зміни [8].

Дослідження показують, що стратегічне планування і управління в аграрних підприємствах поки не отримало широкого поширення. Причин такого становища декілька.

По-перше, непідготовленість персоналу до стратегічного планування і управління; по-друге, відсутність необхідних методичних матеріалів і програмних продуктів, що відображають специфіку аграрного виробництва; по-третє, складне фінансово-економічне становище більшості господарств, що орієнтує, на жаль, багатьох їхніх керівників до вирішення поточних, оперативних завдань; по-четверте, недовіра до стратегічного плану, здатного забезпечити фінансове оздоровлення підприємства шляхом реалізації адаптаційно-антикризової стратегії [17].

Проведені дослідження показали, що однією з основних проблем, що ускладнює застосування стратегічного планування в сільськогосподарських підприємствах, є значна їх збитковість. У силу необхідності значних затрат часу та ресурсів, стратегічне планування перспективної діяльності для них залишається поза межами можливого, оскільки основні зусилля спрямовані на покриття збитків, боргів і розрахунків з працівниками.

При розробці стратегічного плану необхідно керуватися наступними основними принципами: безперервність (виражається в наступності планів), єдність (системний характер планування), гнучкість планування (відповідність внутрішніх і зовнішніх умов господарювання), єдність економіки і політики, єдність централізму і самостійності, наукова обґрунтованість. Що стосується місії організації, то вона визначається поєднанням умов зовнішнього середовища і внутрішніми її складовими.

На наше глибоке переконання, для вибору ефективної стратегії розвитку або для формування власного стратегічного плану функціонування аграрного підприємства необхідно, щоб керівник, який

буде приймати стратегічне рішення, володів технологією стратегічного управління. Він має розуміти принципи побудови стратегії, аналізувати фактори впливу внутрішнього та зовнішнього середовища господарювання на діяльність; бути здібним до стратегічного мислення.

Висновки. Стратегічне планування як фактор формування конкурентоспроможності підприємств узгоджує потребу підприємств орієнтації у динамічному ринковому середовищі та прагненні прогнозувати потенційні зміни, що відбуваються у ньому та безпосередньо впливають на підприємства, а також дозволяє гнучко поєднувати внутрішні та зовнішні аспекти підприємства.

Практична реалізація стратегічного підходу в управлінні у більшості аграрних підприємств не здійснюється. Цьому причиною є низький рівень інформованості, а унаслідок чого, зацікавленості в побудові й управлінні стратегічним розвитком з боку керівництва, застосування старих стилів управління. Все це свідчить про те, що головний чинник, який стримує розвиток стратегічного управління та планування діяльності аграрних підприємств, носить суб'єктивний характер.

Стратегічне планування аграрної галузі має носити комплексний і всеосяжний характер з урахуванням існуючих умов і перспектив розвитку суміжних галузей для успішного розвитку і функціонування аграрного сектору в Україні.

Список літератури

1. Міщирікова А. К. Стратегічне планування на підприємстві [Електронний ресурс] / А. К. Міщирікова // Управління розвитком. - 2014. - № 13. - С. 60-62. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Uproz_2014_13_27.pdf
2. Кузнєцова А.В. Застосування стратегічного планування на підприємстві: переваги та недоліки / А. В. Кузнєцова // Управління розвитком. – 2014. – №1. – С. 124-126.
3. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : Підручник / Шершньова З. Є. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2004. – 699 с.
4. Контролювання та регулювання економічного розвитку підприємства: проблеми, методологічні та прикладні аспекти: монографія/ О.Є. Кузьмін, С.В. Князь, Н.О. Шпак, В.А. Новицький. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2006. – 148 с.
5. Конкурентоспроможність підприємства:

навч. посіб. / Р.Л. Лупак, Т.Г. Васильців. – Львів: Видавництво ЛКА, 2016. – 484 с.

6. Ansoff H. I. Corporate Strategy / H. I. Ansoff. – McGraw-Hill, N.Y., 1965. – 241 p.

7. Chandler A. Strategy and Structure: Chapters in the History of the Industrial Enterprise / Alfred Chandler. – Massachusetts Institution of Technology: The Mit Press. – 1962, 1990. – 465 p.

8. Циганок В. В. Інструментарій підтримки прийняття рішень як засіб стратегічного планування / В.В. Циганок, С.В. Каденко, П.Т. Качанов, О. В. Андрійчук, П. Д. Роїк // Озброєння та військ. техніка. – 2015. – № 3. – С. 59-66.

9. Минцберг Г. Школы стратегий / Г. Минцберг, Б. Альстренд, Д. Лэмпел. – СПб.: Питер, 2002. – 330 с.

10. Мак-Дональд М. Стратегическое планирование маркетинга: Пер. с англ. – СПб.: Издательство «Питер», 2000. – 320 с. <http://ecsocman.hse.ru/text/19183530/>

11. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента [пер. с англ. Л.И. Евенко]. – М.: Дело, 2000. – 701 с.

12. Міняйленко І.В., Гайжук О.В. Теоретичні аспекти стратегічного планування розвитку підприємств. <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/105.pdf>

13. Осовська Г.В., Юшкевич О.О., Завадський Й.С. Економічний словник. – К.: Кондор, 2009. – 358 с.

14. Красняк О.П., Амонс С.Е. Концептуальні підходи до формування маркетингової стратегії підприємств бурякоцукрового підкомплексу. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2019. №9 (49). С.60-69.

15. Иванов Ю. Б. Управление конкурентоспособностью предприятия / Ю. Б. Иванов, М. О. Кизим, О. М. Тищенко. – Х. : ВД «ИНЖЕК», 2010. – 320 с.

16. Банникова Н.В. Особенности стратегического планирования в аграрном секторе экономики. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.litres.ru/n-v-bannikova/osobennosti-strategicheskogoplanirovaniya-v-agrarnom-sektore-ekonomiki/>

17. Нехланова А.М. Стратегическое управление сельскохозяйственным производством в АПК региона: монография / А.М. Нехланова, В. Г. Ткаченко. – М.: РГАУ МСХА, 2008. – 100 с.

Amons S.

*Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Botany, Genetics and Plant Protection,
Vinnitsia National Agrarian University*

Krasnyak O.

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department
Associate Professor of Agricultural Management and Marketing,
Vinnitsia National Agrarian University*

DOI: 10.24412/2520-2480-2020-3486-18-23

FEATURES AND PRINCIPLES OF THE MODERN PERSONNEL MANAGEMENT SYSTEM**Abstract.**

The article considers the essence and significance of the principles of formation of a modern personnel management system of domestic enterprises. The place of principles of formation of management system among the general principles of management is defined.

Research has shown that the object of management has changed in the personnel management system, and this leads to the need to revise the methods and content of management functions. The paradigm of personnel management is changing. Personnel is seen as an object of investment, the effectiveness of which must be calculated.

The need to use a new approach to personnel management in response to changes in the facility itself was emphasized. This approach should take into account the temporary nature of the assessment, as well as allow a systematic assessment of the effectiveness of the personnel management system.

Keyword: *personnel management, personnel management system, management principles, efficiency of personnel management system.*

Formulation of the problem.

Human resource management is a strategic, homogeneous and consistent method of managing the most valuable capital of any organization - people. It is people management that makes it possible to create the right conditions for employees to make full use of their creative potential to achieve the goals of the organization.

People are employees who directly influence the achievement of economic results and the achievement of enterprise goals. As the experience of both foreign and domestic shows, the main resource of a modern enterprise is human capital [1].

Therefore, human resource management is an organizational function that manages all the problems associated with people in the organization. These include, inter alia, compensation, recruitment and recruitment, performance management, organizational development, security, well-being, benefits, employee motivation, communication, policy administration and training.

In this regard, the construction of the company's competitive advantage in the environment, among other things, depends on how we plan, organize the recruitment process, which is needed to create opportunities for development and career growth of employees, what incentives we will use in work process and how we will control the performance of tasks by the employee.

Personnel management is a thorough and step-by-step work with professionals or employees of the organization, and then, people management through a joint connection between control and employees. And human resource management is a management function that helps managers plan, hire, select, train, develop, restore and support members of the organization [2].

It is important to monitor changes in the environment and use modern methods of selecting candidates so that the best reach us and not the competitors. However, we must remember that the process of selecting and signing an employment contract is only the beginning of the career of an employee who contributes to the capital of our organization.

In connection with the transition of the Ukrainian economy to an innovative type of development, the problem of effective personnel management, aimed at increasing the productivity and productivity of employees, is quite relevant. This is due to the fact that human capital is becoming one of the decisive intangible factors in the competitiveness of both the country as a whole and the individual enterprise. For this reason, the task of improving the efficiency of the personnel management system in a market economy is urgent.

The purpose of the article: analysis of the peculiarities of personnel management of domestic enterprises, development of methodological approaches and practical recommendations for solving the problems of the modern personnel management system.

Analysis of research and publications. The study of features and principles of personnel management system, as one of the most important areas of enterprises, is devoted to the works of foreign and domestic economists such as: I. Ansoff, F. Becker, P. Drucker, G. Kunz, M. Mescon, F. Hedoury, S. Oddonell, S.I. Bandura, D.P. Goddess, O.A. Grishnova, V.M Danyuk, A.M. Kolot, I.D. Kruchko, O.V. Krushelnyska, N.D. Lukyanchenko, in their scientific works they considered the theoretical and applied aspects of the personnel management system at the enterprise. However, due to the complexity and multifaceted nature of this problem

in modern conditions, some issues are insufficiently studied.

Research results.

At the present stage, it is believed that the main asset of any enterprise is people. The quality, productivity, profitability, customer service and image of the company largely depend on the training, coordination and motivation of its staff. In order for an enterprise to function in accordance with market conditions, it must know, want and be able to work properly. Inadequate personnel management can lead to many problems that hinder the work of the enterprise: lack of motivation; uncertain responsibilities; low level of education, lack of information; underdeveloped internal communications and coordination; conflict of interest.

Acceleration of scientific, technical and socio-economic development and, as a consequence, increasing uncertainty in the external environment in the early 80's of the 20th century led to the formation of a new paradigm of personnel management - human resource management. The staff of the enterprise ceased to be considered as an item of expenditure and became one of the key resources, a source of competitive advantage of the organization. It should be emphasized that personnel management is aimed at "technical" provision of the enterprise with resources, while human resources management aims to create a competitive advantage through the competencies of the organization's personnel. Thus, if before the task of managers was to manage staff and their behavior, in today's challenges to them was added another - knowledge management [3].

Personnel are the most complex object of management because people are endowed with intelligence. They are constantly developing relationships based on a contractual basis. In modern conditions, the value of human resources is constantly growing, which has led to the formation of a personnel management system [4].

Personnel management, a concept also known as human resource management. Personnel management for enterprises is the correct use of human factors. Management personnel can be defined as part of the management process, which primarily concerns the human components of the enterprise.

I.O. Safronov believes that the personnel of the enterprise should be understood as the main composition of skilled workers of the enterprise, firm, organization [5].

Scientists L.V. Balabanov, O.V. Stelmashenko believes that personnel management should be considered as a specific area of management, the main object of which are people who belong to certain social groups, labor collectives [6].

O.V. Krushelnitska and DP Melnychuk considers the personnel management system as a set of interconnected elements that differ functionally, but aimed at achieving a common goal [7].

G.V. Osovskaya [8], defines that the management system is an ordered set of interconnected elements that differ in functional goals, operate autonomously, but are aimed at achieving a common goal.

In enterprises, staff is the most difficult element of

management because each employee has characteristics and their own socio-psychological qualities. The approach to each employee of the enterprise should be individual.

One of the problems of personnel management, according to A.Ya. Kibanova, there is a lack of personnel planning, which leads to irrational provision of people with jobs at the right time and in the right number, in accordance with their abilities, skills and production requirements [9].

M.M. Nedashkivsky believes that the personnel management system is a subsystem of the enterprise management system, integrated and aimed at solving the overall goals of the organization [10].

Personnel management is often seen as part of the management of employees and their working relationships within companies, which aims to combine and develop the efforts of men and women working within the company to effectively organize the work to take into account the welfare of each employee. Employees and workgroups seek to make them work more efficiently for the benefit of the enterprise.

J.M. Ivantsevich, A.A. Lobanov noted that personnel management should be considered as a variety of activities used in companies, which contributes to the most effective use of employees to achieve organizational and personal goals [11].

According to [12], personnel management is defined as a set of management actions (principles, methods, tools and forms) of interests, behavior and activities of employees to maximize their potential in the performance of work functions.

The activities of the organization aimed at the effective use of people (staff) to achieve the goals of both the team as a whole and individually (personally) of each employee [13].

Theoretical aspects of personnel management are presented in the works of Mikhailov L. In her opinion, it is "..... system of information-analytical and methodological support for management decisions in personnel, management system to improve the efficiency of the organization" [14].

It is very important to consider human resource management as: "organizational and economic mechanism of subordination and use of hired labor in the economic system."

Summarizing the above interpretations, we can say that personnel management is a set of interrelated techniques, forms, methods of organizing work with staff, which:

- first, are conducted on behalf of the management of the organization;
- secondly, aimed at providing conditions for the effective and fullest use of intellectual and physical capabilities of the employee;
- thirdly, aimed at improving the efficiency of the organization.

Thus, some authors distinguish technical, administrative or personal cultural as subsystems. Others in the management of the enterprise distinguish two parts: activity management and people management. Most authors consider the features of the personnel manage-

ment system as a subsystem of general enterprise management and identify: object and subject, the goals of the system, tasks, its functions and structure, principles and methods of operation [15].

The personnel management system includes subsystems in the areas of personnel work, including a set of methods, procedures and programs to influence the organization on its employees in order to maximize their work potential.

The essence and features of the personnel management system is its purpose, which is formed as the efficiency of the entire management system of the enterprise and its subsystem "personnel management" based on optimizing the interaction of its elements, coordination and orderliness of productive activities of all employees.

P. Drucker believes that in the field of personnel management in enterprises is the use of differentiated approaches and management styles for different groups of employees and even individual employees in different situations [16].

According to Danyuk V.M. - the effectiveness of personnel management depends on the effectiveness of mechanisms and methods by which the personnel management process will be carried out [17].

Personnel management is based on the principles: scientific, democratic centralism, orderliness, unity of

orders; combination of individual and collective approaches, centralization and decentralization, linear, functional and target management; control over the implementation of decisions [8].

The most common interpretation of the term "human resource management" is the mobilization of employees to work actively as line managers. There are also the following interpretations and approaches:

- attitude to the factor of labor as a source of income;
- creating conditions for each employee so that he could contribute to the common cause;
- integration of social policy into the general policy of the enterprise, the purpose of which is: employment, improvement of selection, professional training of competent and interested employees who will effectively and efficiently implement the goals of the enterprise [8].

The principle of personnel management system is understood as important rules, regulations and norms of management that ensure its proper functioning. Recruitment, placement and incentives take into account the business and personal qualities of employees.

Personnel management provides two categories of functions, according to which the principles can be divided into general and partial (Fig. 1).

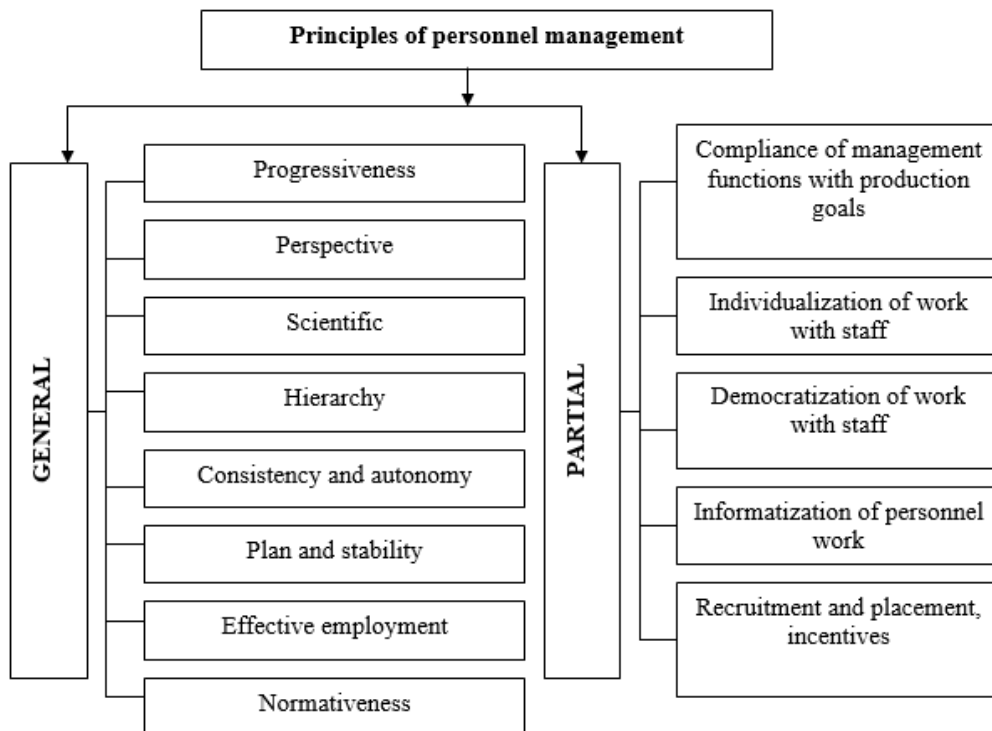

Fig.1. Classification of personnel management principles

It is necessary to distinguish the principles of building a personnel management system from the methods. The set of methods may differ depending on changing conditions, maintaining the principles of personnel management.

The generally accepted principles of personnel management of the enterprise take into account:

1. The principle of maximum individual development. The principle emphasizes the development of

each employee. Because each person is different in nature and character, the manager must recognize the potential characteristics of each employee and provide opportunities for the development of all characteristics with the best use of them in the enterprise. Maximum personal satisfaction should be a hypothesis of personnel policy.

2. The principle of scientific selection. Because management has to do the work of employees, it is also necessary to select them on a scientific basis. There

must be proper coordination between the employee and the functions he performs. The employee will work effectively on performance of the official duties, for this purpose the scientific system of selection of the personnel of the enterprise has to be developed.

3. The principle of high morality. In order to achieve the primary goals of personnel management, it is very important to maintain the morale of employees. They must be persistently and consistently motivated to achieve a common goal. Several factors should be explored to motivate employees to work in the right direction to get the desired results. Several monetary and non-monetary incentives, such as the introduction of an ideal wage system, the provision of bonuses, payments, improved working conditions, training facilities, social security, which contribute to staff motivation.

4. The principle of effective communication. There must be an effective system of communication up and down so that messages - facts, ideas, positions and opinions - can be transmitted to employees from the top management down and vice versa. If the other party, for whom it means, the idea or fact is not clear, the purpose of communication can not be fulfilled and can create misunderstandings and lead to a violation of labor discipline among employees in the middle of the enterprise.

5. The principle of dignity of labor. The work should be given due attention in the enterprise. Employees should develop a sense that "work is worship." Therefore, the work of employees should be praised in order for the employee to have a sense of satisfaction.

6. The principle of responsibility. Cooperation is the key to all success. Employees need to understand that their teamwork can only achieve the company's primary goals. They must feel their shared responsibility.

7. The principle of fair remuneration. To support the company, it is important that employees are properly rewarded for their work. Otherwise, their cooperation in the company will be a farce. Thus, the obligation of personnel management to provide fair wages to workers so that their needs are met, they can work effectively free from all shortcomings.

8. The principle of joint partnership. According to this principle, employees are properly involved in the management of the enterprise so that they can understand that they are partners in the prosperity of the organization, their interest and the interest of management are the same. Personnel management should create an atmosphere for employee participation in management.

9. The principle of efficient use of human resources. Personnel management has been designed to make the best use of available human resources for management to effectively achieve the goals of the organization. Personnel management is nothing more than the art of effective management of the employee to obtain the desired result from his activities.

One of the principles of management is that all the work performed by staff in enterprises, in some way must be performed directly or indirectly and contribute to the achievement of enterprise goals. This means that setting goals is a priority, which is a necessary condition for the decision of most management structures.

Tasks are pre-defined goals or objectives, which are aimed at individual or group activities of the company's staff. The goals of personnel management reveal the philosophy of management, regarding the workforce that is engaged in work and its deep foundation of the importance of employees for the enterprise.

Today, many domestic enterprises and organizations are not fully aware of the importance of the process of improving and developing an effective personnel management system.

The analysis of the problem showed that in organizations there is a problem of the need to develop and apply effective methods of personnel management that will meet the new realities of a market economy. The use of effective methods of managing organizations in general and methods of personnel management in particular, ensuring sustainable development of enterprises in a complex dynamic and unstable environment is becoming one of the most important problems of the modern economy [9].

Methods of personnel management act as ways of realization of principles.

The method of personnel management - a way of influencing the staff and the individual employee, the purpose of which is to coordinate its activities in the management of the enterprise. In other words, with the help of personnel management methods the main tasks of the whole branch of personnel management are realized - search of the most effective tools of influence on the personnel of the enterprise for opening of potential of employees and, accordingly, for achievement of the enterprise purposes.

Traditionally, in science and practice there are classifications of personnel management methods based on their content and focus [12]:

- administrative (organizational and administrative);
- economic;
- socio-psychological methods.

Researchers identify different methods used in the personnel management system: according to management functions, for example, methods of ensuring the organization of personnel; staff evaluations; organization of wages; career management; vocational training; management of disciplinary relations; ensuring safe working conditions.

O.P. Deacons [18] identifies the following groups of methods:

- data collection methods: questionnaires, interviews, active observation during the working day, interview, study of documents, etc.
- methods of analysis: system analysis, economic analysis, expert-analytical method, etc.;
- methods of formation: system approach, method of analogies, parametric method, creative meetings, etc.;

substantiation methods: comparison method, normative method, modeling of actual and desired researched object, functional-cost analysis, etc.;

- methods of implementation: training, retraining and advanced training of employees of the management staff.

The conducted researches have established that

quantitative methods have become the most widespread at modern domestic enterprises: point, coefficient and point-coefficient. Their advantages are objectivity, independence of personal attitude of experts to the expert, possibility of formalization of results, comparison of parameters, systematization of results and use of mathematical methods.

Currently, a significant number of economic entities face the problem of insufficient efficiency of their own personnel management. This thesis is indirectly confirmed by the fact that in most economic entities the assessment of the effectiveness of personnel management is either not carried out at all, or is performed using methods that are not suitable for obtaining qualitative results.

In market conditions, the main tasks of the organization are:

- production and release of competitive products, goods, services;
- the use of the best means for the production;
- the minimum costs of living and materialized labor.

In solving each of the listed tasks, the organization's personnel plays a huge role, exerting a strong influence on the construction of the entire production process.

Evaluation of the effectiveness of the personnel management system in the organization is subject to:

- the level of labor organization and its regulation;
- provision of the organization with personnel;
- labor intensity and use of staff time;
- increasing the efficiency reserve of the organization of personnel management;
- labor intensity of the unit for receiving finished products;

- labor volume of the production program;
- the efficiency of distribution and use of social spending and wages. Evaluation of the effectiveness of the personnel management system in the organization must be carried out at all possible stages of management, from departments to the top management of the organization. It is one of the key stages in the development of management decisions aimed at eliminating deficiencies and improving the efficiency of the personnel management system in the organization.

When assessing the effectiveness of personnel management should be based on qualitative and quantitative analysis, which is carried out in the study of internal components of the personnel management system of the enterprise and further analysis of all elements of this system separately [4].

It should be emphasized that the qualitative assessment of personnel management should be considered as a determining factor in increasing the overall efficiency of management and the success of the entire business entity. In addition to achieving the main goals, it is able to identify problem areas such as violations of safety rules, high costs due to insufficient management, etc. [19].

Evaluation of the effectiveness of personnel management can be defined as a systematic, formalized process aimed at measuring the costs and benefits associated with programs of personnel management activities to correlate their results with the results of the base period and the goals of a particular enterprise.

Methods for assessing the effectiveness of personnel management are divided into three groups [20]: quantitative, qualitative (or descriptive) and combined (or intermediate) (Fig. 2).

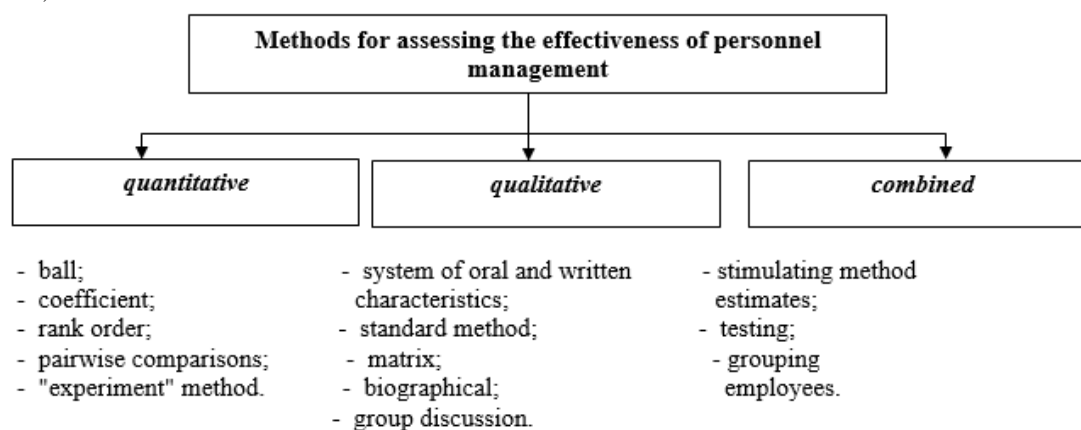

Fig. 2. Classification of methods for assessing the effectiveness of personnel management

Thus, in modern business conditions for effective management of the enterprise it is necessary to use a set of different methods and tools of management. Unfortunately, not every domestic company can ensure the coordinated work of its units. This once again convincingly demonstrates the importance of effective management technology for the successful operation of enterprises.

Conclusions. Thus, the personnel management system is a set of principles, forms and methods of organizing work with personnel.

The role of the personnel management system is to ensure the maximum use of the potential of each employee to achieve the goals of the organization with the optimal investment of available resources in the organization.

Management principles determine the philosophy and strategy of enterprise management and its parts. On the basis of the developed principles the purposes of activity of the enterprise are adjusted, priorities are specified, its policy is formulated, methods are developed. The implementation of the principles, goals, priorities and policies of enterprises is carried out using

appropriate methods, instructions, regulations and standards.

Further research should be aimed at developing basic structures for the implementation of management functions, guidelines for adapting these structures to the conditions of a particular enterprise.

List of references

1. Andrushkiv B.M. The mechanism of realization of the state innovation policy in the sphere of human capital (on the example of enterprises and entrepreneurial activity) / B.M. Andrushkiv, N.B. Kirich, O.B. Pogaydak, L.P. Melnik // Academic Review. - 2012. - № 2 (37). - P. 45-51.

2. Katunina I.V. Human resources management system in an organization focused on development / I.V. Katunina. - M.: Inform-Znanie, 2010. - 279 p.

3. Kirdina E.G. A comprehensive approach to the management of human resources of the enterprise / E.G. Kirdina // Economic space. 2012. № 67. - P. 254-263.

4. Lazorenko L.V. Peculiarities of human resources management in modern economic conditions [Electronic resource] / L.V. Lazorenko // Staff. Magazine of the intellectual elite. - 2009. - Resource access mode: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/KONDOR/EKONOMIC_SL_2006.pdf.

5. Economics of the enterprise: a textbook / ed. IA Safronova. - M.: «Lawyer» - [Electronic resource] - Resource access mode: bibliofond.ru/view.aspx?id=665335

6. Balabanova L.V. Strategic management of the personnel of the enterprise in the conditions of market economy: monograph / L.V. Balabanov, O.B. Stelmashenko. — Donetsk: [Don NUET], 2010. - 238 p.

7. Krushelnyska O.V. Personnel management: [Textbook] / O.B. Krushelnyska, D.P. Melnuchyk. - K.: Condor, 2005. - 304 p.

8. Osovskaya G.V., Krushenitskaya O.V. Human Resources Management: Textbook. manual. - K.: Condor, 2008. - 224 p.

9. Personnel management: a textbook / A.Ya.

Kibanov. - 6th ed., P. - Moscow: KNORUS, 2018. - 202 p.

10. Personnel management in the bodies of the State Tax Service of Ukraine: teaching method. way. / [M.M. Nedashkivska, G.I. Yevtushenko, LP Gatska, N.I. Barabanov] .— Irpin: Academy of the State Traffic Police of Ukraine, 2001. - 252 p.

11. Ivantsevich J.M., Lobanov A.A. Human resource management. - M.: Opinion, 2006. - 94 p.

12. Personnel management: textbook. way. / A.A. Azarova, O.O. Moroz, O.Y. Lesko, I.V. Romanets; VNTU. - Vinnytsia: VNTU, 2014. - 283 p.

13. Personnel management / [M.D. Vinogradsky, S.V. Belyaeva, A.M. Vinogradskaya and others]. - K.: Teaching Center. lit-ry, 2006. - 504 p.

14. Mikhailova L.I. Personnel management: textbook. way. Kyiv: Center for Educational Literature, 2007. - P. 12-16.

15. Butova L.M., Ivanova D.A. Personnel management system at the enterprise // Territory of science. - Voronezh, 2012. - № 2. - P. 26-33.

16. Drucker P. Management in the XXI century [textbook] / P. Drucker; lane. with English - M.: Williams Publishing House, 2001. - 272 p.

17. Danyuk V.M. Personnel management: [teaching. aid.] / V.M Danyuk, V.M. Rooster, S.O. Tsymbalyuk [etc.]. - K.: KNEU, 2006. - 398 p.

18. Dyakiv O.P., Ostroverkhov V.M. Personnel management: a textbook. Ternopil: TNEU, 2018. - 288 p.

19. Alekseeva L.E., Samoilo O.E. Estimation of efficiency of management of the personnel // Economics and modern management: theory and practice: sb. Art. by mater. X International. scientific-practical conf. Part II. - Novosibirsk: SibAK, 2012.

20. Poluyanov V.P., Vorobieva I.S. Improving the assessment of the effectiveness of personnel management // Bulletin of Khmelnytsky National University. T.3. Economic sciences. - 2009. - №6. - P. 188-191 11.

УДК: 336.74:330.

Вронская Анна Алексеевна

студентка факультета финансы и кредит

Кубанский государственный аграрный университет имени И.Т. Трубилина, Краснодар

Арутюнян Арман Армаисович

студент факультета финансы и кредит

Кубанский государственный аграрный университет имени И.Т. Трубилина, Краснодар

Носова Татьяна Павловна

доцент, кандидат экономической наук

Кубанский государственный аграрный университет имени И.Т. Трубилина

ИЗМЕНЕНИЕ РОЛИ И ФУНКЦИИ ДЕНЕГ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ

Vronskaya Anna Alekseevna

student of the faculty of Finance and credit

Kuban state agrarian University named after I.T. Trubilin, Krasnodar

Aratyunyan Arman Armaisovich

student of the Faculty of Finance and Credit

Kuban State Agrarian University named after I.T. Trubilina, Krasnodar

Nosova Tatyana Pavlovna

associate Professor, candidate of economic Sciences

Kuban state agrarian University named after I.T. Trubilin

CHANGING THE ROLE AND FUNCTION OF MONEY IN THE MODERN WORLD

Аннотация.

Деньги – это абсолютно ликвидный товар, который является эквивалентом стоимости товаров и услуг. Первые деньги появились в XIII веке до нашей эры. Тема роли денег в современном обществе актуальна, потому что общество на современном этапе развития охвачено денежными отношениями, а роль, которую играли первые деньги, отличается от роли, которую играют деньги в современном мире. В общем виде деньги это особый товар, который исполняет роль всеобщего эквивалента при обмене товаров и является продуктом стихийного обмена и формой стоимости всех других товаров. Кроме того, деньгами называют специфические товары, которые являются универсальными эквивалентами стоимости прочих товаров, работ, услуг.

Abstract.

Money is an absolutely liquid commodity that is equivalent to the value of goods and services. The first money appeared in the XIII century BC. The topic of the role of money in modern society is relevant, because society at the present stage of development is embraced by monetary relations, and the role played by the first money differs from the role played by money in the modern world. In general, money is a special commodity that plays the role of a universal equivalent in the exchange of goods and is a product of spontaneous exchange and a form of value for all other goods. In addition, specific goods are called money, which are universal equivalents of the value of other goods, works, services.

Ключевые слова: *обменный эквивалент; рубль; денежная реформа; финансовая система; денежные потоки; учёт движения денежных средств.*

Keywords: *exchange equivalent; rube; monetary reform; financial system; cash flows; cash flow accounting.*

Деньги - одно из самых фундаментальных изобретений человечества. В каждой отрасли знания есть свое фундаментальное открытие. В механике это колесо; в науке огонь; в политике голосование. Точно так же в экономике, во всей коммерческой стороне общественного существования человека, деньги являются существенным изобретением, на котором основано все остальное. Деньги незаменимы в экономике, будь она капиталистической или социалистической. Ценовой механизм играет жизненно важную роль при капитализме. На производство, распределение и потребление в значительной степени влияют цены, и цены измеряются деньгами. Даже социалистическая экономика, где система цен не играет такой важной роли, как при капитализме, не может обойтись без денег. Некоторое время социалисты говорили о прекращении денег, т. е. об отмене самих денег, потому что они считали деньги изобретением капиталистов для подавления рабочего класса. Но позже выяснилось, что даже при системе планирования экономический учет был бы невозможен без помощи денег.

На ранних этапах развития цивилизации разные люди использовали разные вещи в качестве денег. В качестве денег использовались крупный рогатый скот, табак, ракушки, пшеница, чай, соль, ножи, кожа, животные, такие как овцы, лошади и волы, а также металлы, такие как железо, свинец, олово и медь. Постепенно драгоценные металлы, такие как золото и серебро, вытеснили другие металлы, такие как железо, медь и бронзу, в качестве

денег. Теперь бумага используется как деньги. Бумажные деньги есть практически во всех странах мира. Мы можем описать еще одну форму денег; то есть банковские депозиты, которые переходят от человека к человеку посредством чеков [1].

Деньги — всеобщий эквивалент, служащий мерой стоимости любых товаров и услуг. Они стали настолько важными, что современную экономику называют денежной экономикой. Современная экономика не может работать без денег. Уже на ранних этапах экономического развития возникла потребность в обмене. Сначала семья или деревня были самодостаточной единицей. Но позже, с развитием сельского хозяйства и применением разделения труда, т. е. разделением общества на земледельцев, плотников, торговцев и т. д., возникла потребность в обмене. Обмен сначала происходил в форме бартера. Бартер - это прямой обмен товара на товар. Бартер - это система торговли без использования денег. Сначала, когда потребности людей были простыми, бартерная система работала хорошо. Но по прошествии времени бартер стал не подходить [4].

Бартерная экономика представляет собой множество трудностей:

Отсутствие двойного совпадения потребностей. То есть один должен иметь то, чего хочет другой, и наоборот. Это не всегда возможно. Все это доставляет массу неудобств. Но деньги преодолевают эти трудности.

Нет эталона измерения: Бартер не обеспечивает эталона измерения. Другими словами, он не

дает возможности измерить ценность. Он не представляет метода оценки относительной стоимости двух товаров.

Отсутствие подразделения: иногда бывает сложно разделить товары на части. Они потеряют свою ценность, если будут разделены. Например, предположим, что человек хочет продать свой дом и купить землю, скот и одежду. В этом случае ему практически невозможно разделить свой дом и обменять его на все вышеперечисленное.

Сложность хранения: деньги служат средством сбережения. При отсутствии денег человек должен хранить свое богатство в виде товаров, и они не могут храниться в течение длительного периода.

Все трудности бартера были преодолены с введением денег. Кроутер определил деньги как «все, что приемлемо в качестве средства обмена (средство погашения долгов) и в то же время действует как мера и как средство сбережения» [2].

Таким образом, деньги включают монеты, банкноты, чеки и так далее.

Деньги - это ликвидный актив, используемый при расчетах по сделкам. Он функционирует на основе всеобщего признания его ценности в рамках государственной экономики и на международном уровне посредством иностранной валюты. Текущая стоимость денежной валюты не обязательно зависит от материалов, используемых для изготовления банкноты или монеты. Вместо этого ценность выводится из готовности согласиться с отображаемой стоимостью и полагаться на нее для использования в будущих транзакциях. Это основная функция денег: общепризнанное средство обмена, которое люди и мировая экономика намерены использовать и готовы принять в качестве оплаты за текущие или будущие транзакции.

Экономические денежные системы начали разрабатываться для функции обмена. Использование денег в качестве валюты обеспечивает централизованную среду для покупки и продажи на рынке. Впервые это было установлено для замены бартера. Денежная валюта помогает создать систему для преодоления двойного совпадения потребностей. Двойное совпадение потребностей является повсеместной проблемой в бартерной экономике, где для торговли каждая сторона должна иметь то, что хочет другая сторона. Когда все стороны используют и охотно принимают согласованную денежную валюту, они могут избежать этой проблемы.

Чтобы валюта была наиболее полезной в качестве денег, она должна быть: 1) взаимозаменяемой, 2) прочной, 3) портативной, 4) узнаваемой и 5) стабильной. Эти свойства гарантируют, что выгода от уменьшения или устранения транзакционных издержек двойного совпадения потребностей не перевешивается другими типами транзакционных издержек, связанных с этим конкретным товаром [3].

Таким образом, деньги - это средство обмена, мера стоимости, средство сбережения и стандарт отсроченных платежей.

Рассмотрим функции денег:

1. Средство обмена: самая важная функция денег заключается в том, что они действуют как

средство обмена. Деньги принимаются в обмен на все остальные товары.

2. Мера ценности: деньги выступают в качестве общей меры ценности. Это расчетная единица и эталон измерения. Всякий раз, когда мы покупаем товар на рынке, мы платим за него деньгами. А цена - это ничто иное, как стоимость, выраженная в деньгах. Таким образом, мы можем измерить ценность товара по деньгам, которые мы за него платим. Это упрощает экономические расчеты.

3. Средство сбережения. Деньги действуют как средство сбережения. Предположим, что богатство человека состоит из тысячи голов скота. Он не может сохранить свое богатство в виде скота. Но если есть деньги, он может продать свой скот, получить за это деньги и может хранить свое богатство в форме денег.

4. Стандарт отсроченных платежей: Деньги используются как стандарт будущих (отсроченных) платежей. Они формируют основу для кредитных операций. Современный бизнес в значительной степени основан на кредитовании. Этому способствует наличие денег. В качестве кредита, поскольку платеж производится в будущем, должен быть какой-то носитель, который будет иметь, насколько это возможно, такую же обменную способность в будущем, как и в настоящее время. Если кредитные операции будут осуществляться на основе товаров, возникнет много трудностей, и это повлияет на торговлю.

Деньги, используемые в качестве средства обмена, должны быть универсально приемлемыми. Все люди должны принимать вещь как деньги. А для выполнения двух других функций - то есть для использования в качестве средства сбережения и стандарта отсроченного платежа - деньги должны иметь стабильность стоимости. Другими словами, стоимость денег не должна часто меняться.

Электронные деньги. Быстрое расширение чекового обращения после Второй мировой войны потребовало изменения форм платежей. Научно-технический прогресс и развитие электронно-вычислительной техники обеспечили создание в передовых зарубежных странах автоматизированных электронных установок для обработки чеков и ведения текущих счетов [2]. Электронные устройства и система связи для осуществления кредитных и платежных операций (зачисление и списание средств, переводы со счета на счет, начисление процентов, контроль за состоянием счетов) посредством передачи электронных сигналов без участия бумажных носителей способствовали возникновению электронных денег. С их помощью происходит подавляющая часть межбанковских операций.

Опытные специалисты уверены в длительном существовании и высоком спросе реальных купюр. По их мнению, виртуальные и реальные деньги могут мирно существовать.

Когда есть выбор, людям намного удобнее. В теории нет предпосылок к тому, чтобы электронные деньги заменили бумажную валюту и на это есть несколько причин:

1. Стабильность валюты - речь идет о курсах и о том, что когда в кармане есть наличность, чувствуешь себя спокойнее. Взять ту же криптовалюту

Bitcoin, которой сулили большое будущее. Из года в год её курс падает и поднимается. Кроме этого, лучше держать деньги в руках, чем на каких-то счетах «где-то там».

2. **Анонимность платежей** – платежные системы обязаны собирать информацию о своих клиентах. Когда нужно передать кому-то деньги без каких-то подтверждений, наличные являются единственным вариантом. Есть много ситуаций в нашей жизни, когда только реальные деньги можно использовать.

3. **Масштабы использования** – пока электронные деньги принимаются не везде, а иногда в магазинах просто не работает терминал, поэтому в кармане всегда приходится держать наличность. Даже если везде начнут принимать карточки, нельзя рассчитывать на технику, она иногда подводит.

У реальных и виртуальных денег есть свои плюсы и минусы. Заплатить купюрами в интернет-магазине невозможно, а если вы случайно заедите в глухую деревушку, пластиковая карта вам вряд ли пригодится. Поэтому, оба типа денег останутся в обиходе, и их будут продолжать использовать совместно.

С каждым годом становится понятно, что технологии виртуальных денег развиваются и вытесняют бумажные деньги.

Тем не менее, полностью их убрать с рынков никогда не получится. Банкноты будут использоваться ещё долго, пока не появится универсальная технология, объединяющая оба направления.

Кредитные карточки. Внедрение ЭВМ в кредитных учреждениях создало условия для замены чеков кредитными карточками. Это по существу не деньги, а средство получения краткосрочной ссуды в кредитном учреждении. Выпускаются они кредитными учреждениями на базе счета клиента в форме пластиковой карточки с нанесенной на ней встроенной микросхемой. За рубежом кредитные карточки применяются в розничной торговле и сфере услуг. Наиболее распространены банковские карточки, торговые карточки, карточки для приобретения бензина, карточки для оплаты развлекательных мероприятий.

Как таковые, деньги сами по себе становятся экономической силой, которая при определенных обстоятельствах сильно влияет на экономическую деятельность. Это главный предмет монетарной экономики. Денежная теория - это раздел экономики, целью которого является открытие и объяснение того, как использование денег в их различных формах влияет на производство, потребление и распределение товаров. На самом деле сторонники денежной теории утверждают, что на объем производства, потребления и распределения влияет большее количество факторов. Для них деньги больше не завеса, средство, облегчающее обмен товарами: это нечто более жизненно важное, более важное и более важное, влияющее на общий уровень экономической активности [5].

Теоретики денежного обращения считают, что использование денег в качестве средства обмена, средства сбережения, меры стоимости, стандарта отсроченных платежей наряду с его условными функциями может влиять на объем и направление экономической деятельности, которая не произойдет в бартерной экономике. Согласно Кейнсу, в денежно-кредитной экономике «деньги сами по себе играют роль и влияют на мотивы и решения и являются одним из действующих факторов в ситуации, так что ход событий невозможно предсказать, как длительный или короткий период, без знания поведения денег между первым и последним состояниями». В таком мире деньги - это не нейтральное явление, а скорее явление, управляемое принципами, весьма отличными от тех, которые влияют на процесс производства и обмена.

В современном анализе доходов и занятости — это две сферы экономической деятельности. С одной стороны, это реальный или товарный сектор, который имеет отношение к силам совокупного спроса и предложения и условиям, при которых достигается равновесие выпуска и занятости. С другой стороны, есть денежная сфера, в которой действуют экономические силы, сосредоточенные вокруг спроса на деньги.

Таким образом, деньги играют важную роль в рыночной экономике. Прежде всего, они являются связующим звеном между производителями, являются основным, универсальным и необходимым условием производства всех товаров и услуг, основным способом социально-экономических отношений. С помощью денег происходит формирование и распределение национального дохода, они являются объектом денежно-кредитного регулирования экономик промышленно развитых стран.

Денежная система - это ядро той экономической системы, которую мы знаем сегодня. Практически все транзакции основаны на обмене денег. Деньги ценны только до тех пор, пока их ценность гарантирована, и пока мы считаем их ценными и принимаем их в качестве способа оплаты и вознаграждения за товары и услуги.

Список использованных источников

1. Агеева, Н.А. Деньги, кредит, банки: Учебное пособие / Н.А. Агеева. - М.: Риор, 2018. - 432 с.
2. Алиев, Б., Х. Алиев, С. К. Идрисова, Д.А. Рабаданова. - М.: Вузовский учебник, 2017. - 112 с.
3. Дворецкая, А.Е. Деньги, кредит, банки: Учебник для академического бакалавриата / А.Е. Дворецкая. - Люберцы: Юрайт, 2016. - 480 с.
4. Казначевская, Г.Б. Деньги, кредит, банки. / Г.Б. Казначевская. - М.: КноРус, 2016. - 352 с.
5. Кропин, Ю.А. Деньги, кредит, банки: Учебник и практикум для академического бакалавриата / Ю.А. Кропин. - Люберцы: Юрайт, 2016. - 364 с.

Harbar Zh.V.*Doctor of Economics, Associate Professor,
Professor of the Department of Agrarian Management and Marketing,
Vinnytsia National Agrarian University***ENSURING THE AVAILABILITY OF CAPITAL INVESTMENT LENDING FOR AGRICULTURAL ENTERPRISES****Abstract.**

The article clarifies the main obstacles to the expansion of agribusiness lending from the point of view of bank management, recommends the timing of investment loans to agricultural enterprises. The advantages of agricultural receipts over other financing instruments are considered. The types of credit guarantee schemes for agro-industrial enterprises are described. The advantages and risks of credit guarantee schemes for agricultural enterprises have been clarified. The necessity of expanding the tools of interaction of the banking system with the agricultural sector of the economy is substantiated.

Keywords: *capital investments, credit resources, lending, agricultural receipts, loan guarantees.*

The agro-industrial complex of Ukraine produces more than 10% of GDP and provides more than 40% of Ukraine's foreign exchange earnings, shows a positive financial result, while the volume of funding for the industry remains extremely low. The main source of financing capital investments is own funds, which by share are significant, but insufficient for self-financing. The share of loans to the agricultural sector in recent years is much smaller than the industry's contribution to the formation of gross value added in the country. Commercial banks are the main donor of resources for agro-industrial enterprises in Ukraine. However, for many agricultural enterprises, lending remains an prohibitively expensive tool for attracting external funds.

Problems of credit provision of capital investments of agro-industrial enterprises are studied by such scientists as: V. Golyan [1], O. Hudz [2], M. Demyanenko [3], O. Zlenko [4], O. Ilyina [5], S. Kysil [6], Y. Luhechko [1], O. Maliy [7-8] and many other researchers. At the same time, paying tribute to the scientific achievements of scientists in the study of this issue, it should be noted that some issues of credit availability of capital investments of agricultural enterprises still require further research and finding solutions.

Agricultural enterprises feel an urgent need for long-term lending, primarily to replace obsolete equipment and develop the latest modernized technologies.

At the same time, agro-industrial enterprises have serious difficulties in obtaining such loans from banking institutions. This, in our opinion, is explained by the fact that agro-industrial enterprises as borrowers in the credit market have specific features in contrast to borrowers in other industries. The main reasons for the formation of such differences are:

- first, the high level of collateral for loans due to the lack of liquid collateral (due to significant physical and moral depreciation of fixed assets);
- secondly, a significant dependence on climatic conditions, which leads to an increased level of risk of agricultural business;
- third, the seasonality of production;
- fourth, slow capital turnover.

In Fig. 1 presents a set of major obstacles to the expansion of agribusiness lending in terms of bank management.

It is impossible not to pay attention to the high cost of credit resources, which is due, in particular, the low level of creditworthiness of agricultural enterprises. Thus, the market situation, in which interest rates on loans exceed the threshold of profitability of production is evidence of a situation where the borrower must give the lender most of his income. In addition, obtaining more expensive credit resources affects the growth of the cost of agricultural products, resulting in a corresponding loss of competitive position of Ukrainian farmers.

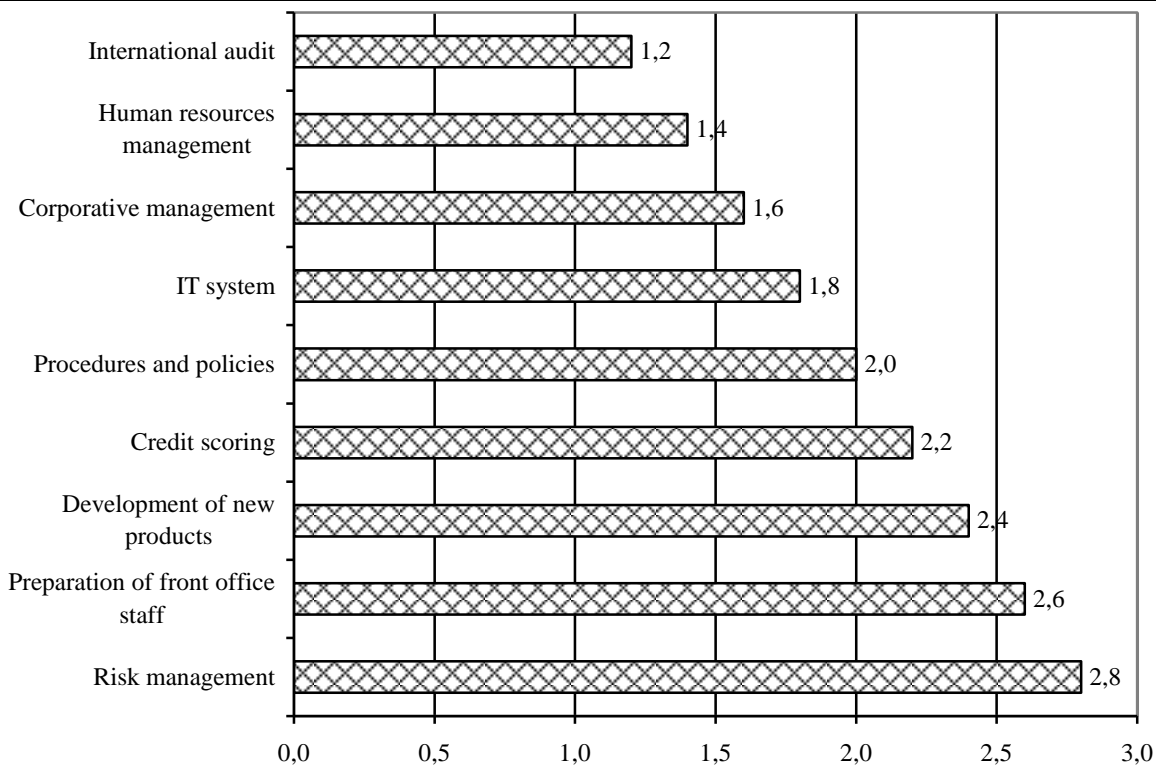

Fig. 1. Systematization of the biggest obstacles to the expansion of lending to agricultural enterprises in terms of bank management

The negative impact is also exerted by the long-term decline in lending activity of banking institutions, the orientation of their lending activities in the non-manufacturing sector, limiting the term of long-term credit by 3-5 years, while scientifically sound recommendations on investment loans are much longer (Table 1). As a result, agro-industrial enterprises in the modern realities of the credit market are experiencing a shortage of loans and lack of equal access to them.

We believe that the issue of increasing the availability of loans for agricultural enterprises is very timely, especially in terms of creating specialized agricultural banks. The activity of the latter, in contrast to universal banks, has, in our opinion, a number of advantages for the borrower, as the focus on a specific segment of the credit market should improve the quality of services, taking into account the existing specifics of production.

Table 1

Recommended terms of investment loans, years

Sphere of crediting	For agricultural enterprises and farms	For small farms and the population
Acquisition of land	to 25	to 30
Land reclamation and road construction	to 40	
Construction of various buildings, warehouses and other production facilities dedicated to the day of the livestock industry	to 35	to 43
Construction of residential buildings, utilities, social facilities	to 30	to 37
Purchase of agricultural machinery, agricultural vehicles, various equipment	to 20	to 25
Work in crop production	to 5	to 7

The services of specialized agricultural banks in Ukraine both today and in the future should be in great demand. This is due to the fact that the activities of such banks are aimed at solving the three-dimensional tasks of integrated services for agricultural enterprises:

- approaching financial and credit services to agricultural producers;
- formation of credit resources to finance the material and technical base;
- implementation of targeted agricultural development programs.

With the help of the agrarian bank, the state can more effectively implement its mission to support agricultural production. In particular, in terms of coordination and support of credit and financial flows in the agro-industrial complex, assistance in the formation of a regulated market of agricultural land, participation in financing targeted programs, involvement in the agro-industrial complex of both domestic and foreign investment resources.

Of course, the role and importance of universal banks, which are also interested in lending to the agro-industrial complex, cannot be underestimated. At the

same time, in order to increase the availability of capital investment lending to agricultural enterprises, universal banks must take into account the specifics of activities in this area and offer borrowers specific banking products with certain features. Such, for example, as:

- no requirement for additional collateral for the loan, when the collateral is the object of the loan;
- availability of a flexible individual loan repayment schedule taking into account seasonality in agricultural production, with the definition of the possibility in some cases of deferred payment on the loan until the sale of agricultural products;
- independence of the borrower's choice of loan currency, taking into account the level of interest rates in the credit market and the situation in the foreign exchange market. It is clear that in the case of focusing the activities of the agricultural enterprise on exports, it is more logical to deal with foreign currency credit;
- using of agricultural receipts.

Given the foreign experience, in the future it is agricultural receipts will be increasingly used in Ukraine. An agar receipt is known to be a receipt secured by a future harvest. It records the unconditionality of the debtor's obligation to the creditor, collateral in the form of future harvests and the obligation to supply agricultural products or repay the debt [10]. The advantages of agricultural receipts over other financing instruments are summarized in Table. 2.

By the way, such a tool is quite convenient for documenting and outlining specific points of interaction between the lender and the borrower. In addition to the mandatory items in the agricultural receipt, additional agreements between the parties may be defined / recorded. Such a receipt is issued by a notary, which, in turn, contributes to the formation of a greater guarantee basis for the creditor in terms of the correctness of the legal content of a separate agreement.

Таблиця 2

Advantages of agricultural receipts over other instruments financing

For agro-industrial enterprises	For financial institutions
Speed and ease of design	Ease of transfer of rights under the agricultural receipt
Speed and ease of design	Extrajudicial recovery procedure
The presence of an incentive (fine) that encourages the creditor to confirm the proper execution of the receipt	Short term of enforcement proceedings
The accumulation of a positive history of agricultural receipts and the public availability of such information make it easier to obtain funding in the future	Automatic renewal of the deposit in case of delay

The main advantage of the agricultural receipt, in our opinion, is to enable the agricultural enterprise to receive financing not on the basis of land, but for the future harvest.

This allows you to expand the boundaries of your collateral. In this case, the peculiarity of agar receipts

is that when transferring rights from one creditor to another, such a receipt is treated as a debt instrument.

The availability of credit resources for agricultural enterprises is closely linked to loan guarantees. Currently, various loan guarantee schemes can be used and considered (Table 3)..

Table 3

Types of credit guarantee schemes for agricultural enterprises

Comparison criteria	State	Private	Public-private	International donation
Financing	The use of state subsidies, usually in the form of infusion of initial capital	Funding is provided by the private sector through private contributions	A combination of public and private monetary resources	Obtaining financial resources from international donors
Form	The founder is a state body through the implementation of state policy	The founder is usually a joint stock company or a limited liability company	Most have the status of a non-profit limited liability company or fund	Format of bilateral or multilateral initiative of international donors
Management	Administrative subdivision of a state body or independent organization	Management is carried out by the private sector (banks or chambers of commerce)	Usually operates as a corporation, has a Board of Directors, which represents various stakeholders and staff	Usually the management process is entrusted to the donor agency jointly

At the same time, each of the presented schemes has its advantages and disadvantages, which are summarized in Table 4.

State guarantees provided on loans or bond loans are one of the effective tools of state financial support

and stimulation of investment activity of enterprises in economically and socially important sectors of the economy, in particular agro-industrial complex..

Advantages and risks of credit guarantee schemes for agricultural enterprises

Schema name	Benefits	Risks
State	In case of default, the guarantee is paid from the State budget, which increases the level of confidence in credit guarantee schemes by the banking sector	Requires strong political will and public funds; is vulnerable to the realization of the risk of dishonesty
Private	Managed by experienced managers, the banking sector is directly involved in management	There may be no additional impact; availability of participants from the private sector; needs sufficient capital and trust
Public-private	Greater confidence in the banking sector; tighter supervision and strategic direction; all participants are involved in reducing the risk of dishonesty	Problems with coordination
International donation	International schemes often combine the functions of a guarantee fund with technical assistance to companies	Availability of really interested and experienced participants; possible non-compliance with both the banking system and regulation

Such state guarantees as a type of debt obligations are agreements under which the state is obliged to cover the risks in cases of negative performance of a project, both in full and in part (Fig. 2).

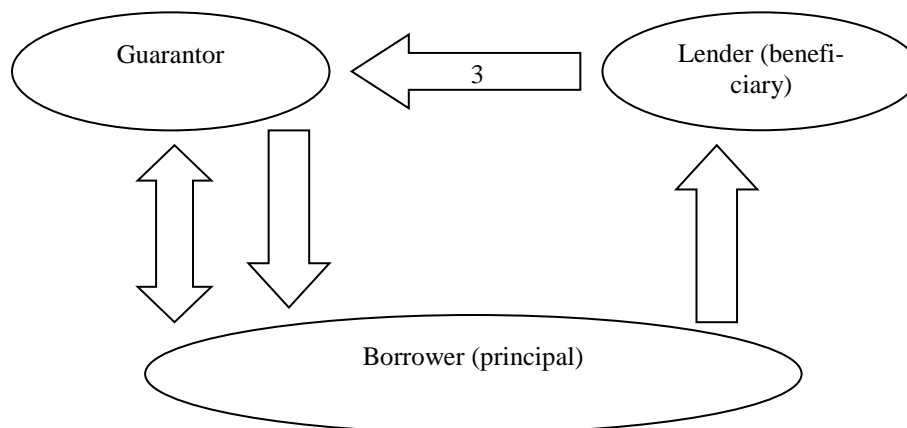

Fig. 2. Structural and logical scheme of state and municipal guarantees

1 – providing a guarantee to the principal; 2 – transfer of guarantee to the beneficiary; 3 – appeal of the beneficiary to the guarantor in case of non-fulfillment by the principal of his obligations; the guarantor fulfills its obligations; 4 – if the guarantee is characterized as having the right of recourse, the guarantor requires reimbursement by the principal of the amounts paid by the guarantor to fulfill the obligations under the guarantee.

The participation of the state or an international financial organization in supporting the lending of capital investments of agricultural enterprises is a convincing guarantee for a private investor. Since the fact of state participation in the investment project is a guarantee that the state is interested in the success and efficiency of the project, and the participation of an international organization in a certain direction suggests that such organizations may influence the government to take the necessary measures to succeed. project implementation. When deciding on guaranteeing loans for capital enterprises in the agro-industrial complex, certain specific conditions should be taken into account for providing such support:

– state guarantees should not distort competition in the market. Therefore, in our opinion, it is necessary to provide warranty support, first of all, to those enter-

prises which direct efforts on modernization of manufacture for the purpose of increase of competitiveness of domestic economy;

– it is right to support the implementation of those capital investments that are characterized by a certain level of financial, economic, social and budgetary efficiency. Hence, it is logical to talk about ensuring the desired level of cost-benefit ratio and compliance with the formulated targets [11];

– guarantees should be provided only when other forms of financial support are impossible to apply and / or ineffective. If capital investments are successful, guarantees will not lead to direct government spending on credit obligations, unlike budget subsidies or payment of government contracts;

– it is correct to provide for the possibility of compensation of the principal by the public institution only part of the debt in order to avoid reducing the level of creditworthiness of the enterprise of the agro-industrial complex by the main creditor [9];

– the provision of state guarantee support should take place only with the right of recourse, because in this case the guarantor has the opportunity to demand from the principal reimbursement of the guarantee paid for him. In this case, the ability to transfer part of the share from the principal to the guarantor may serve as compensation;

– the guarantee procedure should be transparent, clear and relatively easy, but at the same time sufficiently competitive. This is due to the fact that the preferences should apply to those entities that are likely to achieve the target indicators set in government programs;

– state guarantees in crisis conditions help to expand access to borrowed resources and act as additional collateral for the principal debt. Hence, it is clear that governments use such guarantees as anti-crisis tools. In addition, state guarantee support can also be used as an effective tool to increase confidence in the investment market.

We believe that in the conditions of deficit of budgetary resources in Ukraine it is expedient to create the state-private Fund of guarantee of credits.

In the course of its operation, the Credit Guarantee Fund will accumulate credit resources from various sources. Among the latter are the following:

- 1% of sales of all agricultural producers;
- received amounts of repaid debt on previously granted loans to the state budget;
- proceeds from the repayment of previously issued loans with the participation of the Fund and interest thereon;
- 50% of the funds from the amount of unpaid taxes remaining after such non-payment at the disposal of agricultural enterprises.

In our opinion, a promising area for improving the conditions for providing state guarantees is both the provision of free guarantees and the introduction of payment for such state guarantee support (for example, in the case of providing guarantees to large agricultural holdings). In this case, the price of such guarantee support should take into account the degree of risk for the state in repaying the obligations of the principal debtor. Therefore, we consider it justified to provide state guarantees, but those that do not cover all types of risks, but only some. In addition, it is economically reasonable to expand the practice of risk-sharing between the state and private capital in certain shares.

The mechanism of operation of the Credit Guarantee Fund should be based on the provision of annual quotas of guarantee amounts, which are determined on the basis of asset value taking into account the Fund's

income and expenses, ie the ratio of the amount of guarantees to claims. Lending through a set of partner banking institutions defined by the Fund should also be a prerequisite. Loan guarantees should be provided on a competitive basis with an emphasis on a clearly selected range of agricultural enterprises with guarantees for loans from other banks.

In our opinion, the size of the Fund's guarantees should depend on the term of the loan. Thus, for short-term loans (up to 2 years) it can be from 30%, and for long-term (more than 10 years) – up to 85%.

When providing credit resources with the participation of the Fund, the following aspects should be taken into account: determining the target nature, covering the difference between market and preferential rates on the loan, providing guarantees for attracting loans from other banks. In the process of issuing a loan should focus on liquid collateral (movable and immovable property, funds on deposit accounts, production equipment, inventories of mass consumption, agricultural machinery of domestic or foreign production with a service life of not more than 5 years), insurance protection or surety agreement third parties, the authorized bank for servicing the Fund may be a state agricultural bank or another state bank.

The effectiveness of the Fund is achieved by obtaining complete information about the financial and economic condition of borrowers, the consistency of control over the use of credit resources, monitoring and dynamic risk assessment. All this can be achieved in accordance with the clarity of compliance with the stages given in the structural and logical scheme of monitoring the borrower who has received guarantees from the Fund (Fig. 3).

Thus, in accordance with the first step, a thorough collection and analysis of data characterizing the features of the external and internal environment of the borrower. Then it is necessary to conduct a comprehensive and detailed inspection and identification of indicators that characterize the quality of financial and economic activities of the enterprise, as well as substantiate the amount of possible credit. Finally, a set of measures is applied to substantiate the possibility of the bank's decision to provide a guarantee for a long-term investment bank loan.

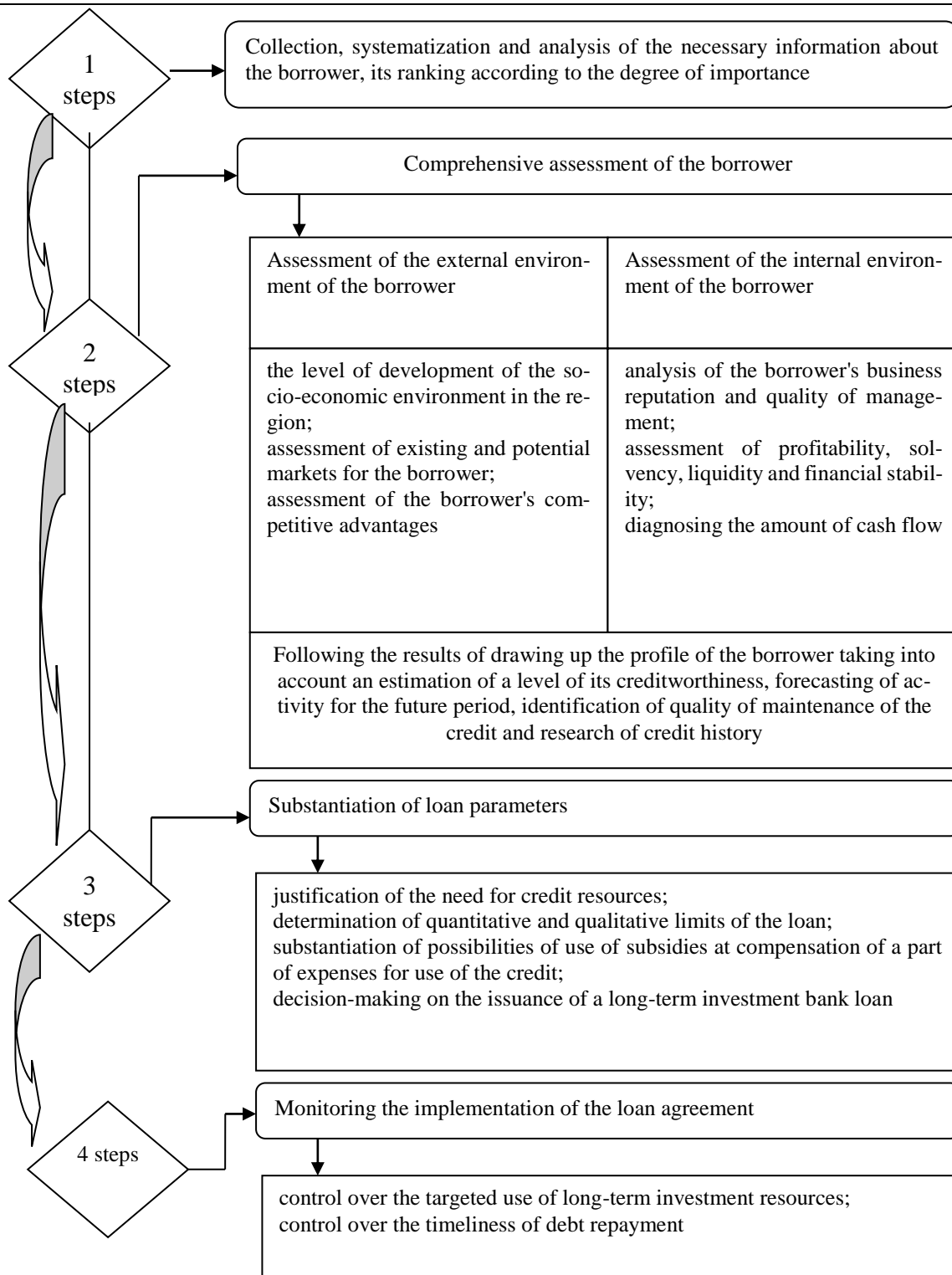

Fig. 3. Structural and logical scheme of decision-making on providing a guarantee to the borrower and monitoring compliance with the terms of the loan guarantee

This decision is made by the Fund based on a comprehensive analysis of the borrower's financial condition and level of its creditworthiness, as well as information on the degree of credit risk.

Already in the last step we are talking about the control by the Fund over the targeted nature of the use of resources, as well as the ability and ability of a company to service debt.

Thus, we can conclude that at the end of the financial year it is extremely important and relevant to provide a wide range of information about the guarantees provided by the Credit Guarantee Fund. First of all, it is information on the total number and scope of guarantees provided, including the indication of the target direction of such guarantees, the amount of performed guarantees, etc. Such openness will allow to build a basis for public participation in the process of control over the use of the Fund's financial resources.

At the same time, a set of problems of legislative regulation of state guarantees needs urgent solution, starting from the interpretation of the conceptual apparatus and ending with a methodical description of approaches to assessment and management of specific risks, introduction and justification of prices for state guarantees, etc.

The high cost of credit resources, lack of adequate collateral and insufficient creditworthiness of most agricultural enterprises prevent the availability of capital investment lending to develop effective relations between commercial banks and agricultural producers. Therefore, the main directions of stabilization of the mechanism of crediting of agro-industrial enterprises should be the development of a set of measures by the state and the banking system aimed at developing a system of interaction with the agricultural sector: increasing budget allocations, rational use of budget funds, lower interest rates for agriculture.

References

1. Golyan V.A., Luchehko Yu.M. Capital investments in the economy of Ukraine: stimulating the attraction of investment flows in the field of processing of agricultural raw materials. *Economy and State*, 2019. № 1. Pp. 15-22.
2. Hudz O.E. Modernization of banking credit policy in servicing agricultural formations. *Bulletin of the Petro Vasylenko Kharkiv National Technical University of Agriculture: Economic Sciences*. 2012. Issue 126. Pp. 10-18.
3. Demyanenko M.Ya. Credit factor of sustainable development of the agricultural sector of Ukraine.

Economics of agro-industrial complex. 2014. № 11. Pp. 5-14.

4. Zlenko O.V. Introduction of new mechanisms for lending to agricultural producers. URL : http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/Agroin/2010_7-9/ZLENKO.pdf

5. Ilyina O.V. Investment support of agricultural enterprises of Ukraine. *Bulletin of Sumy National Agrarian University. Series «Economics and Management»*. 2017. Issue 4 (71). Pp. 201-206.

6. Kasil S.S. Credit support for the development of agricultural enterprises. *A young scientist*. 2017. № 12 (52). Pp. 638-642.

7. Maliy O.G. Analysis of the modern credit system of agricultural enterprises in Ukraine. *Bulletin of the Petro Vasylenko Kharkiv National Technical University of Agriculture*. 2018. Issue 191. Pp. 285-297.

8. Maliy O.G. Credit as a source of agribusiness financing. *Credit as a source of agribusiness financing*. *Bulletin of the Petro Vasylenko Kharkiv National Technical University of Agriculture: Economic Sciences*. 2016. Issue 172. Pp. 132-141.

9. Special financing products for agribusiness. URL : <https://www.otpbank.com.ua/big-corporate/products-financmg/agribusiness-products>.

10. Ukrainian Club of Agrarian Business. URL : <http://ucab.ua>

11. Government program of partial compensation of the cost of purchased agricultural machinery and equipment of Ukrainian production. URL : <https://www.eximb.com/ukr/sme/everyday/gov-program-of-compensation-purchasing-agricultural-machinery-and-equipment>

УДК 336.745

Zakharova Alexandra Vadimovna

Master's student of the Federal State Budgetary Educational Institution of Higher Education "Bashkir State University"

Scientific adviser: - Shakirova N.R.

PhD in Philology, Associate Professor of the Department

"Foreign languages for professional communication", Bashkir State University

PROBLEMS AND PROSPECTS FOR THE APPLICATION OF CRYPTOCURRENCIES

Abstract

This article examines aspects of the problems and prospects of using cryptocurrencies.

Keywords: *problems, prospects, application, cryptocurrency, bitcoin.*

"Cryptocurrency is a special type of digital currency, a mathematical code" [1]. It is mined on the Internet, so it is not subject to government processing. A special digital wallet has been created to store cryptocurrency.

Bitcoin the very first digital currency, on the basis of which all subsequent ones were developed. By now, there are several types of digital money.

Table 1

Main characteristics of cryptocurrencies

Name/Main characteristics	Bitcoin	Etherium	Litecoin
Cost	19 269	569	88
Ranked position	1	2	3
Bitcoin developer	Satoshi Nakamoto	Vitaly Buterin	Charlie Lee
Date of creation	2009	2015	2011
The stated limit on the quantity	21 000 000	no limit	84,000,000

*compiled by the author

As you can see from the table. 1, the most common of all cryptocurrencies is Bitcoin.

Figure 1 shows the pros and cons of cryptocurrency mining [3]. The cost of digital money depends on supply and demand [4].

Today there are several ways to earn cryptocurrency. Table 2 presents the main methods and risks of mining.

There are 2 ways to exchange cryptocurrency.

The first way is to use special cryptocurrency exchangers. As in any exchange office, here you will have to pay a certain percentage for the withdrawal of funds.

Table 2

Types of cryptocurrency earnings

Mining method	Production principle	Potential Mining Difficulties / Risks
Buying and selling cryptocurrency.	Buy a currency when its value falls and sell it when it rises.	Unpredictable changes in the exchange rate that lead to a loss
Investments in cryptocurrency.	Investments are made by transferring a certain amount of electronic money from one person to the trust of another.	Trust management carries significant risks
Mining	Mining cryptocurrency using special software.	On an ordinary computer, it will not be possible to produce large volumes of cryptocurrency; rather significant capacities are needed, and, therefore, the purchase of specialized equipment.
Paid mining.	Special services generate digital currency that does not require additional devices.	The high cost of wasted power when mining.
Distribution of cryptocurrency.	Such services are usually provided to attract referrals or enter letters from pictures (captcha), that is, actually to increase site traffic. There are also special bitcoin games where you can make electronic money.	Earnings are minimal

* compiled by the author

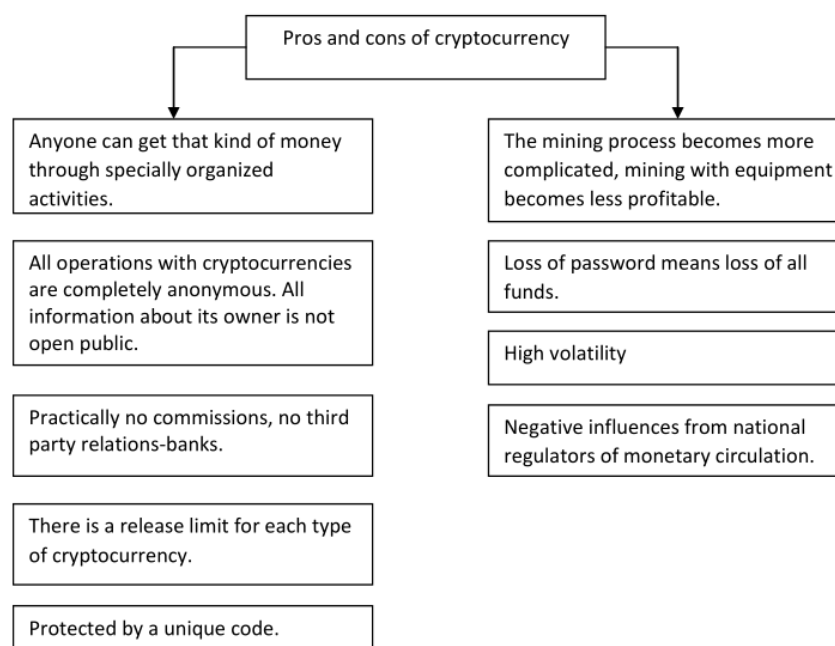

Figure 1 - Pros and cons of cryptocurrency

Today the most popular are exmo.com and 60cek.com. To use exchangers, you must register and indicate the number of bitcoins that you want to exchange. The program will show the currently available course, and if you agree, you just have to click on the "Exchange" button. When choosing an exchanger, you should pay attention to the established percentage of the commission for withdrawing funds [5].

The second way is using the exchange. Funds are entered here, converting them into cryptocurrency, and then withdrawn in a similar way to the contribution in cash. In both cases, you will have to pay a commission of 0.2% for deposits and withdrawals.

In Russia, cryptocurrency is prohibited for release and full use.

Fear about the consequences of using cryptocurrency is explained by the possible collapse of the country's financial market. Since the virtual currency does not depend on the economic situation in the country, people will mainly resort to capitalization in cryptocurrency. The absence of tax deductions and other revenues will lead to a decrease in the replenishment of the country's budget.

But in order to keep up with the West, it was decided to accept the Russian cryptocurrency and call it bitruble, since the country has officially established the ruble as its main currency.

In fact, bitruble will differ from the standard cryptocurrency and its established concept. So, bitrubles will be stored in blockchains - special storages, where all operations are recorded, while the Russian cryptocurrency is subject to tracking and regulation. For this, appropriate changes are made to the legislation, new system developments are introduced.

So, today a special system is being introduced ICO (Initial Coin Offering), providing for checking and tracking the course.

The Russian counterpart should be influenced by the Central Bank of the Russian Federation, which in the case of the ruble will influence the production and exchange rate of the bitruble.

The presented changes and implementation of the system will continue in 2020, it will take at least 3-4 years to carefully monitor its functioning and effectiveness in action, from that year the cryptocurrency in Russia may become legal.

So, we can conclude that cryptocurrency is a new word in money circulation. Its emergence is associated with the needs of the 21st century. In general, in terms of their characteristics, they are largely similar to traditional money, however, they have a number of fundamental differences that allow digital money to gain more and more popularity in the modern information space [6]. Список литературы:

1. Бит или не бит — [Электронный ресурс] — Режим доступа. — URL:

<http://www.vecherniyorenburg.ru/194239/bit-ili-ne-bit/> свободный. - Загл. с экрана. - яз. рус, (дата обращения 24.11.2020).

2. Криптовалюта: Хорошо или плохо? — [Электронный ресурс] — Режим доступа. — URL:<http://dengi.utro.ru/articles/kriptovalyuta-khorosho-iliplokho-559.html><http://btcsec.com/budushchee-kriptovalyuty-v-rossii/>, свободный. - Загл. с экрана. - яз. рус, (дата обращения 24.11.2020).

3. Будущее обращения криптовалюты в зеекРоссии — [Электронный ежим ресурс] — тлькРежим доступа. — URL: <http://btcsec.com/budushchee-kriptovalyuty-v-rossii/>, ткрые свободный. - ь вляющеЗагл. с экрана. - яз. рус, (в тькбддта гда обращения 24.11.2020).

4. дый кажДэвид Чом: «этим Цифровая наличность режим заменит здесь бумажную!» — [Электронный т сзавресурс] — здесь Режим доступа. — URL:

<http://old.com-puterra.ru/1999/311/3160/http://btcsec.com/budushchee>

[kriptovalyuty](http://btcsec.com/budushchee-kriptovalyuty-v-rossii/) обращения -v-rossii/, таких свободный. - Загл. с ь имэкрана. - яз. рус, (е вмадата обращения 24.11.2020).

5. Онлайн калькулятор Bitcoin и Litecoin — [Электронный ресурс] —

Режим доступа. — URL: <http://btcsec.com/calculator/> <http://btcsec.com/budushchee-kriptovalyuty-v-rossii/>, свободный. - Загл. с экрана. - яз. рус, (дата обращения 24.11.2020).

SHA-2 — [Электронный ресурс] — Режим доступа. —

URL:<https://ru.wikipedia.org/wiki/SHA-2><http://btcsec.com/budushchee-kriptovalyutyv-rossii/>, свободный. - Загл. с экрана. - яз. рус, (дата обращения 24.11.2020).

©Захарова А.В

**Kolesnik T.,
Pronko L.**

Vinnitsia National Agrarian University,
Vinnitsia, Ukraine

DOI: 10.24412/2520-2480-2020-3486-35-44

SPECIFICS OF RENTAL RELATIONS DEVELOPMENT IN AGRICULTURE

Abstract.

These articles investigate the current state of leased land relations in agriculture, substantiate the need for a mechanism to regulate the maximum size of leased land used by one individual or legal entity, and prove that, to date, land lease is the basis for land relations in agriculture. Therefore, agricultural enterprises operate mainly on leased lands, the share of which exceeds 80%, it was found that the vast majority of agricultural producers enter into lease agreements with businesses that were formed as a result of market transformations (67.5%), it was found that The most common form of payment for the lease of land shares is natural, reaching 75%, and most lease agreements are concluded for a period of 5 to 10 years (58.8%), the amount of rent is dominated by a rate of 4-5% of the regulatory monetary value.

Keywords: lease land relations; rent; agricultural land; rent; agricultural producers, land ownership, agricultural policy.

Lease land relations are recognized in world practice and are a leading form of agricultural land use. Lease provides an opportunity to increase land use. Based on world practice, it becomes obvious that the lease relationship is acceptable for both the tenant, as they are a reliable way of conducting agricultural activities, and for landlords, because those who do not have the ability or desire to cultivate land on their own, lease them, getting a stable income in the form of rent. Despite the advantages of land lease relations, the issues of land monopolization in the lease market and land depletion by land users remain unresolved.

Reforms in the agricultural sector of Ukraine's economy are based on the transformation of property relations and the consistent development of land and property leases in rural areas. In recent years, a significant legislative and regulatory framework for agrarian reform has been created, there are many developments in its scientific and methodological support, the first experience of successful operation of new organizational and legal structures in agricultural production. As a result of land reform in the countryside, market-type agro-formations have been created, the land use of which is based on the lease of land plots and land shares (units) obtained from the share of collectively owned lands. At this stage, land lease relations contribute to the adaptation of rural producers to market economy conditions and the solution of socio-economic issues. However, the protracted nature of the transition period and the lack of similar changes in world practice complicate their development and create a number of problems in shaping the welfare of the rural population and food security of the country.

Theoretical and methodological, methodological and practical aspects of the development of land relations that arise in the process of agricultural production, have constantly attracted the attention of domestic and foreign scientists. Problems of increasing the socio-economic and environmental efficiency of agricultural land use in a diversified economy are covered in the works of Andriychuk V. [1], Balanyuk

I. [4], Kaletnika G. [16], Kolesnik T. [18], Lutkovska S. [23], Mazur K. [25], Pronko L. [29], Pidvalna O. [31], Samborska O. [33], Khodakivska O. [34] and others. Researchers have proposed areas, mechanisms, tools and practical approaches aimed at improving the efficiency of land use in agriculture. Problems of research and the presence of debatable issues led to the choice of the topic of this article, determined its purpose and objectives.

During the implementation of the agrarian reform, rent is the basis for the formation of land relations, one of the forms of realization of property rights, an important element of social protection of land owners in terms of high-commodity production. Lease is a flexible tool in the formation of a new structure of agricultural production and implementation of socio-economic programs. Lease of land, instead of buying it, provides the tenant with significant savings of start-up funds, allows you to quickly adapt to market fluctuations and show their best business traits [4, p. 132-133]. Lease land relations have become widespread in the context of corporatization of business, the formation of a market mechanism for the circulation of agricultural land.

The main features characteristic of land lease are: the presence of a lease agreement; transfer of land use rights; rent for land use; term of ownership and use of land [2, p. 177]. The key measures in the lease for landlords should be to guarantee land ownership, fair payment for its use, compliance with the development of documents, clearly defined terms and compliance with the terms of the contract [3, p. 12-22]. Lease land relations are regulated by the Law of Ukraine "On Land Lease", the Land Code of Ukraine, the Civil Code of Ukraine, other regulations, as well as the land lease agreement. The land lease agreement shall specify the lease object, the term of the lease agreement, the amount, conditions and terms of payment of rent for land, established by agreement of the parties (except for terms of payment of rent for land plots of state and communal property, determined in accordance with the Tax Code of Ukraine.

Table 1

Development of lease relations in agriculture, 2018

Administrative territorial unit	Land lease agreements have been concluded, thousand pcs.	Area of land leased under contracts, thousand hectares	Rent for land share for one year, UAH million	Pay for 1 hectare per year, UAH
Vinnitsia	422,5	1028,4	697,8	678,6
Volyn	92,0	194,9	138,5	711,2
Dnepropetrovsk	224,2	1267,5	946,3	746,6
Donetsk	177,2	970,5	500,1	515,4
Zhytomyr	173,0	485,4	310,9	640,6
Transcarpathian	9,0	13,2	3,9	296,6
Zaporozhye	172,1	1168,1	667,4	571,4
Ivano-Frankivsk	122,4	94,7	64,0	676,8
Kyiv	203,0	570,0	368,1	645,8
Kirovograd	212,9	1052,5	934,8	888,2
Luhansk	126,0	752,9	409,1	543,5
Lviv	157,2	238,3	154,9	650,0
Mykolayivska	147,3	859,9	514,1	597,9
Odessa	249,2	1069,5	683,3	638,9
Poltava	299,6	1100,5	1460,8	1327,0

continuation of table 1

Rivne	99,0	231,5	247,4	1068,8
Sumy	206,4	696,6	548,8	787,9
Ternopil	261,8	477,9	260,9	546,1
Kharkiv	192,6	1038,2	899,0	866
Kherson	134,1	804,2	443,8	551,9
Khmelnysky	325,2	729,6	532,0	729,2
Cherkasy	296,7	789,1	885,1	1121,7
Chernivtsi	94,0	114,1	99,0	868,4
Chernihiv	244,2	796,1	476,4	598,4
Ukraine	4781,8	17168	12490,6	727,6

Sources: calculated according to the data [11].

The spread of lease relations in a market economy is justified by the fact that the lease of land becomes much cheaper for agricultural producers than its purchase, this situation is due to some circumstances: slow development of the land market, associated with the legislative introduction of a moratorium; lack of effective demand in the land market. Limited financial resources of agricultural producers and the lack of available loans excludes the possibility of purchasing land, makes the lease a leading form [17, p. 24-31]

Analyzing the state of development of lease relations in the agricultural sector of the economy, it should be noted that the average cost of land lease in Ukraine in 2018 was 742.6 UAH / ha per year. The highest rates were in Poltava region, where the rent for one hectare of agricultural land was UAH 1,327 per year. Cherkasy (UAH 1,121.7 / year) and Rivne (UAH 1,068.8 / year) regions were also the regions with the highest rental rates. In general, rental rates in Ukraine differ depending on the region by 4.5 times or by UAH 1,000 per hectare.

The market for agricultural land lease in Ukraine is gradually shifting towards long-term lease. According to the State Geocadastr, in 2005 the share of lease agreements for 1-3 years was 45.7%, for 4-5 years - 41.2%, for 6-10 years - 11.3%, for more than 10 years - 1.8%. During the study period (2005-2019), more and more long-term lease agreements were registered in the land lease market in 2018. The distribution was as follows: the share of lease agreements for 1-3 years decreased to 2.9%, by 4-5 years - up to 34.6%, for 6-10 years - the share increased to 47.3% [14].

Analyzing the state of development of lease relations in agriculture, it should be noted that the rent for agricultural land depends most on the lease term.

Until 2018, in the absence of restrictions on the term of the lease agreement, farmers generally paid landlords a higher rent for the opportunity to lease land for more than 7 years. At the same time, the amount of rent is calculated as a percentage of the normative monetary value of arable land and fallow land in Ukraine. This indicator tends to increase. There is a difference in rents depending on the categories of producers, for example, high-commodity agricultural enterprises and agricultural holdings, on average, pay higher rents compared to farms, and agricultural enterprises in 2010-2018 paid 12% more than farms. The rent also significantly depends on the area of the land bank of the enterprise, the increase in the number of leased land by 1% increases the rent by 3.5%, the analysis of the dependence of the rent on the area of leased land and the lease term showed the effect of economies of scale and in time when renting agricultural land in Ukraine as a whole [16, p. 17-23].

The lease of state agricultural lands has some specifics, for example, the lease of land plots in state or communal ownership is carried out on a competitive basis by conducting land auctions in accordance with the procedure established by Chapter 21 of the Land Code of Ukraine, except as provided by land legislation [10].

Since 2014, there has been a decrease in the area of state-owned land leased and, accordingly, a decrease in the number of concluded contracts, which coincides with the introduction of the auction mechanism for leasing land. This trend is most characteristic of Khmelnytsky, Poltava and Zhytomyr regions, which may indicate an increase in the number of state-owned agricultural land leased without proper documentation. At the same time, there was an increase in rent for state-owned land [11].

Table 2

Structure of lease agreements in agricultural land use, 2018

Administrative and territorial units	Land lease agreements have been concluded:			The share of payments in cash,%
	of the total number of contracts concluded,%			
	with farms where received land (share)	with farms	with other entities market	
Vinnitsia	28,3	14,5	57,2	56,9
Volyn	26,3	13,7	60	58,6
Dnepropetrovsk	12,0	23,7	64,3	52,0
Donetsk	40,5	12,4	47,1	51,2
Zhytomyr	43,7	8,0	48,3	53,2

continuation of table 2

Transcarpathian	31,2	27,0	41,8	23,1	29,5
Zaporozhye	42,5	18,6	38,9	49,3	51,0
Ivano-Frankivsk	14,9	14,9	70,2	53,6	20,5
Kyiv	51,9	12,1	36	52,0	17,9
Kirovograd	45,3	24,3	30,4	55,3	34,2
Luhansk	28,7	20,4	50,9	43,9	27,6
Lviv	34,9	17,7	47,4	56,9	30,4
Mykolayivska	28,7	24,2	47,1	44,8	82,3
Odessa	65,8	16,1	18,1	50,6	20,4
Poltava	44,9	11,1	44	52,9	25,9
Rivne	28,7	11,2	60,1	54,7	37,2
Sumy	40,6	8,7	50,7	57,4	17,8
Ternopil	42,5	11,8	45,7	53,4	18,4
Kharkiv	41,9	12,6	45,5	43,3	38,8
Kherson	21,5	15,7	62,8	23,3	9,8
Khmelnitsky	32,2	12,5	55,3	60,1	17,2
Cherkasy	36,5	11,8	51,7	58,1	33,2
Chernivtsi	35,3	14,9	49,8	63,2	8,0
Chernihiv	48,0	7,9	44,1	53,8	33,5
Ukraine	38,2	14,4	47,4	52,4	31,4

It should be noted that since 2000, leases have taken a dominant position in agricultural production, and rents have become an additional lever of social support in rural areas. In 2018, more than 6 million peasants, or 88%, exercise their right to land through leases [18, p. 22-33]. In the structure of agricultural lands of Ukraine, the share of leased lands was 51%, in the North-Western region - 76%. In most cases, lease agreements are concluded with those farms where land shares are received (Table 3).

In the structure of lease agreements during 2000–

2018, the share of concluded agreements with entities registered outside the territory of business activity increased by 34%. This situation is due to the formation of corporate enterprises in agriculture, their increase in land banks. Thus, in 2018, 42% of enterprises in Ukraine carried out economic activities at the expense of investors. In Ukraine, according to public information, there are more than 120 highly commercial formations of the corporate type, which, on lease terms, cultivate more than 7 million hectares of land.

Table 3

Conclusion of lease agreements and rent for agricultural land in Ukraine

Indicator	Ukraine			Northwestern region		
	2000	2010	2018	2000	2010	2018
<i>The share of concluded lease agreements by entities, %</i>						
With enterprises where received land share	85,2	42,2	34	95,4	49,4	35,2
With farms	4,3	14	14,4	2,7	8,5	12,8
With other entities	10,5	43,8	51,7	1,9	42,1	52
<i>The share of lease agreements for the term of their validity, %</i>						
1–3 years	45,7	10,1	3,1	54,5	22	5,2
4–5 years	41,2	48,9	35,5	42,2	43,2	31,1
6–10 years	11,3	30,6	46,4	2,2	24,2	41,7
Over 10 years	1,8	10,4	15	1,1	10,6	22,0
<i>Payment for rent of land plots and land shares (units)</i>						
The total amount of payments, according to concluded lease agreements, UAH million	1589,3	4547,8	11373,4	37,1	104,3	494,0
<i>Of these, by forms of rent, %</i>						
monetary	13,9	18,9	41,6	17,8	9,6	51,7
natural (agricultural products)	77,4	76,5	55,7	67,7	85,6	47,0
from production	8,7	4,6	2,6	14,5	4,8	1,3

Sources: calculated according to the data [10, 11].

A positive trend during the study period is the reduction of the share of short-term leases, which deprives tenants of incentives for rational land use and maintaining soil fertility.

After amendments to the land legislation on the establishment of the minimum lease term of

agricultural land for agricultural production, farming, personal farming at the level of 7 years (since April 2015), medium-term lease (8-10 years) now prevails. The share of such agreements is at the level of 48.7%. During the study period, there is a positive trend to reduce the number of short-term leases. Instead, the

number of long-term leases (over 10 years) is increasing (19.7%). Longer lease terms allow tenants to invest in improving land, maintaining its fertility and protecting it. However, experience shows that the problems of land use are not solved [19, p. 44-61]

Sociological observations on the state of development of lease relations in Ukraine have revealed a number of problematic issues, namely: 39% of landlords are dissatisfied with the amount of rent; 54% - by the term of settlements; 55% of respondents believe that the prices for products, goods and services provided at the expense of rent are inflated.

The lack of proper state regulation of lease relations does not allow landowners and tenants to enter into long-term agreements, taking into account the interests of each party. According to the respondents, 64% of lease agreements were concluded for up to 5 years, 23% - for up to 2 years. At the same time, it should be noted that in such a short period of land use it is impossible to introduce effective crop rotations, capital improvements of lands, develop land management projects, create the necessary fodder base for the livestock industry [21, p. 45-25].

With the intensification of production is promising long-term lease, enshrined in the relevant regulatory framework. However, only 12% of leased land in the study region is used for a period of 6-10 years, 1% - more than 11 years. At the same time, according to the Law of Ukraine № 191-VIII of February 12, 2015 "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Simplification of Business Conditions (Deregulation)", the lease term of agricultural land must be at least 7 years [22]. At the same time, this normative act does not solve the issue of preserving the quality of the land plot.

The adopted law on deregulation has significantly reduced the list of mandatory terms of the lease agreement, the parties must agree on only three conditions: the leased object (cadastral number, location and size of the land); the term of the lease agreement; rent indicating its size, indexation, method and conditions of calculations, the order of its payment and revision, liability for non-payment. Insurance of land share owners under leases remains a problematic issue that needs to be further resolved. An appropriate insurance mechanism is required to protect the quality of leased land [25, c. 806-809].

The introduction of insurance protection for land owners and a minimum term of land use should promote the rational use of agricultural land. Similar experience exists in EU member states. For example, France, one of the largest agricultural exporters in Europe, has a nine-year minimum lease term for agricultural land. The principle of encouraging the conclusion of contracts for a longer period is also

widespread, in particular by providing state aid to landowners, which can reach 8,000 euros, as well as reducing the tax burden by reducing the tax rate on income from land lease. The minimum lease term is valid in Belgium (9 years), Spain (5 years) and the Netherlands (6 years) [26, p. 11-17].

Given the above-mentioned European experience, it can be argued that the introduction in Ukraine of a minimum term for land lease agreements is in line with the practice of countries with high efficiency of agricultural production. At the same time, despite the introduced minimum lease term, the party to the agreement reserves the right to terminate it early if the terms of the agreement are violated, using the general rules of civil law. For example, the landlord may terminate the contract early, in case of non-payment of rent under the contract [24, p. 25-31].

According to respondents, 51% of respondents rent for land shares in cash. A significant proportion of respondents confirmed that rent is paid by products (34%) and combined payment (38%). At the same time, tenants and landowners have disputes over the price of natural products, non-compliance with the needs of the landlord and the low level of quality, delays in delivery and inconvenience in delivery. The vast majority of respondents do not use the services of tenants, given the shift method of economic activity of most of them. At the same time, villagers need to be provided with services by technical means, varietal seeds, breeding cattle, a system of machines and plant protection products, veterinary care and services [29, p. 23-32].

The share of lease payments for agricultural products decreased from 76.3% to 58.7%, and the share of payments in cash increased during the same period from 13.9% to 52.4%. Real rent has a steady upward trend, but in part the increase in the value of rent is due to the indexation of the regulatory monetary valuation of land to which the rent is tied. In 2018, for example, the normative monetary valuation of land was indexed by a factor of 1,357 [35, p. 18-22].

The question of the application of methodological approaches to determining the amount of rent for land remains debatable, because it depends on the effectiveness of the lease. Rents are calculated using three methods: market rents, normative and based on monetary valuation, but, to date, the amount of rent should ensure the reproduction of means of production, coverage of production costs, expanded reproduction of production, fulfillment of obligations to the state, repayment loans, development of social infrastructure, contributions to the social insurance fund, etc. [1, p. 4, 6, p. 24], it must not violate the conditions of management on the principle of self-sufficiency, otherwise the essence of the lease itself is lost.

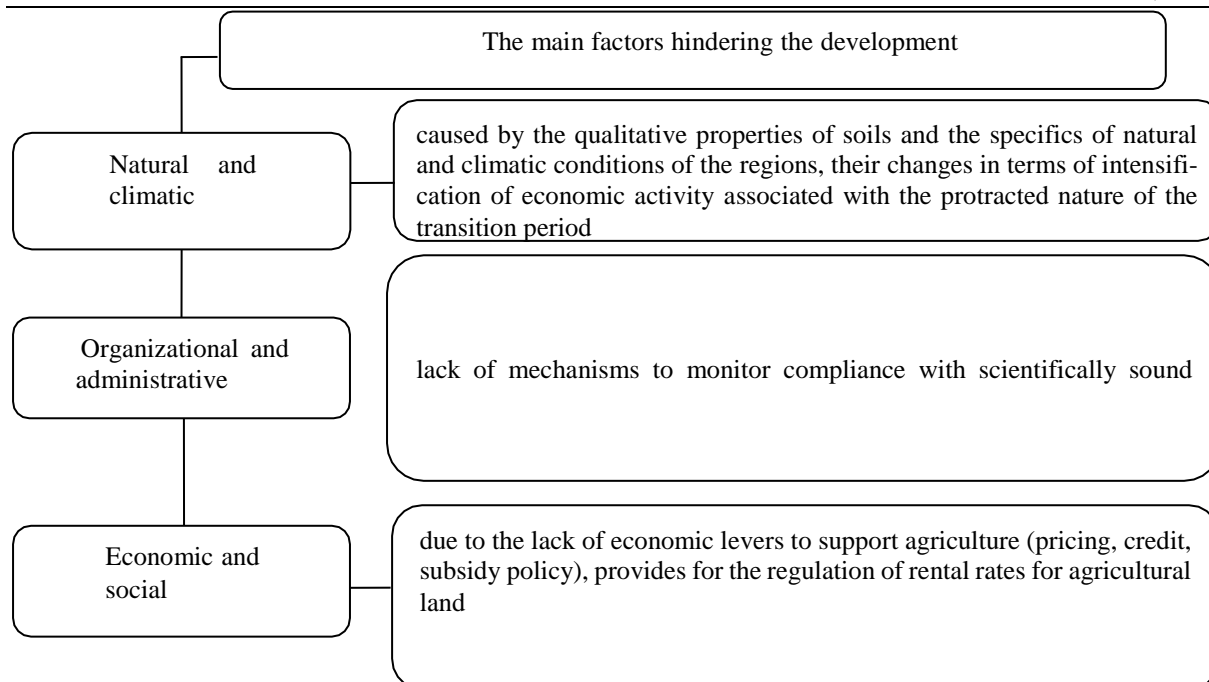

Figure. 1. The main factors hindering the development of lease relations

The current land legislation of Ukraine practically does not contain legal norms aimed at ensuring the rational circulation of the right to lease agricultural land. At the same time, the possibility of pledging land plots and rights to them directly depends on the possibility of their circulation. Because the law does not give tenants the right to alienate the right to lease land on the basis of civil contracts of sale, changes in the law of gift, etc., and the latter do not have the right to use it as collateral for loans from banks. In the process of research, the factors hindering the development of land lease relations are identified. Conditionally, they can be divided into three groups: natural, organizational and economic [37, p. 155-169].

One of the reasons for the lack of a lease bail mechanism is the state of the domestic financial infrastructure.

The amount of rent for privately owned land is set in the lease agreement by agreement of the parties. The Decree of the President of Ukraine "On Additional Measures for Social Protection of Peasants Owners of Land Plots and Land Shares (Units)" as amended on 19.08.2008 recommended the amount of rent - not less than 3% of the value of the land plot determined in accordance with the legislation [19, p. 44-61].

The problem in the land lease market should be the limited access to credit resources due to the lack of credit collateral options, imperfect investment incentives and underdeveloped long-term lease mechanism. Banks are skeptical about the possibility of providing loans to enterprises secured by the right to lease agricultural land due to the low liquidity of this right and the lack of practice of its evaluation. According to the resolution of the National Bank of Ukraine of June 30, 2016 № 351 "Regulations on determining the amount of credit risk by banks for active banking operations" the right to lease land is not considered acceptable security for repayment of loans provided by banks. The National Bank does not even

determine the liquidity ratio of land lease rights [5, p. 6]

In the short term, the right to lease land will not be used as collateral for bank loans. It is unlikely to be used as collateral in the long run due to the fact that the right to lease land depreciates in proportion to the reduction of the term of the lease of land, which constantly expires, and after the moratorium expires will almost lose its value. Given the above, with the existing institutional and infrastructural support of market operations with agricultural land, in the near future the use of the lease as collateral is unlikely [36, p. 7]

A characteristic trend in Ukraine is that the circulation of land lease rights is hidden by alienating the corporate rights of tenant farms or by replacing the tenant in the contract, which makes the lease market opaque and unattractive to the banking sector. The market for agricultural land in Ukraine does not yet exist legally, at the same time the land is actively sold and valued. It is sold together with farms that already have a certain land bank of leased land and, accordingly, the lease rights of this land. Selling the corporate rights of an agricultural enterprise is a fairly common way to buy a company with an established land bank [20, p. 28-37].

The results of the research allow us to state that the further development of leased land relations should be aimed at protecting the rights of landlords. A poll conducted in part in Ukraine showed that farmers are not sufficiently aware of their rights to lease land, and that the passivity and ignorance of the population about their rights is one of the main reasons why tenants fail to fulfill their contractual obligations. In this regard, it is necessary to raise their awareness, intensify the work of legal aid centers and consulting services, to create unions of land owners [31, p. 97-111]

Today, an important mission is to establish public control over the efficient use of land through close

cooperation between unit owners, local governments and tenants through the creation of special commissions that will monitor the quality of the site both when renting it and receiving it from the lessee, will prevent the raider seizure of leased land we will use the received answers. Strengths and weaknesses, opportunities and threats are positioned in the fields of the SWOT-analysis matrix.

According to research, the main problem of SWOT-analysis is a large number of recommended actions, from which the researcher needs to identify those solutions that will help solve the most pressing problems and bring maximum effect, to solve this problem we propose to use the results obtained in the survey as follows: values of all components of SWOT-analysis [23, p. 69-76].

Given the domestic specifics of land relations, namely the significant impact on these processes not only economic and climatic factors, but also political, social and legal, effective for developing a strategy for land relations is the use of PESTEL-analysis - a

marketing tool designed to identify political, economic, social, technological, environmental and legal aspects of the external environment that affect the development of land relations, so PESTEL-analysis is of practical importance for many potential stakeholders, and for business serves as an index of investment attractiveness of cities and districts in land relations in turn, for the public is an indicator of the quality of work of administrative-territorial units in the field of land relations, and for local governments determines the priority areas for improving land relations at the local level [20, p. 28-37].

Political environment. The results of the expert assessment of the impact of the political environment on the development of land relations showed that the most important factors in the 10-point assessment are the following: the level of politicization of land reforms (10); possibility of access to financial resources of small land users (9); currency risks associated with the instability of the hryvnia exchange rate (7); state of use of state lands (6) [7, p. 287-300].

Table 4.

PESTEL-analysis of land relations development

PESTEL	Characteristic
P - factors influencing the political environment	availability of a strategy for the development of land relations; the level of politicization of land reforms; availability of a single register of land accounting; possibility of access to financial resources of small land users; available level of technology transfer; state of use of state lands.
E - influencing factors economic environment	availability of unused reserves of agricultural land; the possibility of increasing production volumes; availability of reserves for production intensification; low cost of production; leadership in certain areas of crop production in world markets; experience of corporate enterprises; the ability to present products in many market segments; increasing exports of organic products; consolidation land in terms of high-commodity production; increasing the level of transaction costs in terms of land consolidation.
S - factors influencing the socio-cultural environment	the state of development of infrastructural provision of rural areas; the level of integration links between the subjects of the product chain; existing practice of creating cooperative formations; insufficient number of qualified personnel; the state of advisory support for the development of land relations; the level of readiness of employees for change; lack of land outside settlements at the disposal of territorial communities; reducing the number of workers employed in agriculture.
T - influencing factors technological environment	prospects for the development of organic farming; qualitative characteristics of agricultural products; diversification of agricultural production; obsolescence of the material and technical base of agriculture; development of geoinformation technologies in the field of land relations; introduction of technologies of minimum tillage; formation of a national system of certification of organic products; share of value added products.
E - environmental factors	favorable natural and climatic conditions for agricultural production; significant natural resource potential; contamination of large tracts of land with radionuclides; awareness of the subjects of land relations of the need to adapt to changes in natural and climatic conditions; introduction of new environmentally friendly technologies in agriculture; increasing the use of plant protection products; reduction of land fertility; use of resource-saving technologies; popularization in society of consumption of ecologically safe products.
L - factors influencing the legal environment	state of legal regulation of land relations development; monopolization of lease relations; limited arable land for rent; low level of responsibility of land users for violation of the requirements of scientifically sound management standards; state of normative monetary valuation of lands; raider seizure of agricultural land; excessive influence of the informal institutional environment on the development of land relations; a significant amount of legal documentation on land use regulation.

Economic environment. Changes in the state of the economy at the macro and micro levels are the most important factors that determine the efficiency of the agricultural sector. The results of the expert assessment of the impact of the economic environment on the

development of land relations showed that the most important factors in the 10-point assessment are the following: the availability of reserves for the intensification of production (10); experience of corporate enterprises (9); consolidation of land in the

conditions of high-commodity production (9); increasing exports of organic products (7) [19, p. 44-61].

Social environment. Strategic planning is impossible without an analysis of the social component of land use, information on the following factors: migration processes, demographic situation in the country, development of social infrastructure, level of social protection and creating favorable conditions for living and working in rural areas. One important aspect is demographic, as markets are made up of people and their growth potential depends largely on the purchasing power of food consumers.

The results of the expert assessment of the impact of the social environment on the development of land relations showed that the most important factors in the 10-point assessment are the following: the state of development of infrastructure in rural areas (9); lack of land outside settlements at the disposal of territorial communities (9); there is a practice of creating cooperatives (7) [32].

Technological environment. The technological factor of the macroenvironment occupies one of the important places among the factors of development of the social situation. Technology is both an internal variable and an external factor. At the same time, we should keep in mind the two opposite effects of STP on rural development: a) the emergence of new technologies and products stimulates the creation of new businesses, industries, which in turn will increase jobs and increase demand solvency; b) the introduction of new technologies leads to increased productivity, the introduction of the shift method of management, the dismissal of workers and to an increase in unemployment. The main purpose of the analysis of the technological environment - the search for tools to intensify production.

The results of the expert assessment of the impact of the technological environment on the development of land relations showed that the most important factors are the following: low share of value-added products (10); obsolescence of the material and technical base of agriculture (9); qualitative characteristics of agricultural products (7) [27, p. 55-60].

Environment. Lack of awareness of the close links between current global and local environmental, economic and social problems is a significant obstacle to the implementation of the principles of sustainable development, as evidenced by the lack of basic strategies, plans, programs and inability to assess their practical implementation or content. The results of the expert assessment of the impact of the environment on the development of land relations showed that the most important factors for a 10-point assessment are the following: significant natural resource potential

Legal environment. The results of the expert assessment of the impact of the legal environment on the development of land relations suggest that the most important factors are the following: the state of legal regulation of land relations (10); low level of responsibility of land users for violation of the requirements of scientifically sound management standards (9); building a land bank by enterprises with

foreign investment (8) [7, p. 16-23].

The results of studies of strategic vectors of land tenure and land use processes allow us to state that in order to achieve balanced use, protection and reproduction of land potential, taking into account current challenges and in the strategic perspective, it is necessary to improve the system of public administration. In the latest economic conditions. The priority areas of state policy on land relations management are: land use planning, formation and operation of effective cadastres, distribution of managerial powers, public-private partnership. The formation of land management strategy should be in accordance with the principles and criteria of sustainable development, in order to balance the use and reproduction of the potential of land resources to achieve parity of environmental, economic and social components [7, p. 133-150].

Conclusions. Thus, today in Ukraine there is an acute problem of rational land use and improving soil quality, as agricultural producers do not adhere to scientifically sound crop rotations, do not apply the required amount of organic fertilizers, grow high-yielding, fast-growing crops, which often deplete the soil, which ultimately leads to strengthening the processes of soil degradation. One of the possible ways to maintain soil quality at the appropriate level is to control their quality.

In particular, when concluding lease agreements and after their completion, it is proposed to determine the quality indicators of soils, soil quality should be determined by the main indicators: humus content, acidity level and the content of essential nutrients. Soil quality control should be carried out every 7 years, so if after the lease the quality of the land has deteriorated, the tenant is given time to restore it, in case of non-compliance with this requirement, he is obliged to reimburse the cost of restoring its fertility. Currently, the main way of using land in agriculture is rent, in the future it is expected that land lease relations will retain a leading role even after the lifting of the moratorium on the purchase and sale of agricultural land. In view of this, the state must guarantee and protect the rights of tenants and landlords. In Ukraine, the actual rent is 3-5% of the regulatory monetary value, the vast majority of agricultural producers enter into lease agreements for a period of 8-10 years. To improve the lease of land relations and prevent the monopolization of the land market, it is necessary to establish a maximum size of land that can be leased to one agricultural producer. It is also necessary to monitor the use of land at least once every 7 years, such control is proposed to be carried out on such indicators as humus content, acidity level and the content of essential nutrients.

References

1. Agroinvest Presentation of the study of land lease agreements, URL: <http://www.agroinvest.org.ua/ukr/resources/issues> (access date: 20.01.2017).
2. Andriychuk V.G., Sas I.V. Methodical approaches to determining the boundaries of land use in the face of the threat of monopolization of the land lease market. Economics of agro-industrial complex.

2017. № 8. Pp. 22–33.

3. Andriyчук V.G. Challenges of agribusiness: finding answers. Economics of agro-industrial complex. 2015. № 5. Pp. 12–22.

4. Balanyuk I.F. Reforming in the agricultural sector of the region. Kyiv: IAE UAAS, 1999. 270 p.

5. Bekenov S.S. Criteria and assessments of food security. Bulletin of the Kyrgyz-Russian Slavic University. 2003. T.3, №2. URL: <https://www.krsu.edu.kg/vestnik/2003/v2/a02.html> (access date: 21.02.2017).

6. Gurieva I. State-owned land and the right of permanent use of land. Financial control. 2013. № 3. Pp. 24.

7. Dankevich V.E. Market principles of land relations in a multifunctional economy. Inclusive development of rural economy in the conditions of globalization challenges: monograph / T.O. Zinchuk, T.V. Usyuk, V.E. Dankevych and others; for order. Doctor of Economics, Prof. THEN. Zinchuk, Ph.D. N. M. Kutsmus. Kyiv: Center for Educational Literature, 2017. Pp. 16–22, Pp. 133–150, 287–300.

8. Dankevich V.E. Development of lease relations in agriculture. Economic and social innovations as a factor in economic development: Coll. materials international. scientific-practical Conf., April 4-5. 2014: at 2 o'clock Kyiv: Kyiv. econ. Science. Center, 2014. Part 2. Pp. 40–44.

9. Dankevych V.E. World trends in the development of the agricultural land market. Balanced nature management. 2014. № 1. Pp. 121–125.

10. State Service of Ukraine for Geodesy, Cartography and Cadastre [Electronic resource]: Access mode: URL: <http://land.gov.ua>.

11. State Geocadastre [Electronic resource]. Access mode: URL: <http://land.gov.ua/info/systema-obliku-publichnoi-informatsii/>

12. Osipchuk S.O., M.P. Stetsyuk, O.S. Dorosh. Kyiv: VIPOL, 2011. 182 p.

13. Land reform: measures to precede its completion / Ya. M. Gadzalo et al. Bulletin of Agriculural Science. 2015. № 9. Pp. 5–11.

14. Land Code of Ukraine: Law of Ukraine of 25.10.2001 № 2768, ed. from 04.08.2016. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (access date: 20.01.2017).

15. Zerkalov D.V., Arlamov O.Y. Social problems of sustainable development: a monograph. Kyiv: Osnova, 2013. 562 p.

16. Kaletnik G.N. Alternative energy for society. Agrosvit. 2008. № 21. Pp.17-23.

17. Kolesnik T., Pronko L., Samborska O. Modern methods for determining the efficiency of land use in agriculture. Colloquium-journal. Economic sciences №31 (83), 2020. Pp.24-31

18. Kolesnik T., Pronko L., Samborska O. Formation of organizational structure of local self-government in the modern conditions of decentralization. Norwegian Journal of Development of the International Science. V.3. №50.2020. Pp. 22-33

19. Kolesnik T.V. Regional programming as an effective tool for sustainable development of rural areas. All-Ukrainian Scientific and Practical Journal

"Economics, Finance, Management" VNAU. № 3. 2019. Pp. 44-61.

20. Kolesnik T.V. The main trends of marketing research in the agricultural sector of market transformation. Slovak international scientific journal №43 (2020). Pp. 28-37

21. Kolesnyk T., Samborska O., Talavyria M., Nikolenko L. Problems and Perspectives in Management Ensuring the sustainable development of the Ukrainian agrarian sector in conditions of globalization. Problems and Perspectives in Management. Volume 16. Issue 3. 2018. Pp. 45-25.

22. League: Law [Electronic resource]. Access mode: <http://www.ligazakon>

23. Lutkovska S.M. Modernization of the system of ecologically safe sustainable development / Bulletin of agrarian science. 2020. №8. Pp. 69-76.

24. Lutkovska S.M. Economic mechanisms of modernization of the system of ecological safety of sustainable development Galician Economic Bulletin. 2020. №3 (64). Pp. 25-31

25. Mazur K.V., Kostyuk V.I. Management of land resources in terms of decentralization. A young scientist. 2018. № 4 (2). Pp. 806-809.

26. Melnyk L., Makarenko P. Concentration of production in agriculture: trends and prospects. Economics of agro-industrial complex. 2002. № 2. Pp. 11–17.

27. Orel S.A. Analysis of the rational use of agricultural land. Agrosvit. 2016. № 9. Pp. 55–60.

28. Pronko L.M., Kolesnik T.V. Economic security of the agro-industrial complex of Ukraine at the present stage. Slovak international scientific journal №43 (2020). Part .3 Pp. 12-18.

29. Pronko L.M., Kulik N.M. Directions of realization of the state support of agrarian sector of economy in market conditions of managing. Economy. Finances. Management: current issues of science and practice. 2019. № 1. Pp. 23–32.

30. On amendments to some legislative acts of Ukraine on the formation of land plots and their state registration on the basis of land management documentation developed before 2013: Law of Ukraine of 14 May. 2015 № 418. Government Courier. 2015. № 102. Pp. 15–17.

31. Basement O.G., Logosha R.V., Mazur K.V. Contract approach in the context of modern economic research of the agricultural market. Economy. Finances. Management: current issues of science and practice. 2018. № 12. Pp. 97–111

32. Statistical information. State Statistics Committee of Ukraine [Electronic resource]. Access mode: <http://www.propozitsiya.com>.

33. Samborska O. Economic peculiarities of placement of agriculture. Colloquium-journal. №20 (72), 2020. Pp.26-29.

34. Khodakivska O.V. Development of land relations in the agrarian sphere: monograph / [Fedorov MM, Mesel-Veselyak V. Ya., Khodakivska O.V. and others]; for order. Lupenko Y.O., Khodakivska O.V.: NSC "IAE", 2016. 430 p.

35. Khodakivska O.V. Land relations in agriculture: status, problems and prospects of

development. Land Management Bulletin. 2015. № 7. Pp. 18–22.

36. Khodakivska O.V. Transformation of land relations in agriculture (analytical review). K.: IAE, 2015. 52 p. .dt.ua / ariculture / indeksovana-zemlya.html (access date: 20.01.2017).

37. Chudovska V.A. Conceptual approaches to

improving the system of regulation of land relations in the agricultural sector. Ecological, social and economic aspects of agro-industrial complex development on the basis of rational resource use: col. monograph / for ed. P.V. Pisarenko, T.O. Chaika, O.O. Laszlo. Poltava: Simon, 2015. Pp. 155–169.

Корнилова Анна Николаевна

студент Астраханского государственного технического университета

Василенкова Надежда Владиславовна

к.э.н., доцент кафедры «Экономика и управление предприятием, Астраханский государственный технический университет.

DOI: 10.24412/2520-2480-2020-3486-47-50

УПРАВЛЕНИЕ СПРОСОМ НА ЭЛЕКТРОЭНЕРГИЮ КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ МЕХАНИЗМ ПОВЫШЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КОМПАНИИ

Kornilova Anna Nikolaevna

student of the Astrakhan State Technical University

Vasilenkova Nadezhda Vladislavovna

Candidate of Economic Sciences,

Associate Professor of the Department of Economics and Enterprise Management, Astrakhan State Technical University.

ELECTRICITY DEMAND MANAGEMENT AS AN EFFECTIVE MECHANISM OF INCREASING THE COMPANY'S PERFORMANCE

Аннотация.

В статье рассматривается применение государственных мер в области энергосбережения с целью повышения энергетической эффективности на примере энергокомпании с помощью управления энергозатратами. Приводится обоснование использования модели спросом на электроэнергию в России на примере организации ПАО «Россети Юг».

Abstract.

The article examines the application of state measures in the field of energy conservation in order to increase energy efficiency on the example of an energy company using energy consumption management. The substantiation of the use of the model by the demand for electricity in Russia is given on the example of the organization of PJSC Rosseti Yug.

Ключевые слова: *энергозатраты, агрегатор, «Россети Юг», энергоэффективность, управление спросом на электроэнергию.*

Keywords: *energy consumption, aggregator, Rosseti Yug, energy efficiency, electricity demand management.*

Управление спросом на электроэнергию стало востребованным и значимым инструментом регулирования баланса спроса и предложения на рынках электроэнергии во всем мире. Рынок управления спросом на электроэнергию за последние годы остается стабильным и, как ожидается, будет расти в будущем.

В 2019 году в пилотном режиме стартовал новый механизм оказания системных услуг – управление спросом на электрическую энергию. Механизм введен Постановлением Правительства РФ от 20.03.2019 № 287, заключающийся в снижении расходов на электрическую энергию (мощность), а также в получении оплаты за временное снижение потребления электроэнергии.

Пилотный проект стартовал в июне 2019 года. За это время проведено три отбора: в III квартале 2019 года услуги ценозависимого потребления оказывали 20 агрегаторов, объединивших 45 объектов агрегированного управления, в IV квартале 2019 –

19 агрегаторов, объединивших 46 объектов агрегированного управления, в I квартале 2020 – 47 агрегаторов, объединивших 156 объектов агрегированного управления.

Системным оператором Единой энергетической системы (СО ЕЭС) был предоставлен список отобранных компаний – агрегаторов. В рамках проекта предоставляется возможность промышленным потребителям электроэнергии в пиковые часы энергосистемы получить плату за временное снижение электропотребления (не более 1 МВт). Что позволит энергетикам повысить эффективность работы оборудования, не внедрять дополнительные генерирующие мощности, а потребителю – значительно сэкономить. В соответствии с договором потребитель сможет получить денежные средства за снижение потребления мощности. Однако средний доход потребителя будет зависеть от длительности нагрузки и его объема снижения, и составит примерно 500 тысяч рублей за 1 МВт. Главной задачей

агрегатора является объединение группы потребителей и регулирование их режимов потребления. [1]

Среди компаний - агрегаторов числятся электросетевые и генерирующие компании, энергосбытовые компании и гарантирующие поставщики, а также независимые агрегаторы. Потребители розничного рынка электроэнергии, способность которых состоит в снижении потребления, представляют агрегаторы, относящиеся к различным отраслям экономики – нефтедобыче и транспорту, машиностроению, телекоммуникациям, пищевой промышленности, сельскому хозяйству, также среди них офисные и торговые центры и другие разновидности потребителей электроэнергии. В их числе есть государственные и частные компании, включая дочерние предприятия зарубежных компаний, а также бюджетные организации. Объем снижения потребления отдельных энергопринимающих устройств находится в диапазоне от 0,006 до 32 МВт.

Предельный объем услуг по управлению спросом на электрическую энергию на 2020 год составляет 0,5% спроса на мощность в соответствующей ценовой зоне оптового рынка электроэнергии: для I ценовой зоны оптового рынка – 712,55 МВт, для II ценовой зоны оптового рынка – 198,37 МВт. Всего на отбор было подано заявок с плановым объемом снижения потребления 347,49 МВт, отобранный плановый объем снижения потребления составил 281,193 МВт.

Критерием конкурентного отбора являлась минимизация общей стоимости совокупного объема оказания услуг по управлению спросом на электрическую энергию, определяемого по итогам отбора. Минимальная цена заявки от компании-агрегатора в I ценовой зоне составила 50 000 руб./МВт в месяц, максимальная – 835 000 руб./МВт в месяц, по II ценовой зоне – 400 000 руб./МВт в месяц и 650 000 руб./МВт в месяц соответственно. Детализированные итоги конкурентного отбора доступны на сайте АО «СО ЕЭС». Средневзвешенная цена отобранных объемов снижения потребления составила

346 582,44 руб./МВт в мес. по 1 ценовой зоне ОРЭМ и 520 283,57 руб./МВт в мес. по 2 ценовой зоне ОРЭМ. [2]

На примере компании «Россети Юг» рассмотрим применение данного механизма. Данная организация считается квалифицированным агрегатором управления спросом на электрическую энергию, которая осуществляет взаимодействие с инфраструктурными организациями оптового рынка с целью исполнения данного вида услуг и потребителями электроэнергии. Первым объектом на юге России, успевшим подать заявку на агрегированное управление спросом на электроэнергию, стало крупное волгоградское сельхозпредприятие, с которым «Россети Юг» уже заключила договор об оказании услуг по управлению потребляемой мощностью.

Механизм реализации проекта заключается в следующем: СО ЕЭС даёт сигнал агрегаторам о необходимости в определённые часы снизить потребление мощности. Агрегатор равным образом договаривается с потребителями и создает все условия для этого снижения.

«Основная цель проекта по управлению спросом на электроэнергию — уменьшение пиковой нагрузки в энергосистеме, отсутствие необходимости строительства дополнительных электростанций и электрических сетей, а также снижение риска аварийных ситуаций. В мировой практике управление спросом получило широкое распространение, как средство обеспечения надёжности энергоснабжения, интеграции возобновляемых источников энергии, повышения конкуренции на рынке электроэнергии и расширения возможностей потребителей», — отметил генеральный директор «Россети Юг» Борис Эбзеев. [2]

На примере российской энергетической компании «Россети Юг» проанализируем деятельность по передаче электроэнергии, что и представлено в таблице 1. [3]

Таблица 1

Отпуск электроэнергии филиалами «Россети Юг» за 2018 г.

Филиал	Отпуск электроэнергии в сеть, млн. кВт ч	Отпуск электроэнергии из сети потребителям и смежным ТСО в границах балансовой и эксплуатационной ответственности, млн. кВт • ч	Изменений %	Потери электроэнергии		
				%	млн. кВт ч	Изменение
Волгоградэнерго	9083,2	8363,0	-8,0	7,93	720,2	0,37
Астраханьэнерго	3448,7	2843,1	0,1	1756	605,7	-0,06
Ростовэнерго	14045,6	12842,2	-0,7	8,57	1203,4	-0,30
Калмэнерго	748,4	598,7	25,6	20,00	149,7	-2,13
Итого ПАО «МРСК Юга»	27326,0	24646,9	-2,7	9,80	2679,0	-0,05

По данным таблицы 1 можно сделать вывод о том, что в 2018 году объем отпуска из сети потребителям и смежным ТСО в границах

балансовой и эксплуатационной ответственности компании «Россети Юг» составил 24 647 млн. кВт • ч, что по сравнению с показателем 2017 года (25

341 млн. кВт * ч) ниже на 694 млн. кВт * ч, или 2,7 %. [3]

Объем отпуска из сети потребителям и смежным ТСО в границах балансовой и эксплуатационной ответственности в филиале «Калмэнерго» в 2018 году составил 598,7 млн. кВт * ч, что по сравнению с показателями 2017 года (476,7 млн. кВт * ч) больше на 121,9 млн. кВт * ч, или 25,6 %. Рост отпуска электроэнергии в основном за счет увеличения потребления электроэнергии потребителя

ООО «Транснефтьэнерго» ЗАО «КТК-Р» на 130,1 млн. кВт * ч.

По данным филиала «Астраханьэнерго» в 2018 году объем отпуска из сети потребителям и смежным ТСО в границах балансовой и эксплуатационной ответственности составил 2 843,1 млн. кВт * ч, что по сравнению с показателями 2017 года (2 840,5 млн. кВт * ч) выше на 0,1 %. Следовательно, отклонение незначительное.

На рисунке 1 представлен сравнительный анализ отпуска электроэнергии филиалами компании.

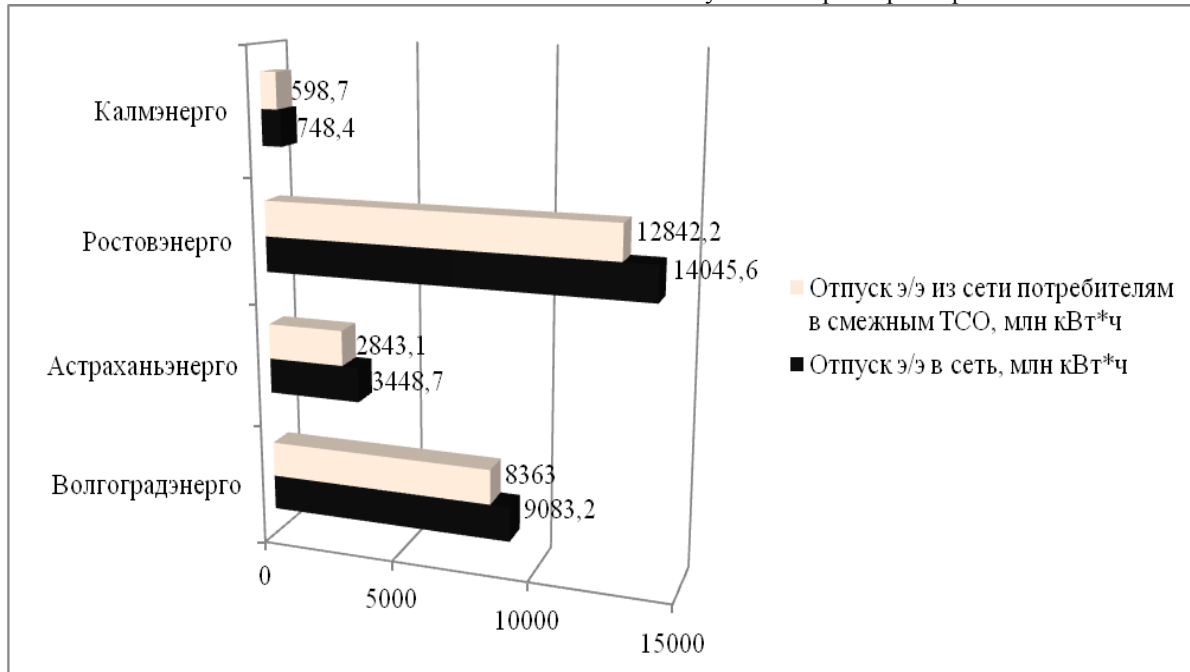

Рисунок 1. Сравнительный анализ отпуска э/э филиалами «Россети Юг» за 2018 год

Что касается филиала «Волгоградэнерго», в 2018 году объем отпуска из сети потребителям и смежным ТСО в границах балансовой и эксплуатационной ответственности составил 8 363,0 млн. кВт * ч, что в сравнении с показателями 2017 года (9 086,3 млн. кВт * ч) меньше на 723,3 млн. кВт * ч, или 8 %. Снижение связано с прекращением действия конструкции «последней мили» с 1 июля 2017 года по Ростовской областям в соответствии со ст. 8 п. 9 Федерального закона от 26 марта 2003 года № 35-ФЗ «Об электроэнергетике» (исключен объем в размере 734,8 млн. кВт * ч).

На рисунке 1 наглядно наблюдается преимущественный отпуск электроэнергии филиалом «Ростовэнерго». В 2018 году объем отпуска из сети потребителям и смежным ТСО в границах балансовой и эксплуатационной ответственности составил 12 842,2 млн. кВт * ч, что в сравнении с показателями 2017 года (12 937,8 млн. кВт * ч) ниже на 0,7 %. Снижение связано с прекращением действия конструкции «последней мили» с 1 июля 2017 года по Ростовской областям в соответствии со ст. 8 п. 9 Федерального закона от 26 марта 2003 года № 35-ФЗ «Об электроэнергетике» (исключен объем в размере 325 млн. кВт * ч). [4]

Особенностью энергетических систем по обеспечению одновременного энергосбережения потре-

бителей отдельных территориальных регионов является, безусловно, неравномерность спроса на электроэнергию, которая выражается в посуточных или сезонных периодах. И связано это с неравномерным характером нагрузки электроэнергии отдельных потребителей э/э филиалов. Посуточная неравномерность спроса обусловлена режимами труда и отдыха, продолжительностью рабочих смен. Что касается сезонного периода, то неравномерное распределение спроса на электроэнергию связано с такими факторами, как отопительная нагрузка, изменение продолжительности светового дня, а также сезонность производств.

Помимо этого, также целесообразно учитывать технологическую особенность процессов электроснабжения, связанную с необходимостью одновременного производства, передачи и распределения э/э потребителям одновременно с графиком их потребления, вследствие чего, энергетическая система вынуждена подстраивается под график спроса на электроэнергию со стороны энергосистемы. Ввиду этого возникает нарушения в работе оборудования у потребителей электроэнергии в результате её несовпадения объемов производства и потребления.

Вышеизложенные особенности изменения спроса на электроэнергию со стороны потребителей энергосистемы «Россети Юг» и сравнительный

анализ отпуска э/э разными филиалами объективно определяют использование системы управления спросом на электроэнергию компании «Россети Юг».

Таким образом, проект по управлению электроэнергией является необходимым для энергетических компаний. Поскольку агрегаторы управления спросом являются специализированные организации, регулирующие способность группы розничных потребителей управлять своим электропотреблением, преобразовывающие ее в услуги по управлению спросом на электрическую энергию и потребителям часть выручки, полученной от реализации этой услуги. Благодаря данным агрегаторам в краткосрочной перспективе потребители могут получать положительный экономический эффект благодаря замещению неэффективной генерации ресурсами управления спросом и формированию

более низких цен на электроэнергию, а в долгосрочной – за счет учета объемов управления спросом в рынке мощности.

Список использованной литературы:

1. Федеральный закон от 26.03.2003 N 35-ФЗ (ред. от 27.12.2019) "Об электроэнергетике" // Собрание законодательства РФ. – 2003. - №52. - ст8
2. «Россети Юг» [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <https://rosseti-yug.ru/novosti/rosseti-yug-stala-uchastnikom-proekta-agregatsiya-upravleniya-sprosom-na-elektroenergiyu/>
3. Официальный сайт Минэнерго [Электронный ресурс]. - Режим доступа : https://minenergo.gov.ru/press/company_news
4. Годовой отчет деятельности компании «Россети Юг» [Электронный ресурс]. - Режим доступа : https://ar2018.mrsk-yuga.ru/download/full-reports/ar_ru_annual-report_pages.pdf

УДК 330.322

Mazur K.V.

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Acting Head of the Department of Agrarian Management and Marketing
Vinnytsia National Agrarian University*

INVOLVEMENT OF AGRO-VENTURE FUNDS IN FINANCING CAPITAL INVESTMENTS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Abstract.

The article clarifies the fundamental differences between venture financing compared to bank lending, identifies potential investors for the formation of venture capital of the agro-industrial complex. The directions of investment by venture funds of agro-industrial enterprises are considered. The stages of development of agro-industrial enterprises, which can be financed by venture funds, are described. The main methods of direct state regulation of venture activity are clarified. The necessity of expanding the tools of state regulation of financial support of capital investments of agricultural enterprises is substantiated.

Keywords: *venture financing, capital investments, venture capital, agro-venture funds, state regulation.*

In today's conditions, the insufficient amount of financial support in terms of capital investment by the state, objectively encourages agricultural enterprises to seek new sources of financial security. At the same time, it should be borne in mind that the refusal or inability to apply risky, but at the same time promising areas, such as investing in agriculture, can significantly reduce the competitiveness of agricultural products, and thus create serious problems to increase GDP. The solution of the actual problems of economic growth of the country will mostly depend on the possible use of relatively new forms and sources of financing of the considered enterprises. Such sources, first of all, include venture financing, which is an investment in the authorized capital of enterprises without guarantees of return on investment. At the same time, it is clear that this form of financing provides a higher return on investment in the case of successful implementation of the investment project, as funds are invested in science-

intensive technologies and production of science-intensive products.

Problems of venture financing of capital investments of agricultural enterprises are studied by such scientists as: L. Antonyuk [7], V. Harbar [1], Zh. Harbar [1], I. Kocheshkova [2], J. Palamarenko [3], T. Pilyavoz [4], O. Polishchuk [6], A. Poruchnyk [7], N. Trushkina [2] and others. At the same time, paying tribute to the scientific work of scientists in the study of this issue, it should be noted that still some issues of venture capital financing of agricultural enterprises require further research and finding solutions.

Venture financing has fundamental differences in comparison with bank lending, first of all, on the grounds of non-guarantee, difficulty in return, acquisition of partnership status, parity, strategic partnership, risk (Table 1).

Venture funds are created on a contractual basis from funds received by combining the monetary resources of one or more legal entities and individuals.

Distinctive features of venture financing and bank lending

Main features	Characteristics
Uncertainty	The investor usually contributes his funds to the authorized capital without a guaranteed level of compensation for investments and without a clear definition of the condition of their return in a clearly defined time. Therefore, a venture investor can only count on receiving a predetermined share of the shares of such an enterprise in the future
Difficulties in return on investment	For the investor in case of unsuccessful realization of the venture offer, there is no possibility of return of the brought financial resources to the enterprise
Acquisition of partnership status	Venture investors, making contributions, receive the right to own a certain share of the company's shares and become business partners (in the case of bank lending – financial institutions do not study in detail the specifics of the enterprise)
Parity	Venture capital investors distribute all financial risks between the company and the venture fund. Thus, by placing funds in the shares of enterprises, investors hope, on the one hand, to obtain high profits from their sale on the stock exchange, and on the other - to increase the capitalization of such enterprises in the future
Strategic partnership	Investors, transferring financial resources to the authorized capital of enterprises, pre-study the business range and capabilities of the enterprise, diagnose the level of investment attractiveness of the investment project, starting from its payback, image, level of skills, and ending with net present value and experience of implementing substitute projects on individual markets
Riskiness	Venture capitalists usually invest in new science-intensive developments with a long payback period with a significant degree of uncertainty and the inability to take into account the full range of potential adverse effects, including environmental

At the same time, as potential investors, given the possibility of forming sources of venture capital, it is necessary to identify private and foreign investors, government agencies, banking institutions, insurance companies, etc. (Fig. 1).

An important role in the species representation of potential investors in the agro-industrial complex should be occupied by structures whose main activity is the provision of financial services, ie banking institutions, credit institutions, insurance and leasing companies, private pension funds and others.

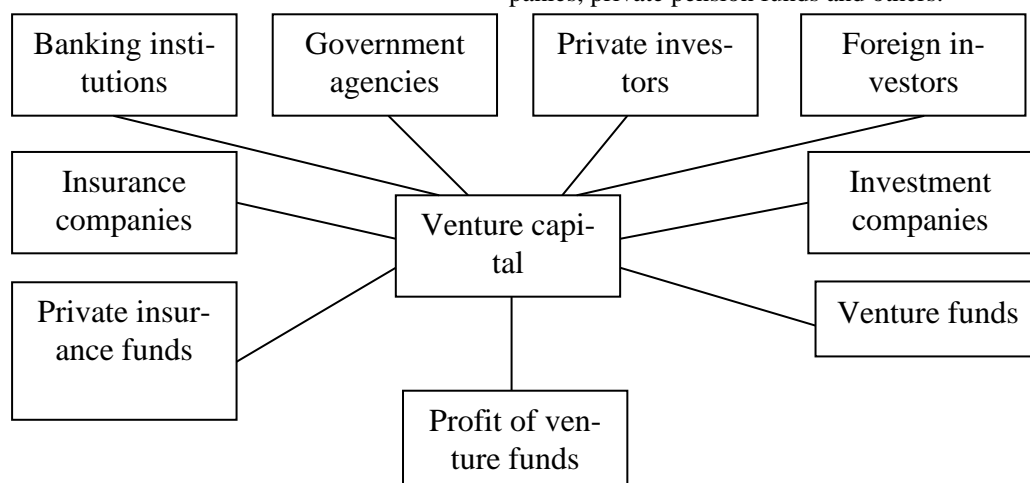

Fig. 1. The set of potential investors for the formation of venture capital of the agro-industrial complex

The first agro-venture investment funds appeared in the world in 2006. It should be noted that until 2011 the financing of innovations in the field of agro-technologies was rather insignificant, first of all such small investment agreements concerned promising projects. Then the situation changed dramatically: first, since 2011 new funds are being created that already specialize in agricultural technologies, and secondly, existing funds are significantly increasing the size of their capital base. As a result, in general, in the global capital

market at the beginning of 2019 there were about 20 venture funds with capital, in which the main investments are in the field of agro-technologies.

In addition to universal agro-venture funds, there are also specialized ones. The latter mainly focus on financing startups in a specific area, such as biotechnology or land use of agro-innovation.

The dynamics of capital investment of agro-venture funds in the global capital market is presented in Fig. 2.

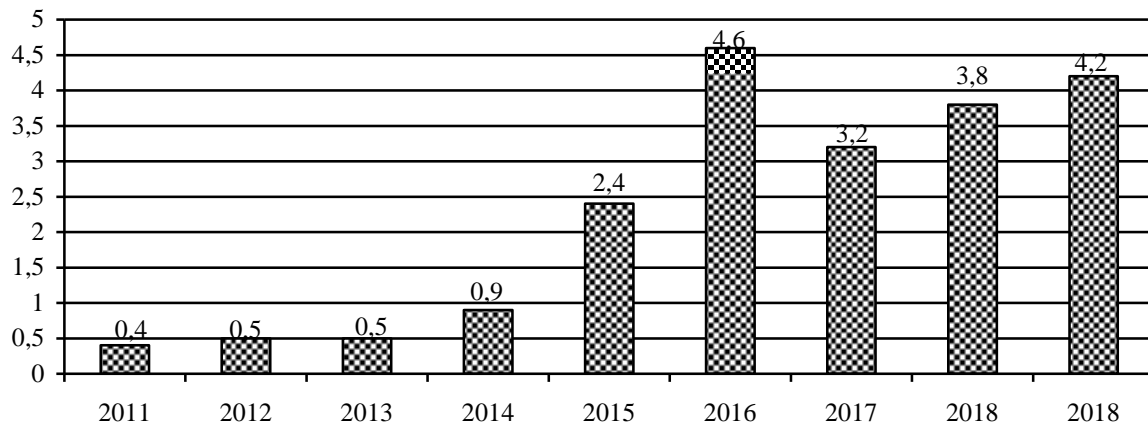

Fig. 2. Dynamics of capital investments of agro-venture funds in the world, billion dollars
Source: compiled for [9]

Examples of areas of investment by venture funds of agricultural enterprises are presented in Fig. 3.

It is not correct in modern conditions to level the focus on intensifying the creation of so-called land funds, which would be engaged in the acquisition of land for resale, consolidation of land and change their purpose, development of land in CII assets by financing

their improvement, for example, through the issuance of permits for construction, laying of various communications and other measures for the subsequent sale of land for construction. But, for now, it should be borne in mind that due to the moratorium on agricultural land transactions in Ukraine, venture funds cannot invest in such lands.

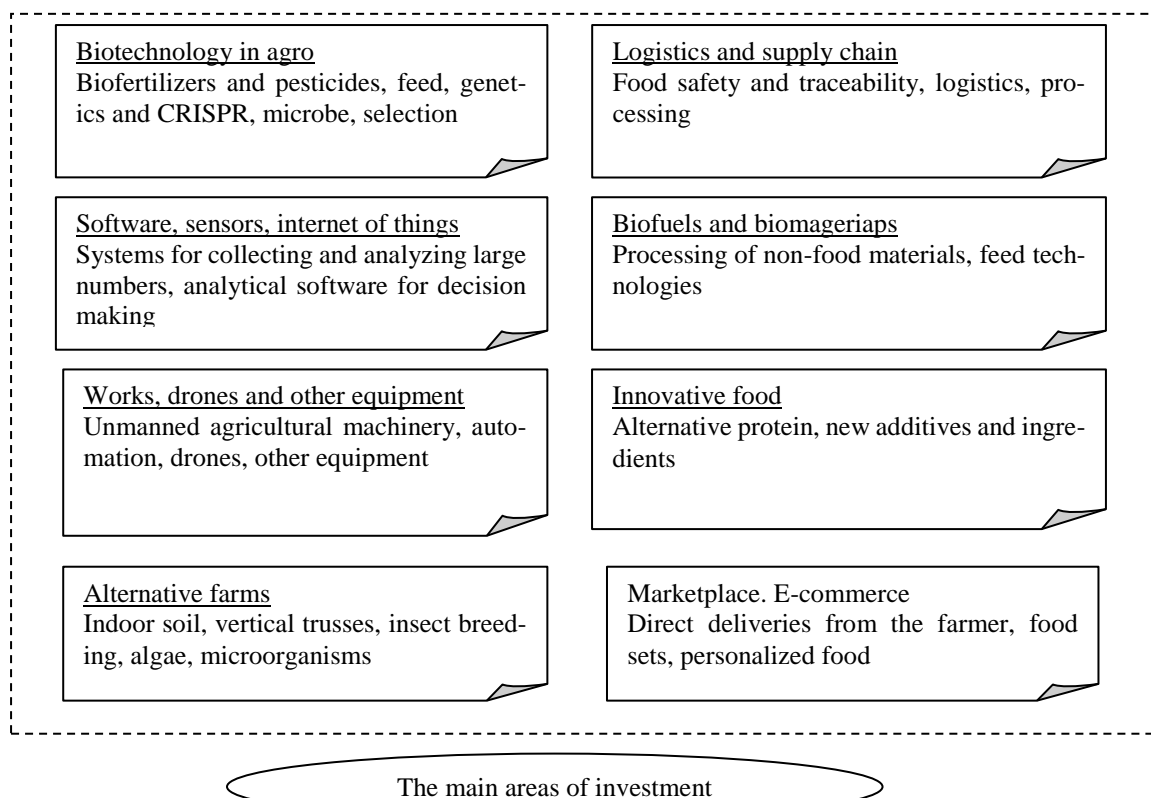

Fig. 3. Key areas of investment by venture funds of agricultural enterprises

Features of the functioning of venture funds in Ukraine are presented in Fig. 4.

Venture fund assets can be formed entirely of funds, real estate, corporate rights and securities not admitted to trading on the stock exchange, or securities that have not been assigned a rating in accordance with applicable law. Venture fund assets may also include debt obligations, such as mortgages, promissory notes,

loan agreements and otherwise in accordance with applicable law. At the same time, loans at the expense of the venture fund may be provided only to legal entities to which such a venture fund is a participant. Also, keep in mind that such funds are managed by an asset management company. Thus, we can conclude that the main advantage of venture capital funds for investment purposes is less overregulation in terms of composition and

structure of their assets.

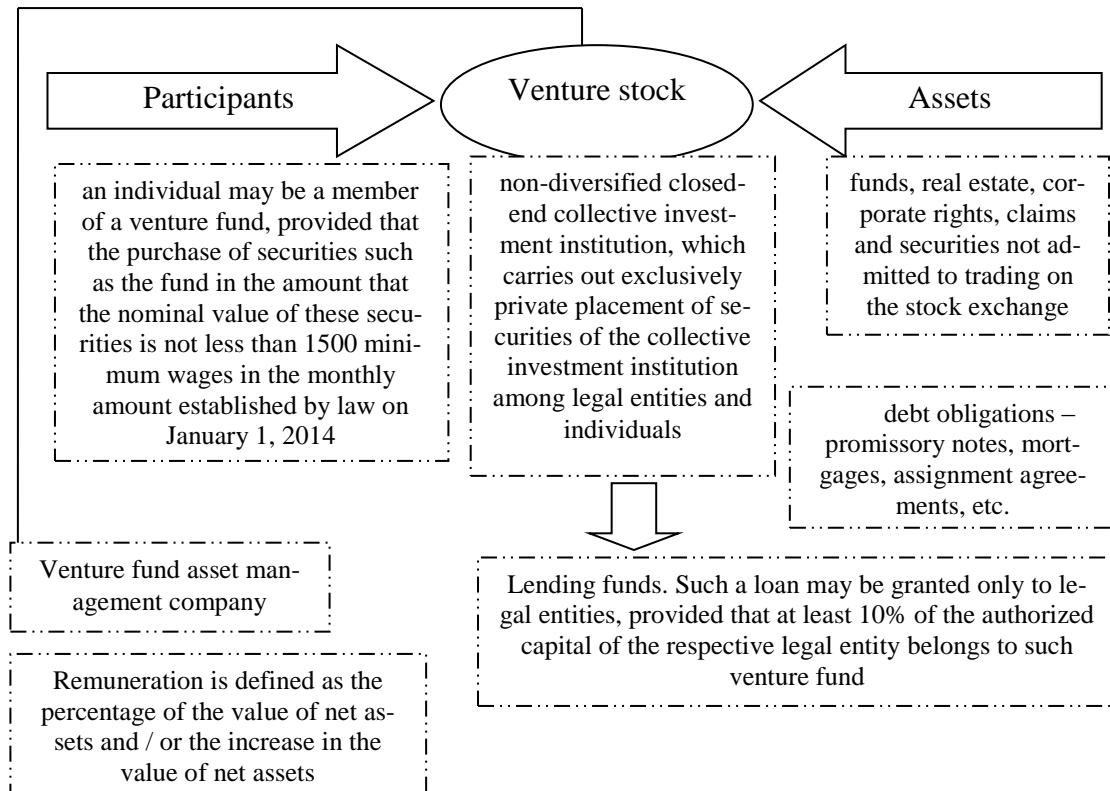

Fig. 4. Features of the functioning of venture funds in Ukraine

It is worth emphasizing that today venture funds are practically not limited in the opportunities to invest in agricultural companies. Instead, the fund's investment in the corporate rights of farms and leased agricultural enterprises is impossible, because in accordance with Art. 1 and Art. 3 of the Law of Ukraine «On Farming» members of farms can be only citizens, and private-leased agricultural enterprises are unitary enterprises and can not cede a share in equity [8].

Venture funds solve problems of both investment nature and other non-core issues. First of all, the venture fund offers a comprehensive solution to the problems of consolidation and centralized asset management, as well as the extensive and effective use of tax benefits.

An important advantage of venture funds in terms of use for the needs of the agricultural sector is the possibility of applying tax benefits on joint investment operations, as only the distribution of CII profits, ie the payment of dividends, is subject to taxation. In turn, investors – legal entities, will receive income, include it in the financial result, and tax profits at a rate of 18% and only then will be able to pay dividends to founding individuals with a tax of 6,5% (5% tax on income of individuals and 1,5% of the military tax) [5].

There are the following stages of development of agricultural enterprises, which can be financed by venture funds: «seed», «start-up», «early stage» and «expansion» (Fig. 5).

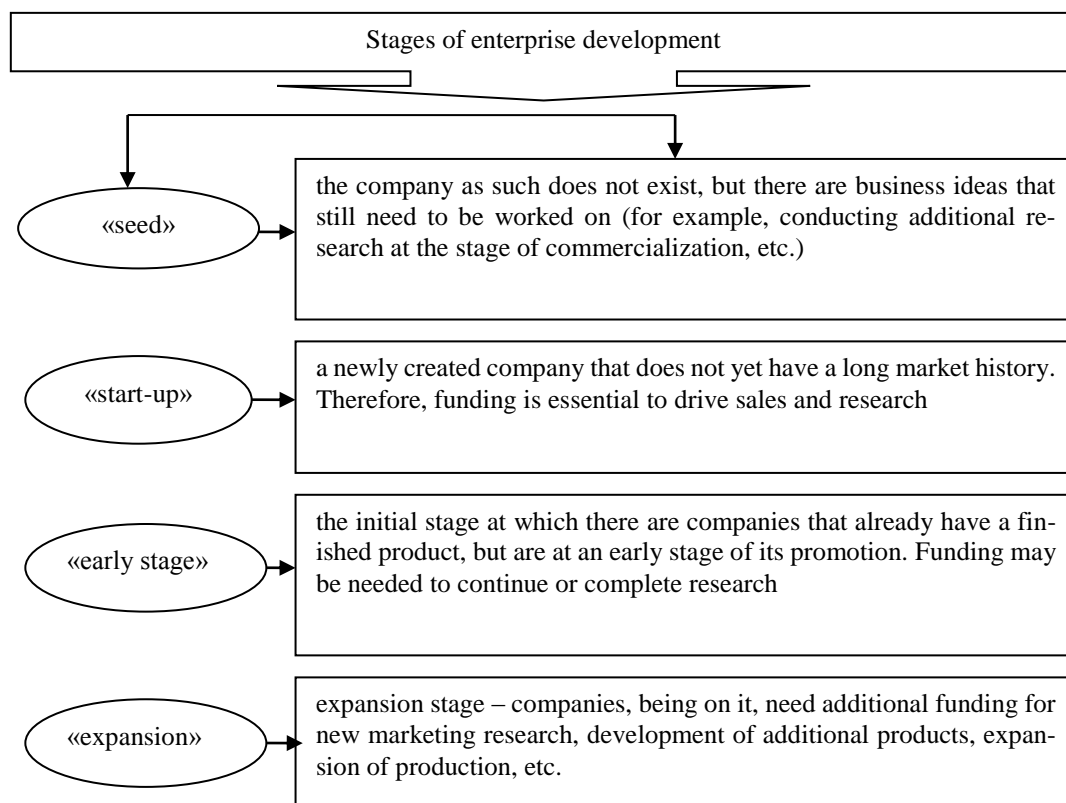

Fig. 5. Stages of development of agricultural enterprises, which can be financed by venture funds

The stages of implementation of agricultural development strategies usually coincide with the stages of the life cycle of venture capital and, accordingly, the investment project.

Venture fund financing is important in both the initial and final stages of enterprise development. This is due to the fact that with each subsequent tranche of investments, their total amount increases, and in most funds resources are limited due to the funding of a significant number of projects at an early stage. Therefore, the issue of capitalization of agro-venture funds is quite relevant.

Regarding the detailing of the option of realization of opportunities to attract funds of agro-venture funds in capital investments of agro-industrial enterprises, it is necessary in this case to speak about creation by enterprises of corporate venture funds with attraction of external investors. At the same time, for the successful functioning of the agro-venture fund it is necessary to ensure the financial stability of such a fund. In order to solve this problem, the formalization of the basic algorithm, focused on ensuring the required level of financial stability of the fund in the process of financing capital investments of the enterprise, becomes relevant.

In the practice of most venture funds, not only equity but also debt capital is used. Therefore, when making management decisions, funds focus on the weighted average cost of capital *WACC* (*weighted average cost of capital*). *WACC* is the weighted average of the cost of loans and the minimum return, taking into account the average amount of working capital, which generally characterizes the cost of resource.

The positive dynamics of this indicator means that the venture fund works more efficiently than the market

as a whole. In other words, it is more attractive to investors, so the market value of such a venture fund is rising. Conversely, the decline in *EVA* is evidence that more investment-attractive and attractive projects are appearing on the market, so the value of the fund, and therefore the investment project, is also declining. Based on the *EVA* assessment, it is necessary to make informed decisions about financing a venture project.

We should not forget that venture investors must take into account when deciding on investing in agricultural enterprises and the level of risk, as well as the possibility of enhancing the benefits of projects by developing approaches to their dynamic flexibility.

Substantiated assessment of the risks of capital investment in agricultural enterprises is an important factor in shaping the recovery policy of the enterprise in modern economic conditions. Given the riskiness of investment, the activities of agro-venture funds have a specific compensatory-regulatory nature, the focus of investment in early development projects with a branch of the industrial technology sector, including in the field of agriculture. At the same time, it is clear that the sector is most vulnerable to economic crises.

At present, venture financing in Ukraine has not been properly developed. The main reasons for this situation are:

- imperfection of the legislative basis for the development and functioning of venture financing in general, and in the field of agriculture, in particular;
- lack of favorable, primarily by the state, technical and economic conditions for the development of venture business;
- the payback period of investment projects is usually more than five years, which reduces the interest of

potential entrepreneurs in long-term risky investments;

- uncertainty of potential investors in the stability of the socio-economic and political situation of the country, hence the reluctance to take risks; high probability of loss of invested funds in the venture fund and lack of compensatory mechanisms. In other words, investing in a venture fund, the investor expects to receive a certain set of highly liquid securities after some time, but there may be continuous financial losses.

Therefore, it is necessary to strengthen the role of the state in creating venture funds and regulating their activities, as the growth of such funds in the market can be caused in modern conditions only by the presence of favorable legal, organizational and economic conditions. It is wrong to downplay the role of the state in the development of the venture industry, because it is with the assistance of government policy that the appropriate infrastructure, favorable environment and certain guarantee tools for the successful functioning of the venture market as a whole emerge. The effective development of venture business is also facilitated by the quality of the business environment and existing financial institutions, practical applicability of state support measures for agricultural enterprises and investment and innovation activities, stability of financial and monetary policy, predictability and clarity of exchange rate formation. major financial instruments.

There is a need to distinguish between methods of state regulation of venture activities, in particular in terms of direct and indirect regulation.

Thus, the main methods of direct state regulation of venture activities include:

- subsidies, including grants;
- budget investments and investments of state development institutions;
- state guarantees for loans and borrowings, including their provision by state development institutions;
- leasing of state property on a preferential basis;
- providing benefits for the payment of taxes and fees, as well as mandatory contributions to state extra-budgetary funds;
- export risk insurance, etc.

The methods of indirect state regulation of venture business include:

- financing the property infrastructure of the venture industry;
- measures to financially stimulate demand for innovative products;
- financing of special educational projects;
- development of financial instruments focused on the development of the financial market;
- financing of institutions providing information, organizational and administrative support to venture business, etc.

With the correct and timely application of the above methods aimed at maintaining, regulating and improving the efficiency of agro-venture funds, you can expect to obtain a set of positive results:

- strengthening the status of countries-producers

of products/technologies;

- increasing the number of jobs;
- creation, commercialization of new and improvement of existing goods and/or services;
- intensification of stock market development;
- ensuring the competitiveness of the country as a whole.

Thus, the use of venture financing is an actual and very important way for agro-industrial enterprises to attract the necessary financial resources, which in general will contribute to the growth of socio-economic development of the country provided proper and effective state policy to create favorable conditions for venture finance.

the definition of forms of state financial support for the development of venture structures must be approached taking into account the specifics of scientific activity, its nature and ability to self-finance. In the world, fundamental scientific activity, including business, exists mainly through the budget or private investment funds. In Ukraine, basic research is concentrated and funded only in the public sector of the economy. The challenge at this stage is to create conditions conducive to attracting private and foreign investment to fund and develop basic research in the private sector.

State support should be directed in such a way as to finance the creation of technology parks.

References

1. Harbar Zh.V., Harbar V.A. Venture capital in the context of financing innovation. *Agrosvit*. 2019. № 19. Pp. 3–11.
2. Kocheshkova IM, Trushkina NV Trends in the development of venture investment in Ukraine. *Economic Bulletin of Donbass*. 2016. № 2 (44). Pp. 129–135.
3. Palamarenko Ya.V. Venture investment as a reference point for innovative development of Ukrainian agro-industrial enterprises. *Market infrastructure*. 2018. Issue 23. Pp. 60–68.
4. Pilyavoz T.M. Venture entrepreneurship as a direction of mobilization of resources of effective economic activity and development of enterprises. *Economic, financial and accounting and legal problems of enterprises: monograph / For general. ed. L.M. Savchuk. Dnipro: Gerda, 2016. Pp. 319–328.*
5. Tax Code of Ukraine: Law of Ukraine of 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
6. Polishchuk O.T., Polishchuk O.A. Modeling of the venture industry development system based on world experience. *Bulletin of ZhSTU*. 2017. № 4 (82). Pp. 103–110.
7. Lieutenant A.M., Antonyuk L.L. Venture capital: foreign experience and problems of formation in Ukraine: monograph. Kiev: KNEU, 2000. 172 p.
8. On farming: Law of Ukraine of 19.06.2003 № 973-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15>
9. Ukrainian Investment Business Association. URL: <http://www.uaib.com.ua/>

УДК 336.7

Мунаева Валерия Владимировна
студентка 3-го курса,
Кубанский государственный аграрный университет имени И.Т. Трубилина,
Носова Татьяна Павловна
доцент, кандидат экономических наук
Кубанский государственный аграрный университет имени И.Т. Трубилина

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ И ПРОБЛЕМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВИРТУАЛЬНЫХ ДЕНЕГ (КРИПТОВАЛЮТ)

Munaeva Valeria Vladimirovna
the student 3-go course
Kuban state agrarian University named after I. T. Trubilin,
Nosova Tatyana Pavlovna
associate Professor, candidate of economic Sciences
Kuban state agrarian University named after I. T. Trubilin

ECONOMIC SUBSTANCE AND PROBLEMS OF THE USE OF VIRTUAL MONEY (CRYPTOCURRENCY)

Аннотация.

В статье рассмотрены вопросы эволюции денег за длительный период времени, также выявлены основные направления, лежащие в основе данного процесса; рассмотрена технология блокчейн, на основе которой функционирует самая популярная криптовалюта в мире – биткоин; выведены предпосылки появления электронных и виртуальных денег; обоснована неизбежность дальнейшей эволюции инструментов обращения и платежа. Проанализировано происхождение и экономическая сущность виртуальных денег (криптовалют), раскрыта их дуалистичная и неопределённая роль в современной экономической системе.

Abstract.

The article discusses the evolution of money over a long period of time, also identifies the main trends underlying this process; considers the blockchain technology, which is used for the most popular cryptocurrency in the world – bitcoin; deduces the prerequisites for the appearance of electronic and virtual money; justifies the inevitability of further evolution of circulation and payment instruments. The author analyzes the origin and economic essence of virtual money (cryptocurrencies) are analyzed, their dualistic and uncertain role in the modern economic system is revealed.

Ключевые слова: эволюция денег, блокчейн, электронные деньги, виртуальные деньги, криптовалюта, биткоин, цифровая валюта, волатильность (нестабильность).

Keywords: evolution of money, blockchain, electronic money, virtual money, cryptocurrency, bitcoin, digital currency, volatility (instability).

Во всём мире деньги являются уникальным изобретением человечества! Исследователи, рассматривая деньги в качестве объективной экономической категории, отмечают, что естественный ход жизни общества несомненно потребовал появления и наличия всеобщего эквивалента стоимости [1].

За свою историю деньги, а точнее – посреднические инструменты в товарном обмене, прошли длительный путь развития. В период античности преобладал бартер – это прямой обмен товара на товар. Сделки по обмену происходили беспорядочно, а именно путём группировки интересов владельцев конкретных товаров. Данная ситуация блокировала процессы специализации между различными товаропроизводителями и разделением труда. Следовательно, простым шагом в развитии человечества стало распространение одного товара, который мог бы сравниваться с другими товарами и был бы идеален для большей доли участников рынка.

А вот следующими шагами эволюционного развития денег являются: появление металлических

денег (сначала при их изготовлении использовалось золото и серебро); затем, развитие и усложнение торгово-экономических отношений привело к необходимости появления новых инструментов расчёта, не столь связанных с действительными «физически осязаемыми» носителями, какими стали, подобные им – неполноценные «бумажные» деньги.

Как нам известно, история электронных денег началась ещё с середины 20-го века. В 1950-е гг. начался поиск более выгодных форм платежей, который значительно увеличился в 1960-1970-е гг. благодаря внедрению в банковскую сферу достижений научно-технического прогресса (НТП).

Впервые в 1959 г., в Сан-Франциско «Bank of America» ввёл в реализацию полностью автоматизированную электронную установку для обработки чеков и ведения текущих счетов.

Далее последовало внедрение более совершенных поколений ЭВМ, которое позволило подклю-

чить к ним многих абонентов с помощью дистанционных устройств – выносных пультов-терминалов. Данный процесс охватил все банки США и многих других стран.

Условно можем выделить четыре основных этапа в развитии электронных денег:

1. 1960-е – начало 1970-х гг. 20 века;
2. вторая половина 1980-х гг. 20 века;
3. середина 1990-х гг. 20 века;
4. прогноз: первая половина 21 века.

История развития электронных денег напрямую связана с переводом записей на банковских счетах с бумажных носителей информации на электронные. По сути, первый исторический вид электронных денег является электронным банковским депозитом. Как мы знаем, депозит («deposit») – это вклад денежных средств в банки и сберегательные кассы физическими и юридическими лицами, на определенный срок и под процент (это примерно 1950-е гг. двадцатого столетия) [2].

Плавное развитие мировых торговых систем, глобализация и повышенное внимание к научно-технологическим и информационным исследованиям привели к появлению нового финансового инструмента, который значительно упростил процесс проведения платежей за товары и услуги между физическими и юридическими лицами, обеспечил прозрачную инвестиционную деятельность и использование значительно новых технологий для улучшения качества жизни общества. Таким инструментом стали криптовалюты — это децентрализованные конвертируемые цифровые валюты, основанные на математических принципах, созданные и управляемые автоматически с помощью программного обеспечения. Наряду с внедрением криптовалют широкое распространение получила технология блокчейн, на основе которой действует самая популярная криптовалюта в мире — биткоин [3].

К сожалению, время не стоит на месте, поэтому эволюционное вытеснение золота кредитными деньгами получило дальнейшее развитие в замене носителей денежных функций (банкнот, векселей, чеков) кредитными картами, которые выполняют функцию средства платежа и существуют с 1915 г., когда они впервые появились в США в форме записи долга. Современный этап эволюции денег характеризуется появлением системы электронных денег, с помощью которой осуществляются различные денежные операции, (например, приём вкладов, получение денег с банковского счёта, платежи, выдача чековых книжек, дебетовых карт и др.). Первые «пластиковые деньги» в России были выпущены в ограниченном количестве Внешэкономбанком (1989 г.). В настоящее время их выпускают крупнейшие банки страны [4]!

Виртуальные, цифровые деньги (криптовалюты) – это деньги, которые в отличие от фиатных (символических) средств не имеют физического выражения. Единицей такой валюты является «coin», что в переводе с английского языка означает «монета» [5].

Криптовалюты навсегда изменили наше представление о личных финансах и ведении бизнеса. На протяжении долгих лет они вызывают споры, подвергаются многочисленной критике, порождают преступность, сопровождаются неудачами, но дают неплохую возможность хорошо заработать. В современной экономической системе виртуальные деньги также имеют ряд недостатков. Мы знаем, что они свойственны всем финансовым рынкам, но в случае использования криптовалюты риски удваиваются из-за их неординарных особенностей. Так в чем же опасность при выборе криптовалют в качестве инструмента для инвестирования?

Перечислим 10 основных проблем и рисков виртуальных денег (криптовалют):

1. Хакерские атаки;
2. Вредоносные программы;
3. Отсутствие законодательной базы и юридические риски;
4. Банкротство и закрытие бирж;
5. Отсутствие гарантий на возмещение убытков;
6. Крах рынка виртуальных денег;
7. Волатильность = нестабильность;
8. ICO – опасные проекты, которые не гарантируют возврата инвестиций. Считается, что именно из-за массового вливания в ICO курс биткоина существенно упал;
9. Потеря секретного кода;
10. Ошибочная транзакция пользователя.

Таким образом, можно утверждать, что виртуальные деньги (криптовалюты) весьма алогичны. С одной стороны, это высокий уровень заработка при удачном случае и везении, а с другой – нестабильная «субстанция», которая в современном мире крайне притягательна для мошенников. Перспективы виртуального заработка могут быть столь же хрупкими, как и сама криптовалюта. Поэтому каждый из нас, кто хочет инвестировать в биткоин или осуществлять переводы с криптовалютами, должен помнить о рисках, чтобы принять необходимые меры. И только в этом случае, целостный разумный подход может эффективно защитить средства человека.

Список литературы

1. <https://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskaya-priroda-i-problemy-ispolzovaniya-virtualnyh-denezh-kriptovalyut> (дата обращения: 03.12.2020).
2. https://revolution.allbest.ru/bank/00234576_0.html (дата обращения: 03.12.2020).
3. <https://cyberleninka.ru/article/n/operatsii-s-kriptovalyutami-aktualnye-problemy-teorii-i-praktiki-primeneniya-ugolovnogo-zakonodatelstva> (дата обращения: 03.12.2020).
4. <http://newinspire.ru/1/2/21/16-evolyutsiya-denezhnogo-obrashcheniya.html> (дата обращения: 03.12.2020).
5. <https://mining-cryptocurrency.ru/chto-takoe-kriptovalyuta/> (дата обращения: 03.12.2020).
6. АНАЛИЗ МОШЕННИЧЕСКИХ ДЕЙСТВИЙ В КРЕДИТНО-ФИНАНСОВОЙ СФЕРЕ

Наумкина Д.А.
Студентка Финансового университета при Правительстве Российской Федерации

Яковенко А.Н.,

Носова Т.П.

Валютное регулирование. Валютный контроль. 2020. №2. С. 70-73.

Научный руководитель – Родионова Марина Евгеньевна

к.соц.н., доцент, доцент Департамента политологии Факультета социальных наук и массовых коммуникаций Финансового университета при Правительстве РФ.

КОРОНАВИРУС И ЭКОНОМИКА: ПОДДЕРЖКА МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ

Naumkina D.A.

Student of the Financial University under the Government of the Russian Federation

Yakovenko A.N.,

Nosova T.P.

Currency regulation. Foreign exchange control. 2020. No. 2. S. 70-73.

Scientific adviser - Rodionova Marina Evgenievna

Candidate of Social Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Political Science of the Faculty of Social Sciences and Mass Communications of the Financial University under the Government of the Russian Federation.

CORONAVIRUS AND THE ECONOMY: SUPPORTING SMALL AND MEDIUM BUSINESSES DURING THE PANDEMIC PERIOD

Аннотация.

Материал анализирует различные меры поддержки в области малого и среднего бизнеса в период пандемии в Российской Федерации, Китайской Народной Республике и Италии. Статья рассматривает итоги этой поддержки, как пандемия коронавируса повлияла на экономику и предпринимательство в этих странах. По итогам этой поддержки сделаны выводы по сравнению экономических показателей данных стран, государственному бюджету и преодолению пандемии.

Abstract.

The material analyzes various support measures for small and medium business in the Russian Federation, China and Italy during a pandemic. The article reviews the results of this support and how the COVID-19 pandemic has impacted the economy and entrepreneurship in these countries. Conclusions were made based on the results of this support and they compare economic indicators, state budgets and overcoming the pandemic.

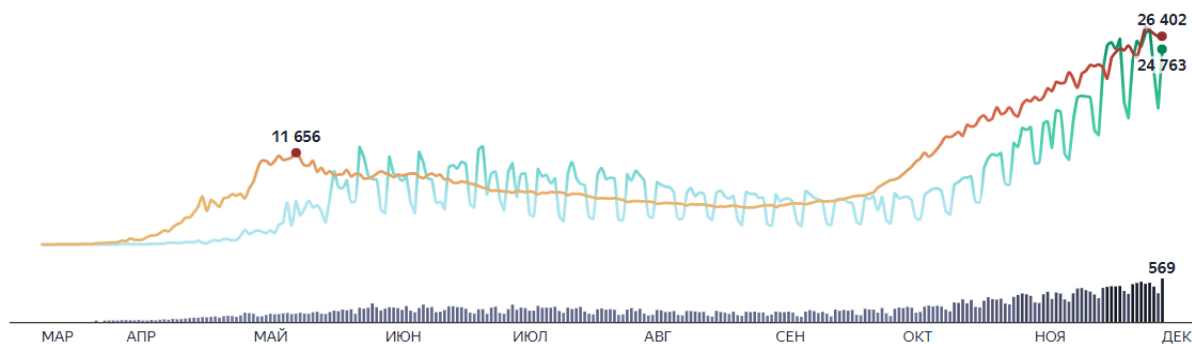
Ключевые слова: *малый и средний бизнес, предпринимательство, пандемия, коронавирус, меры поддержки, РФ, КНР, Италия.*

Keywords: *small and medium business, entrepreneurship, pandemic, coronavirus, support measures, Russian Federation, KNR, Italy.*

В декабре 2019 года в Китае, городе Ухань был зафиксирован первый зараженный COVID-19. И уже 30 января 2020 года Всемирная Организация Здравоохранения объявляет, что вспышку можно назвать эпидемией и называет ее чрезвычайной ситуацией, а к 11 марта уже всемирной пандемией. К началу декабря было зафиксировано больше 50,8 млн случаев заболевания по всему миру, в том числе больше 1,263 млн человек скончалось и больше 35,8 млн выздоровело. Совсем недавно, в

июне-июле 2020 года, закончилась первая разрушительная волна коронавируса в мире, но не прошло и трех месяцев, как вновь, к первому октября, объявляют о постоянном увеличении числа заболевших и о неизбежности второй волны COVID-19. Исходя из последних событий, в конце октября – начале ноября вновь участились случаи заболевания по всему миру, и теперь сообщается, что началась 2 волна эпидемии.

Число новых заражений, выздоровлений и смертей с начала марта Россия

Число новых выявленных заражений в последние три недели, тыс. Россия

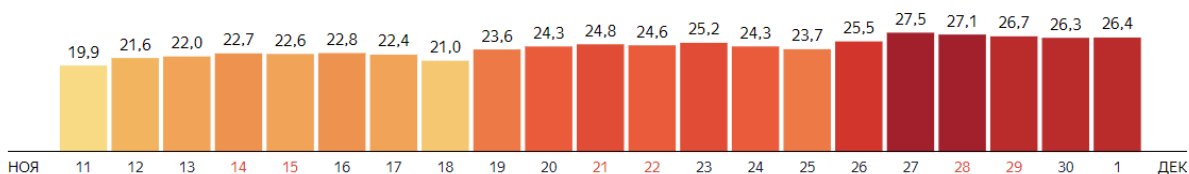

Рис. 1. Статистика заражений, выздоровлений и смертей с 12 марта по 1 декабря 2020 г.¹

Рис. 2. Статистика заражений, выздоровлений и смертей с 12 марта по 9 ноября 2020 г.²

Сложно теперь найти человека без маски в общественном транспорте, а предприятия продолжают закрываться на фоне стагнации мирового рынка.

Теперь это наша новая реальность, в которой конкуренция производителей выходит на другой уровень – побеждает тот, кто быстрее приспосабливается к условиям жизни и работы онлайн. Теперь взаимоотношения власти и бизнеса строятся на попытках спасти наибольший процент фирм среднего класса. К сожалению, данная тема не теряет актуальности и сейчас, потому что очень важно понимать, как в дальнейшем будет развиваться экономика, как государство будет помогать предпринимателям справляться с убытками и потерей клиентуры и насколько эффективной будет эта помощь.

Сравнивая меры поддержки и результаты применения этих мер в разных странах, мы делаем выводы, какие меры эффективнее всего и какие страны помогают бизнесу наилучшим образом.

Для начала нужно разобраться в российских мерах поддержки. Наиболее серьезное и при этом отрицательное влияние пандемия оказывает на малый бизнес, особенно в сфере услуг. Российское Правительство разрабатывает специальный комплекс мер для того, чтобы не закрылся слишком большой процент фирм. «Наше государство выделило девять отраслей, наиболее пострадавших от связанного с коронавирусом ухудшения экономи-

ческой ситуации. Они больше остальных нуждаются в государственной помощи. В такие отрасли входят:

- Авиаперевозки, аэропорты, автоперевозки.
- Деятельность туристических агентств и прочих организаций, предоставляющих услуги в сфере туризма.
- Гостиничный бизнес.
- Общественное питание и несколько других»³.

Министерства РФ определяют размеры финансовой поддержки и компенсации убытков для туристических и логистических компаний, к тому же вводится мораторий на 3 месяца на выплату страховых взносов. «Государство предоставляет предпринимателям различные виды содействия: Финансовое – программы поддержки малого бизнеса подразумевают выделение субсидий, суммы которых колеблются от 60 тыс. до 25 млн руб. Имущественное – предприниматели получают возможность безвозмездно или на льготных условиях пользоваться государственным имуществом (аренда помещений, земельных участков). Информационное – путем создания федеральных и региональных информационных систем, официальных сайтов для обеспечения субъектов предпринимательства актуальными сведениями. Консультационное – поддержка малого предпринимательства в 2020 году подразумевает оказание содействия в виде профессиональных консультаций. Образовательное – разработка программ подготовки специалистов, повышения квалификации сотрудников»⁴. К тому же проводились

¹ Информация взята с сайта <https://yandex.ru/covid19/stat>

² Информация взята с сайта <https://yandex.ru/covid19/stat>

³ Максимова Е.В. ВЛИЯНИЕ КОРОНАВИРУСА НА ЭКОНОМИКУ РОССИИ / Максимова Е.В., Рябцев А.Г., Сазонова О. А. // Журнал Инновации и инвестиции -2020 год -№4.

⁴ Ирина Климакина. Поддержка малого бизнеса: госпрограммы 2020 года / И. Климакина // Портал Бизнес.ру -12 мая 2020 года.

и другие различные меры поддержки предпринимателей. Но при этом, по статистике реестра ФНС, с января по август этого года с рынка ушли более 1 миллиона малых компаний, и хотя создалось около 870 тысяч новых, чистый уход составил 247 тысяч, что больше прошлого года в три раза. Но с уверенностью можно сказать, что, если бы не антикризисные меры государства, это число выросло бы еще в несколько раз. Поэтому в случае России власть все-таки помогает бизнесу справиться с пандемией.

Рассмотрим ситуацию с малым и средним предпринимательством в Китае. Довольно известный факт, что дисциплина и ответственность у граждан Китая очень высокие, и, в частности, именно они помогли правительству быстро справиться с эпидемией. Когда ситуация с малыми фирмами обострилась, власти Китая призвали арендодателей снизить арендные платы фирмам, и те согласились. «Предпринимателей малого и среднего бизнеса, на государственном уровне, освободили от налогов и выплат за социальное страхование. Именно эти две секции требовали наибольших затрат. Также снизили процентные ставки по кредитам, одобрили ссуды. Отсрочили погашение уже взятых кредитов»⁵. После окончания первой волны COVID-19 в Китае 91% малых и средних фирм восстановил свою работу, что является действительно хорошим показателем. Тем не менее, на оставшиеся 9% закрывшихся фирм приходится около 10% трудоспособного населения. Но китайская экономика пока что восстанавливается быстрее других стран, и с января по сентябрь 2020 года выросла на 0,7%.

Одной из стран, по которым коронавирус ударил сильнее всего, стала Италия, поэтому было бы обоснованно рассмотреть, как Италия поддерживает свой малый и средний и бизнес. 16 марта 2020 года вышел указ правительства Италии по поддержке ее экономики. Всего власти выделили более 20 миллионов евро. «Основные положения указа об экстренной экономической ситуации, вызванной эпидемией COVID-19: фонд гарантирования выплаты заработной платы для всех работников (до 9 недель), приостановление выплат по ипотечному кредиту, даже для самозанятых, самозанятые работники: компенсация в размере 500 евро (разовая), стоп выплате налогов и НДС до 31 мая для наиболее пострадавших компаний, фонд поддержки для наемных и самозанятых работников, в марте премия в размере 100 евро для тех, кто выходит на работу на рабочих местах»⁶. При этом за период пандемии ВВП Италии упал сразу на 12,4%, так что экономика данной страны находится в состоянии худшем, чем экономика Греции во время кризиса 2010 год.

Теперь, сравнивая все вышеописанное, можно сказать, что, к сожалению, COVID-19 нещадно рушит мировую экономику, и власти многих стран оказывают большое количество мер поддержки, стараясь спасти ситуацию, которая на сегодняшний

день постепенно приходит в норму, однако далеко не все государства могут справиться с упадком экономики. В данной статье рассмотрены ситуации в трех разных странах: Российской Федерации, Китайской Народной Республике и Италии. И, рассмотрев меры поддержки, проводимые данными государствами, и итоги этой поддержки, можно сделать вывод, что наиболее быстро и результативно с пандемией и упадком экономики справились китайские власти, в России ситуация обстоит немного хуже, но при этом российскому правительству удалось спасти большую часть малого и среднего бизнеса. В Италии же ситуация пока что складывается не самым лучшим образом в связи с тем, что за последнее десятилетие ВВП этой страны почти не рос, и теперь после разрушительной эпидемии он серьезно упал, и на его восстановление требуется очень большое количество средств, которые государство не может предоставить мгновенно. И хотя после окончания 1 волны бизнес начинает восстанавливаться, остается загадкой, когда же закончится эпидемия и как она окончательно скажется на предпринимательстве разных стран.

Список использованных источников

1. Ирина Климакина. Поддержка малого бизнеса: госпрограммы 2020 года / И. Климанкина // Портал Бизнес.ру -12 мая 2020 года.

<https://www.business.ru/article/1360-podderjka-malogo-biznesa-2019-gos-programmy>

2. Коронавирус: статистика. Развитие событий. Россия.

<https://yandex.ru/covid19/stat>

3. Максимова Е.В. ВЛИЯНИЕ КОРОНАВИРУСА НА ЭКОНОМИКУ РОССИИ / Максимова Е.В., Рябцев А.Г., Сазонова О. А. // Журнал Инновации и инвестиции -2020 год -№4.

[HTTPS://CYBERLENINKA.RU/ARTICLE/N/VLIYANIE-KORONAVIRUSA-NA-EKONOMIKU-ROSSII](https://cyberleninka.ru/article/n/vliyaniye-koronavirusa-na-ekonomiku-rossii)

4. Сотрудничество бизнеса и власти для достижения устойчивого развития экономики: монография/ под.общ.ред. Кузнецова О.В., Родионовой М.Е., Селезнева П.С. – Москва: Инфра-М, 2019 г. – 308 с.

5. Biecom Consulting. Как правительство Китая поддерживает малый и средний бизнес в стране / Biecom Consulting // Канал Biecom Consulting -10 июля 2020 года.

<https://zen.yandex.ru/media/id/5e8445ddb3115b1868a3b3fe/kak-pravitelstvo-kitaia-podderjivaet-malyi-biznes-v-strane-5f0338cbbb6bae4cc5a91b2b>

6. Trade & Consulting sas. Указ для поддержки экономики Италии от 16/03/2020: все меры / Trade & Consulting sas // Компания Trade & Consulting sas -16 марта 2020 года.

<https://liveitaly.ru/news/ukaz-dlya-podderzhki-ekonomiki-italii-ot-16032020-vse-mery>

⁵ Biecom Consulting. Как правительство Китая поддерживает малый и средний бизнес в стране / Biecom Consulting // Канал Biecom Consulting -10 июля 2020 года.

⁶ Trade & Consulting sas. Указ для поддержки экономики Италии от 16/03/2020: все меры / Trade & Consulting sas // Компания Trade & Consulting sas -16 марта 2020 года.

Свой текст 59,3% + цитирование 39,1% = 98,4%

Дата загрузки	Название	Статус проверки	Антиплагиат	Дата проверки	Оригинальность	Заемствования	Цитирования	
25.10.2020 14:50:08	Статья.docx	OK	Отчет по антиплагиату 25/10/2020 14:53:07.pdf	25.10.2020 14:53:07	59.3%	1.6%	39.1%	

УДК: 658.14

Охріменко Ю. О.,¹

Чухліб А. В.²

¹студентка,

Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ

²кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Oxrimenko Y. O.,¹

Chukhlib A. V.²

¹Student,

National University of life and environmental sciences of Ukraine, Kiev

²Candidate of economic sciences, associate professor,

National University of life and environmental sciences of Ukraine, Kiev

INFORMATION AND ANALYTIC SECURITY OF THE MANAGEMENT OF OWN CAPITAL OF THE AGRARIAN SECTOR CAPITAL

Анотація

В статті проаналізовано підходи до розкриття сутності «власного капіталу» як економічної категорії та об'єкта інформаційно-аналітичної системи. Висвітлено теоретико-методичні та прикладні питання інформаційно-аналітичного забезпечення як інструменту управління власним капіталом.

Abstract

In the article, analyzes the approaches to revealing the essence of «own capital» as an economic category and an object of information-analytical system. Theoretical-methodical and applied item of information-analytical support as an instrument of own capital management are covered.

Ключові слова: капітал, інформаційне забезпечення, аналітичне забезпечення, управління, ефективність.

Keywords: capital, information security, analytic security, management, efficiency.

Важливим чинником ефективного функціонування підприємств аграрного сектору є власний ка-

пітал, який уособлює в собі вартість власних засобів підприємства. Формування власного капіталу, що здійснюється за рахунок власних і позикових

коштів, і ефективність його використання відображають конкурентоспроможність та фінансові можливості підприємства. Розробка обґрунтованої стратегії управління сприяє підвищенню рентабельності власного капіталу та ефективності діяльності підприємства.

В науковій літературі наведено широке коло різноманітних трактувань категорії «капітал».

Брігхем С. Ф. визначає капітал як необхідний фактор виробництва, що включає компоненти боргу, нерозподілений прибуток, привілейовані акції і звичайні акції [1].

На думку Калашнікової К. М. під капіталом слід розуміти втілені у майно фінансово-економічні ресурси, які використовуються у розширеному відтворенні для отримання прибутку [2, с. 152].

Корольок Н. М. розуміє капітал як економічну категорію, що відображає відносини між суб'єктами власності з приводу раціонального використання сукупності матеріальних і нематеріальних чинників виробництва, робочої сили, інтелектуального потенціалу працівників, фінансового капіталу з метою відтворення себе як економічної системи, створення конкретної корисності, доходу [3].

Ляшенко Г. П. вважає, що капіталом є багатство (цінні папери, грошові засоби, матеріальне майно), яке використовується для збільшення власного капіталу [4].

Школьник І. О. під капіталом розуміє грошові кошти підприємства, що використовуються для покриття потреб з метою забезпечення його функціонування [5, с. 28].

На нашу думку, капітал – складна, багатогранна економічна категорія, що відображає сукупність економічних ресурсів і економічних благ, які використовуються в господарській діяльності з метою отримання прибутку.

Власний капітал є власним джерелом суб'єкта господарювання. На сьогоднішній для розкриття сутності категорії «власний капітал» вчені-економісти використовують економічний, обліковий та правовий підходи.

Відповідно до економічного аспекту, під власним капіталом слід розуміти вартість власних засобів, фінансових ресурсів підприємства, що використовуються для створення відповідної частини активів. Власний капітал, з точки зору облікового підходу, становить частину активів підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань. Правовий аспект розкриває категорію «власний капітал» як атрибуту відносин власності.

Таким чином, під власним капіталом слід розуміти суму власних коштів підприємства, отриману від власника/ власників у вигляді внесків, придбаних акцій або в результаті виробничо-господарської діяльності підприємства. Власний капітал виступає носієм аналітичної інформації, необхідної для прийняття ефективних управлінських рішень.

Ефективне управління власним капіталом неможливе без використання якісної інформаційно-аналітичної системи. Інформаційна складова є тим інструментом, який забезпечує

проведення якісного аналізу, планування та контролю виконання управлінських рішень щодо ефективного використання власного капіталу. Аналітична складова – аналітичний інструментарій для отримання нової інформації про власний капітал.

Інформаційно-аналітичне забезпечення управління власним капіталом слід розглядати як сукупність інформаційних, організаційних, методичних компонентів, що забезпечують управлінський апарат якісною, достовірною, повною інформацією для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на ефективне використання власного капіталу, підвищення ефективності діяльності підприємства.

Аналітична оцінка закономірностей та тенденцій формування і використання власного капіталу здійснюється за допомогою аналітичного інструментарію. Системність і комплексність використання аналітичного інструментарію дають можливість отримати достовірні дані про формування і використання власного капіталу.

Методичний інструментарій аналізу власного капіталу підприємств аграрного сектору являє собою визначену сукупність способів і методів аналізу, алгоритм їх використання, що дозволяють отримати аналітичну інформацію, необхідну для обґрунтування й прийняття управлінських рішень щодо формування та ефективного використання власного капіталу.

Першим етапом аналізу власного капіталу є оцінка обсягу, складу і структури власного капіталу, їх зміни в динаміці. Наступний крок аналізу полягає у визначенні впливу чинників на зміну обсягу і структури власного капіталу. Окремим етапом аналізу є оцінка потенціалу формування фінансових ресурсів, його відповідність темпам розвитку підприємства. З цією метою необхідно проаналізувати залучення капіталу з різних джерел, співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел формування власного капіталу, темпи приросту власного капіталу, їх відповідність темпам приросту обсягу реалізованої продукції та активів, зміну в динаміці частки власних ресурсів в загальному обсязі фінансових ресурсів. Завдяки використанню коефіцієнтного методу отримують інформацію про фінансово-економічний стан підприємства, його фінансову стійкість і прибутковість. На етапі оцінки руху власного капіталу в розрізі його надходження та вибуття, інтенсивності оновлення власного капіталу в динаміці, використовують методи абсолютних і відносних величин, порівняння, балансовий, індексний тощо. Для оцінки ефективності використання капіталу аналізують оборотність власного капіталу та його рентабельність, систему показників якості структури власного капіталу, фінансової стійкості та ділової активності.

Аналітична оцінка впливу окремих чинників на рентабельність власного капіталу здійснюється з використанням детермінованого і стохастичного факторного аналізу, що дозволяє змінювати та формувати параметри управління власним капіталом,

відбираючи та корегуючи ті чинники, що їх зумовлюють. Детерміновану факторну модель рентабельності власного капіталу можна представити у вигляді:

$$R_{vk} = R_{pr} \cdot R_{rv} \cdot R_{fz},$$

де R_{vk} – рентабельність власного капіталу, R_{pr} – рентабельність продажу, R_{rv} – ресурсвіддача, R_{fz} – коефіцієнт фінансової залежності.

За результатами комплексного аналізу власного капіталу виявляють проблемні ситуації, встановлюють причини їх виникнення, обґрунтовують і приймають управлінські рішення, спрямовані на ефективне використання власного капіталу, забезпечення фінансової стійкості і фінансової незалежності підприємств аграрного сектору, підвищення результатів їх діяльності.

Література:

1. Брігхем С.Ф. Основи фінансового менеджменту: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2008. 560 с.
2. Калашникова К. М. Економічна сутність поняття «управління оптимізацією структури капіталу підприємства». Управління розвитком. 2011. № 1 (98). С. 151–155.
3. Ковалев В. В. Финансовый анализ: управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Финансы и статистика, 2000. 511 с.
4. Ляшенко Г. П. Управління капіталом підприємства для зміцнення бази оподаткування: навч.-метод. посіб. Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2004. 194 с.
5. Школьник І. О., Безбабіна А. С. Теоретичні підходи до трактування поняття капіталу та його структури на сучасному етапі розвитку фінансової науки. Інноваційна економіка. 2012. № 4 (30). С. 24–28.

Топорова Е.А.

*Студентка Финансового университета при Правительстве Российской Федерации
Научный руководитель: - Родионова Марина Евгеньевна*

К.соц.н., доцент, доцент Департамента политологии Факультета социальных наук и массовых коммуникаций Финансового университета при Правительстве РФ

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕРЫ ПОДДЕРЖКИ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА ГОСУДАРСТВОМ В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ В РОССИИ И СТРАНАХ ЗАПАДНОЙ ЕВРОПЫ

Топорова Е.А.

*Student of the Financial University under the Government of the Russian Federation
Scientific adviser: - Rodionova Marina Evgenievna*

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor, Department of Political Science, Faculty of Social Sciences and Mass Communications, Financial University under the Government of the Russian Federation

ECONOMIC MEASURES OF SUPPORTING SMALL AND MEDIUM BUSINESSES BY THE STATE DURING THE PANDEMIC PERIOD IN RUSSIA AND THE COUNTRIES OF WESTERN EUROPE

Аннотация.

В статье приведен обзор мер государственной поддержки малого и среднего бизнеса в период пандемии в Российской Федерации, Франции, Германии и Австрии. Дан краткий анализ законодательных мер по финансово-экономической поддержке малых и средних предприятий. В заключении приводится анализ влияния пандемии коронавируса на экономику данных стран.

Abstract.

The article provides an overview of state support measures for small and medium businesses during the pandemic in the Russian Federation, France, Germany and Austria. The article presents a brief analysis of legislative measures of financial and economic support for small and medium-sized businesses. The conclusion provides an analysis of the impact of the coronavirus pandemic on the economy of these countries.

Ключевые слова: *малый и средний бизнес, пандемия, коронавирус, меры государственной поддержки.*

Keywords: *small and medium businesses, pandemic, coronavirus, measures of state support.*

Малый и средний бизнес (далее – МСП) играет важную роль в развитии экономики государства. Во всём мире МСП сегодня выступает двигателем экономического и научно-технологического прогресса и создаёт рабочие места во всех сферах экономики. По оценкам экспертов, вклад малого и среднего

предпринимательства в ВВП Российской Федерации находится на уровне 20%, это почти в три раза ниже аналогичного показателя в странах Западной Европы.⁷ В связи с этим представляется интересным анализ влияния пандемии на состояние малого

⁷ Информация взята с сайта https://rosstat.gov.ru/storage/mediabank/Mal-pred_2019.pdf

бизнеса в России и странах Европы, а также государственных мер поддержки МСП, поскольку введённый режим самоизоляции и ограничение деятельности предприятий в первую очередь ударили по предприятиям малого и среднего бизнеса.

Для начала рассмотрим меры государственной поддержки МСП в Российской Федерации.

Согласно Постановлению Правительства РФ от 3 апреля 2020 г. № 434 "Об утверждении перечня отраслей российской экономики, в наибольшей степени пострадавших в условиях ухудшения ситуации в результате распространения новой коронавирусной инфекции" отраслями, наиболее пострадавшими от кризиса, связанного с пандемией, являются: транспортная деятельность; культура, организация досуга и развлечений; физкультурно-оздоровительная деятельность и спорт; деятельность туристических агентств и прочих организаций, предоставляющих услуги в сфере туризма; гостиничный бизнес; общественное питание; деятельность организаций дополнительного образования, негосударственных образовательных учреждений; деятельность по организации конференций и выставок; деятельность по предоставлению бытовых услуг населению (ремонт, стирка, химчистка, услуги парикмахерских и салонов красоты); деятельность в области здравоохранения; розничная торговля непродовольственными товарами; средства массовой информации и производство печатной продукции.⁸

Можно заметить, что деятельность в этих отраслях в большинстве своём представлена именно малыми и средними предприятиями.

Аналитический центр НАФИ представил результаты исследовательского спецпроекта о влиянии пандемии коронавируса на российский бизнес. Настоящий документ подготовлен на основе результатов опроса более 1500 предпринимателей со всей России, проведенного нашей компанией в конце марта 2020 года. Исследование показало, что малый бизнес находится под ударом: в компаниях с численностью сотрудников до 100 человек негативные последствия особенно ощутимы (их отметили 87% предпринимателей), в компаниях со штатом более 100 человек негативные последствия отметили чуть реже (78%). Женщины-предприниматели чаще говорили о негативных последствиях, чем мужчины (90% и 82% соответственно). Две трети женского бизнеса (68%) – это небольшие организации с численностью штата до 15 человек, работающие в сфере услуг, культуры, спорта и организации мероприятий.

Итак, рассмотрим меры поддержки, введённые государством. Ещё 16 марта этого года премьер-министр Михаил Мишустин объявил первый список

мер по борьбе с коронавирусом в России, на которые было выделено до 300 млрд рублей. Среди мер для поддержки бизнеса можно выделить:

- ✓ Отсрочку по выплате налогов для бизнеса в сфере туризма и авиаперевозок;

- ✓ Отмену ограничений по доставке товаров в городах и передвижению транспорта ритейлеров, открытие на таможне «зелёного коридора» для товаров первой необходимости;

- ✓ Расширение программы льготного кредитования для малого и среднего бизнеса.

19 марта Мишустин объявил трёхмесячную отсрочку для малого и среднего бизнеса по уплате страховых взносов и арендной плате за помещения, которые находятся в муниципальной и государственной собственности. При этом оплатить отсроченную задолженность арендаторы смогут в течение двух лет (с 1 января 2021 г. по 1 января 2023 г.) поэтапно.⁹

Ещё одной мерой стало введение налоговых каникул для уязвимых отраслей. Речь не идёт об отмене уплаты налога, после окончания льготного периода налог можно выплачивать равными долями в течение года, однако данная отсрочка не распространяется на уплату НДС и НДФЛ.¹⁰

Далее рассмотрим государственную поддержку бизнеса в период пандемии во Франции. 21 марта там был принят антикризисный план поддержки бизнеса размером €345 млрд. Министерство экономики и финансов Франции предоставило фирмам и предпринимателям отсрочку по уплате прямых налогов (корпоративного налога, налога на прибыль, взносов в систему социального обеспечения) на 3 месяца без необходимости обращаться в компетентные органы. Также, компании, столкнувшиеся с трудностями, могут сделать запрос на налоговую скидку, которая может быть распространена на просроченные проценты и штрафы. По запросу в Налоговый центр ежемесячные платежи по налогам на имущество могут быть также приостановлены, а общая сумма неуплаченного налога будет рассчитана по окончании налогового периода, без штрафных санкций.

Компании, испытывающие финансовые трудности, могут обратиться в компетентный орган для разработки индивидуального графика выплаты налоговых и социальных платежей. Условием получения данной отсрочки является отсутствие привлечения к ответственности за неподачу налоговой отчетности, а также неуплату налогов. Для малого

⁸ Постановление Правительства РФ от 3 апреля 2020 г. № 434 "Об утверждении перечня отраслей российской экономики, в наибольшей степени пострадавших в условиях ухудшения ситуации в результате распространения новой коронавирусной инфекции" (с изменениями и дополнениями)

⁹ Информация взята с сайта <https://vc.ru/finance/114412-spasenie-predprinimateley-kakie-mery-pomoshchi-vvodyat-pravitelstva-stran-evropy-ssha-i-rossii-v-usloviyah-krizisa>

¹⁰ Татарина Лариса Валентиновна, Ященко Татьяна Сергеевна (2020). МАЛЫЙ И СРЕДНИЙ БИЗНЕС В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ В РОССИИ: ПОДДЕРЖКА СО СТОРОНЫ ГОСУДАРСТВА И БАНКОВСКОГО СЕКТОРА В ЧАСТНОСТИ.

и среднего бизнеса была отменена оплата аренды помещения и коммунальных услуг.¹¹

В Германии 23 марта правительство приняло пакет помощи частным предпринимателям и компаниям, а также различным группам населения, которые в значительной мере могут пострадать от последствий распространения нового коронавируса. Общий объем господдержки, может превысить €750 млрд.

Небольшие фирмы и частные предприниматели смогут получить прямые субсидии размером до €15 тыс., на эти цели выделено €50 млрд. 23 марта Минэкономики ФРГ запустило специальную программу по линии государственной банковской группы Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW), через которую бизнес сможет получить неограниченные кредиты. Арендодателям запрещается расторгать договоры со съемщиками, которые в связи с финансовыми трудностями из-за ситуации с коронавирусом будут не в состоянии заплатить арендную плату. И также как и в предыдущих странах, компании могут попросить отсрочку налоговых платежей.

Одним из очагов распространения коронавирусной инфекции стала Австрия. И в то же время республика стала одной из первых стран ЕС, которая ввела ограничительные меры. Для смягчения удара по экономике правительство Австрии выделило €38 млрд.

15 марта в Австрии был принят Закон о COVID-19, в котором были представлены основные антикризисные меры:

- ✓ Отложены налоговые платежи и проценты по кредитам для компаний.
- ✓ Добавлены специальные кредиты для туристических компаний и пострадавших предпринимателей.
- ✓ Государство вводит социальное страхование для самозанятых: им доступны отсрочки платежей, рассрочка, снижение стоимости взносов и обнуление задолженностей процентов по кредитам.
- ✓ Кредитные рассрочки в случае возможных или наступивших проблем с ликвидностью.

Таким образом, можно сделать вывод, что пандемия коронавирусной инфекции разрушает экономику стран, в частности разрушая малый и средний бизнес, заставляя предпринимателей уходить с рынка. Во Франции во втором квартале 2020 года было зафиксировано историческое падение уровня ВВП, он сократился на 13,8%, в Германии на беспрецедентные 10%. В России согласно базовому прогнозу Минэкономразвития, ВВП в 2020 году упадет на 5,5%. Экономика Австрии остаётся стабильной даже в период кризиса, связанного с пан-

демией, так считают аналитики агентства Fitch, однако они предполагают, что ВВП Австрии в 2020 году снизится на 8,3%. «Коронакризис» стал тем спусковым крючком, который запустил глобальное падение экономики.

Список использованных источников

1. Влияние эпидемии коронавируса на бизнес и потребность в господдержке, 2020г. [Электронный ресурс].- Режим доступа: <https://nafi.ru/projects/predprinimatelstvo/rossiyskiy-biznes-i-koronavirus-chast-1-predprinimateli-ovliyanii-epidemii-na-ikh-biznes-i-o-potreb/>

2. Как Правительство Австрии поддерживает предприятия во время пандемии коронавируса, 2020г. [Электронный ресурс].- Режим доступа: <https://immigrant-austria.com/ru/blog/supports-businesses-during-the-coronavirus/>.

3. Какие меры для поддержки экономики вводили в разных странах в связи с коронавирусом, 2020г. [Электронный ресурс].- Режим доступа: <https://tass.ru/info/8088363>.

4. . Научная электронная библиотека Киберленка [Электронный ресурс] Татарина Лариса Валентиновна, Яценко Татьяна Сергеевна МАЛЫЙ И СРЕДНИЙ БИЗНЕС В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ В РОССИИ: ПОДДЕРЖКА СО СТОРОНЫ ГОСУДАРСТВА И БАНКОВСКОГО СЕКТОРА В ЧАСТНОСТИ // Международный журнал прикладных наук и технологий «Integral». 2020. №3. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/malyy-i-sredniy-biznes-v-period-pandemii-v-rossii-podderzhka-so-storony-gosudarstva-i-bankovskogo-sektora-v-chastnosti>.

5. Постановление Правительства РФ от 03.04.2020 N 434 (ред. от 16.10.2020) "Об утверждении перечня отраслей российской экономики, в наибольшей степени пострадавших в условиях ухудшения ситуации в результате распространения новой коронавирусной инфекции" // Справочная правовая система «Консультант Плюс». Разд. «Законодательство».

6. Сотрудничество бизнеса и власти для достижения устойчивого развития экономики: монография/ под.общ.ред. Кузнецова О.В., Родионовой М.Е., Селезнева П.С. – Москва: Инфра-М, 2019г. – 308 с.

7. Спасение предпринимателей: какие меры помощи вводят правительства стран Европы, США и России в условиях кризиса, 2020г. [Электронный ресурс].- Режим доступа: <https://vc.ru/finance/114412-spasenie-predprinimateley-kakie-mery-pomoshchi-vvodyat-pravitelstva-stran-evropy-ssha-i-rossii-v-usloviyah-krizisa>.

¹¹ Информация взята с сайта <https://vc.ru/finance/114412-spasenie-predprinimateley-kakie-mery-pomoshchi-vvodyat-pravitelstva-stran-evropy-ssha-i-rossii-v-usloviyah-krizisa>

УДК 332.1

Чиназирова Светлана Казбековна*доцент, кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики и управления
ФГБОУ ВО «Адыгейский государственный университет»,***Кадакоев Руслан Нурбиевич***Заместитель главного врача по лечебной работе Адыгейской республиканской клинической больницы***Дзетль Расита Чемальевна***магистрант кафедры «Финансы и кредит»**ФГБОУ ВО «Майкопский государственный технологический университет»*

ПОДХОДЫ К ВНЕДРЕНИЮ БЕРЕЖЛИВОГО ПРОИЗВОДСТВА В МЕДИЦИНСКОМ УЧРЕЖДЕНИИ

Chinazirova Svetlana Kazbekovna*Associate Professor, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of Economics and Management
FGBOU VO «Adyghe State University»***Kadakoev Ruslan Nurbiyevich***Deputy chief physician for medical work Adygeya Republican clinical hospital***Dzetzl Rasita Chemalievna***master's student of the Department of Finance and Credit
FGBOU VO «Maikop State Technological University»*

APPROACHES TO IMPLEMENTING LEAN MANUFACTURING IN A MEDICAL FACILITY

Аннотация.

В данной статье проанализированы основные инструменты бережливого производства, которые могут быть адаптированы под здравоохранение и использованы при внедрении бережливого производства. Также намечены основные пути повышения производительности труда через внедрение инструментов бережливого производства, автоматизацию работы и обучения сотрудников.

Abstract.

This article analyzes the main lean manufacturing tools that can be adapted to healthcare and used in the implementation of lean manufacturing. The main ways to increase labor productivity through the introduction of lean production tools, automation of work and employee training are also outlined.

Ключевые слова: *медицинские услуги, бережливое производство, сфера здравоохранения, потери, технология 5С, визуализация, кайдзен, картирование, канбан.*

Key words: *medical services, lean manufacturing, healthcare, losses, 5C technology, visualization, Kaizen, mapping, Kanban.*

The healthcare sector is one of the priority areas of development in Russia. The budget system's expenditures on health care account for 3.3% of the country's GDP.

In 2006, the first conference on the introduction of lean manufacturing in the healthcare sector was held, where the possibilities of providing medical services using the streaming method and existing technologies were discussed.

Lean manufacturing is a special approach to enterprise management that allows you to improve the quality of work by reducing losses. Losses are anything that reduces the efficiency of work.

Lean healthcare is a concept for creating and developing a system of public health protection that allows achieving the best level of quality, costs and timing of medical care, and, consequently, the sustainable development of this system.

The key principle of lean production is to eliminate all types of losses, which creates conditions for the continuity of the production flow, without delays and queues, due to the uniform load of personnel, rational

logistics of patients, and optimal planning of the areas of the medical organization.

Lean policlinic implementation projects are implemented to improve processes aimed at the following changes:

- increase patient satisfaction and accessibility of services provided;
- increase efficiency and eliminate existing time, financial and other losses;
- improving the organization of workplaces that ensure the safety and comfort of employees.

In lean manufacturing, the following types of losses are distinguished:

- movements – unnecessary movements of equipment and operators that lead to increased time and cost;
- transportation – unnecessary movements that lead to delays;
- technology – technological shortcomings that do not allow to implement all the requirements of the consumer in the product;
- overproduction – unrealized products that require extra costs for accounting and storage;

- waiting – non-finished products waiting in the queue for processing and increasing the cost;
- defects – any defects that lead to additional costs;
- inventory-surplus of finished products that increase the cost and storage costs [1].

These definitions of losses are used in the standard sense and are more relevant to organizations that produce products, so the paper will provide modified definitions of losses based on the activities of medical institutions.

Unnecessary movements in the hospital may mean movements due to the lack of specialized equipment in the General practitioner's office or an irrational arrangement of offices.

Documentation and analysis results are transported in a medical facility. In a situation where there is no unified information system, long transmission also leads to delays, as in the case of production.

Technology in healthcare is an irrational distribution of patients in nursing posts, not profiled registry Windows, lack of differentiation of job responsibilities of medical workers, lack of staff, excessive approval of documents and filling reports with unnecessary information [2].

Overproduction may be not rational use of previously obtained data about the patient, which is repeated when redirected to another specialist, as well as duplication of information in different documents, irrational referral to additional diagnostics.

Waiting in a medical facility occurs due to queues for doctor's appointments, when patients appear outside of the record and move the queue, as well as when the patient is late, in the case of waiting for approval of decisions or slow operation of information systems.

Mistake in healthcare refers to mistakes made by a medical professional as a result of a violation of medical technologies that require additional costs and may threaten the health and life of the patient. This category of losses is one of the most expensive in terms of eliminating defects.

Inventory refers to inappropriate storage of office supplies, unused forms, documents, unused supplies, as well as non-systematic use of the archive.

The key principle of lean production is to fight or eliminate all types of losses, which creates conditions for the continuity of the production flow, without delays and queues, due to the uniform load of personnel, rational logistics of patients, staff and information, and optimal planning of the areas of the medical organization.

Introduction of lean manufacturing methods in medical institutions is aimed at changing the paradigm of perception of the health care system. Moving away from outdated methods of patient admission, registration, management, and organization work in General [1].

The tools of lean manufacturing:

- 5C technology;
- 5 Why;
- visualization;
- Kaizen;
- mapping
- Kanban;

- theory of system constraints [3].

The main lean manufacturing tools that can be adapted to healthcare and used in implementing lean manufacturing include the following:

- 5C technology is a system of workplace organization and rationalization

developed in Japan, aimed at improving the efficiency and manageability of the operating area, increasing labor productivity, saving time and improving the corporate culture.

The concept of lean manufacturing 5S implies that all employees of the company – from the cleaning lady to the chief medical officer – follow a few simple rules. This does not require the use of new management programs and technologies.

Lean production 5C involves the use of five rules, where each begins with the letter «C»:

- 1) sorting - a clear division of all things into necessary and unnecessary, while things that you do not use for a month must be removed to the quarantine zone, in the future such things are subject to disposal;

- 2) compliance with the order – organization of storage of things in such a way that each time the employee puts the used tool in its place;

- 3) keep clean – each employee must maintain order on the desktop throughout the day, at the end of the day you need to clean;

- 4) standardization - creating instructions and rules;

- 5) improvement – forming the habit of strict compliance with established procedures, standards and rules [1].

The «5 why» method was founded by Sakichi Toido and is used to find out the root causes of the situation. The essence of the method is to use questions to study the cause-and-effect relationships underlying a particular problem, identify causal factors, and identify the root cause [1].

The employee must ask the question «why» at least 5 times before proceeding to solve the problem, until a satisfactory answer is given and the solution to the problem is applied to the original cause.

Value stream mapping is a visual graphical representation of the material and information flows required to deliver a product or service to the end user. The value stream map allows you to immediately see the bottlenecks in the flow and, based on its analysis, identify all unproductive costs and processes, and develop an improvement plan.

Mapping the value stream includes the following steps:

- documentation of the current state map;
- analysis of the production flow
- creating a map of the future state;
- development of an improvement plan [5].

The theory of system constraints is a set of tools, rules, methods for solving problems, as well as a philosophy for improving the system. This management methodology is based on determining the key limitation of the system and managing it for the effectiveness of the system as a whole.

One of the key concepts is constraints, factors that determine the limit of the system's results [2].

Depending on the system, restrictions also differ, but in General, there are three large groups:

- capacity limitation – the inability to provide the required amount of capacity to the system in a specific time frame

- market restriction – the number of orders is not enough for the required development of the system. This restriction is usually addressed by offering better deals to consumers to encourage sales growth

- time limit – the system's response time to market needs is too long [4].

This theory identifies five consecutive steps that help determine the direction of change and quickly guide the organization to change:

1) find the system constraint;

2) reduce the impact of system restrictions;

3) focus on limiting the system;

4) remove the restriction – this step is used if the first two steps were not enough to remove the restriction. The stage may include reorganization, reallocation of powers, capital increase, etc.

5) repeat the cycle.

Thus, the use of lean manufacturing tools in the organization of a medical institution can solve a number of existing problems, such as increasing labor productivity by reducing losses, improving the quality of medical services provided, and increasing patient loyalty.

Список литературы

1. Ашинова М.К., Хагурова М.П., Чиназирова С.К. Бережливое производство как инструмент повышения конкурентоспособности предприятия // НОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ. Выпуск 2/2018г. – Майкоп: ФГБОУ ВО «МГТУ», 2018. – С.79-84

2. Бережливый менеджмент в здравоохранении [Электронный ресурс]: Бережливое производство в медицине – Режим доступа: <https://lean-kaizen.ru/article/medicine/berezhlivyj-menedzhment-v-zdravookhraneni.html> (дата обращения: 15.11.2020г.)

3. Джордж, Майкл Бережливое производство плюс шесть сигм в сфере услуг. Как скорость бережливого производства и качество шести сигм помогают совершенствованию бизнеса - М.: Манн, Иванов и Фербер, 2016. – 413 с.

4. Менеджмент в здравоохранении [Электронный ресурс]: Методические аспекты анализа производительности труда медицинских работников – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/metodicheskie-aspekty-analiza-proizvoditelnosti-truda-meditsinskih-rabotnikov/viewer> (дата обращения: 14.11.2020г.)

5. Управление производством: Инструменты бережливого производства и их сущность [Электронный ресурс]: Бережливое производства от 31.01.2017 года // Управление производством: деловой портал. – Режим доступа: http://www.up-pro.ru/library/production_management/lean/instrumenty-lean-uaz.html (дата обращения: 18.11.2020г.)

PUBLIC ADMINISTRATION

УДК 330.3411-048.74:32(477)(045)

*Кравченко Тетяна Володимирівна,
Гревцева Євгенія Олександрівна,**Комунальний заклад «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»
Запорізької міської ради*

DOI: 10.24412/2520-2480-2020-3486-67-71

МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

*Kravchenko Tetyana Volodymyrivna,
Hrevtseva Yevheniia Oleksandrivna,**Municipal institution «Zaporizhzhya regional institute of postgraduate pedagogical education» of Zaporizhzhya city council*

MECHANISMS OF IMPLEMENTING PUBLIC INNOVATION POLICY IN THE DECENTRALIZED ENVIRONMENT

Анотація.

У статті уточнено зміст державної інноваційної політики та визначено механізми її реалізації в умовах децентралізації. З'ясовано особливості та відмінності доцільності застосування механізмів державного управління на різних рівнях впровадження інновацій. Вивчено досвід реалізації інноваційної політики в країнах Євросоюзу. Визначено вимоги до органів державного та місцевого управління щодо ефективності інноваційної політики в умовах децентралізації.

Abstract.

The article clarifies the state innovation policy's content and defines the mechanisms of its implementation in the context of decentralization. The peculiarities and differences in the usefulness of public administration mechanisms at different levels of innovation have been clarified. Experience of innovation policy implementation in EU countries has been studied. Requirements for public and local government bodies for the effectiveness of innovation policy in the context of decentralization have been identified.

Ключові слова: інноваційний розвиток, інноваційна політика, інноваційна діяльність, децентралізація, механізми державного управління, національне управління, регіональне управління

Key words: innovative development, innovation policy, innovation activity, decentralization, mechanisms of public administration, national administration, regional management

Сучасний стан соціально-економічного розвитку України та її європейський вектор вимагає від держави пошуку шляхів удосконалення системи національного управління. Необхідність інноваційних трансформацій сучасного управління викликана в першу чергу подальшими процесами глобалізації світової економіки, внутрішньополітичною нестабільністю та кризовими явищами, пов'язаними із пандемією COVID-19, на тлі стрімкого розвитку науково-технічного прогресу. По-друге, системні зміни потребують швидкої адаптації українського соціально-економічного та правового простору до вимог Європейського Союзу, шляхом підвищення ефективності національного управління й державної політики на основі поглиблення інноваційного розвитку щодо підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки. По третє, реформування структури управління держави та подальша імплементація демократичних інститутів в національне управління з підвищенням ролі громад, а саме процесів децентралізації, що набирають подальших обертів, потребують врахування поточного стану розвитку інноваційних процесів і проблем національної економіки, що мають бути розв'язані за допомогою реалізації дієвої державної інноваційної політики.

Підґрунтям дослідження питання реалізації державної інноваційної політики в умовах децентралізації стали праці вітчизняних і зарубіжних науковців різних галузей знань, а саме: С. Бекмен та М. Беррі, Ю. Бажала, Д. Воронкова та Ю. Погорелова, К. Галанакіса, Ю. Шипуліної та С. Ілляшенко, Л. Федулової та ін.

Для впровадження ефективної державної інноваційної політики, перш за все, необхідно з'ясувати її сутність, мету, завдання, наявні інструменти та можливі механізми її впровадження. Слід розуміти, що всі компоненти інноваційної діяльності у різних сферах функціонування державних органів влади повинні об'єднатися в один вектор – створення умов для ефективного використання ресурсів щодо конкурентоспроможного розвитку українського суспільства, його економічної і соціальної сфери як цілісної взаємозалежної структури. Підкреслимо, що у Законі України «Про інноваційну діяльність» інновації визначаються як новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [1]. Крім того,

незважаючи на відсутність уваги до трактування поняття «інноваційна політика» у вище згаданому Законі та існування широкого спектру визначень згаданої політики у науковій літературі, під державною інноваційною політикою слід розуміти сукупний комплекс певних напрямів, форм, методів та інструментів державного управління, спрямованих на створення взаємопов'язаних механізмів інституційного, ресурсного забезпечення підтримки та розвитку інноваційної діяльності, на формування мотиваційних факторів активізації інноваційних процесів з метою покращення соціально-економічного благополуччя населення [2]. У цьому контексті, головним завданням державних органів управління виступає окреслення мети та основних принципів впровадження, а також дієвих механізмів реалізації інноваційної політики в цілому та окремих її заходів, зокрема. Не менш важливим документом щодо впровадження інновацій виступає «Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року» схвалена розпорядженням КМУ № 526-р від 10.07.2019 року. Згідно зазначеної Стратегії головним завданням органів державної влади є створення сприятливого середовища для розвитку інноваційних процесів. За відсутності зазначеного чинника неможливо досягти стратегічних очікувань у сфері інноваційної діяльності, зокрема, підвищення конкурентоспроможності виробництва [6].

Основними принципами державної інноваційної політики є: орієнтація на інноваційний шлях розвитку економіки та визначення її державних пріоритетів; формування законодавчої та нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності; створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу, забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, підтримка підприємства у науково(виробничій) сфері; здійснення заходів щодо підтримки міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок; ефективне використання ринкових механізмів в інноваційній діяльності, її фінансовій підтримці, здійсненні сприятливої кредитної, податкової і митної політики у цій сфері; сприяння розвитку інфраструктури, інформаційному забезпеченню та підготовці кадрів для сфери інноваційної діяльності [3].

При дослідженні формування і реалізації державної інноваційної політики в Україні слід звернути увагу на досвід Європейських країн із сталим

економічним розвитком де міцним фундаментом впровадження інновацій стали соціальні моделі держав ЄС, що дозволило підвищити їх соціально-економічну стабільність. Як доводять наукові розвідки, поняття інновації розглядається на території Євросоюзу як дієвий інструмент стимулювання зростання та розвитку.

Цікавим для розуміння важливості впровадження інновацій є дослідження сучасних науковців у галузі економіки І. Довби та О. Дюгованець щодо світового досвіду інноваційного розвитку в умовах економіки знань, яке доводить що в країнах, які мають високий рівень соціально-економічного зростання спостерігається вагома роль державного регулювання інноваційних процесів, на основі прямих – державна підтримка та фінансування, та непрямих – стимулювання, створення сприятливих умов впровадження інновацій тощо, методів. Крім того, важливим в контексті нашого дослідження, є твердження, що сучасні країни сталого розвитку на сьогодні здійснили перехід до освоєння і розгортання нової – глобальної мережевої моделі інноваційного процесу, а саме кооперації країн у проведенні інноваційних процесів та розподілу всіх етапів послідовних інноваційних змін по різних країнах на основі міжнародного поділу праці [3].

Зважаючи, на рівень впровадження інноваційних процесів та їх позитивний вплив на соціально-економічний розвиток на теренах Європейського союзу доцільно звернути увагу на інтегрований європейський інструмент щодо аналізу інноваційних процесів - European innovation scoreboard (EIS), який дозволяє відображати профілі країн, порівнювати показники ефективності та співвідношення інновацій. EIS складається з десяти показників інновацій, що об'єднуються у чотири групи та охоплюють в цілому 27 різних індикаторів (рис. 1), зазначене забезпечує можливість проведення порівняльного аналізу ефективності інновацій у країнах ЄС, інших європейських країнах та регіональних сусідах. Він дає можливість оцінити відносні сильні та слабкі сторони національних інноваційних систем та допомагає країнам визначити сфери соціально-економічного розвитку, які потребують структурних змін. Усі країни, що входять до Європейського інноваційного табло, залежно від значень узагальнюючого індексу, згруповані у чотири групи. У 2020 році European innovation scoreboard було оприлюднено 23 червня [4].

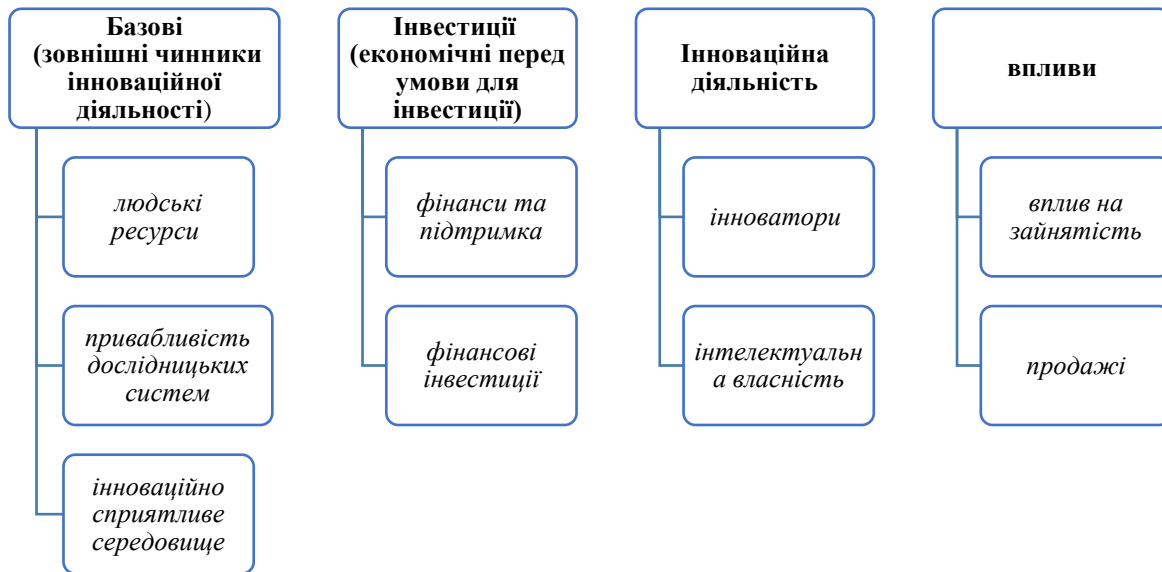

Рис. 2. Показники інноваційного розвитку згідно European innovation scoreboard (EIS) [4].

На основі зазначених показників EIS відносить Україну до групи «ІННОВАТОР, ЩО ФОРМУЄТЬСЯ» разом з Болгарією, Македонією та Румунією. Це свідчить про високий потенціал української держави в сфері інноваційної діяльності. Перевагами для України виступають такі критерії, як відносно високий рівень розвитку людського капіталу, наявність зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, вигідне географічне положення, високий освітній та науковий потенціал, якість освіти тощо. Слабкими сторонами виявилися зв'язки та підприємництво, привабливість дослідницьких систем, інноватори [5].

На міжнародному рівні широко використовується інтегральна оцінка стану розвитку інноваційної системи. Україна представлена у кількох міжнародних рейтингах, які оцінюють інноваційний потенціал, технологічну та інноваційну конкурентоспроможність. Найбільш авторитетними є Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index), Індекс інноваційного розвитку агентства Bloomberg (Bloomberg Innovation Index), Глобальний індекс конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index), Інноваційний індекс Європейського інноваційного табло (Innovation Union Scoreboard), Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів (Global Talent Competitiveness Index) [5;7]. На сьогоднішній день Україна посіла 45-те місце в глобальному рейтингу інновацій, поліпшивши свій торішній результат на два пункти, про що йдеться в доповіді Global Innovation Index за 2020 рік.

Отже, європейський досвід впровадження інноваційної політики, доводить важливість інновацій для сталого розвитку, а інновації в зазначеному контексті виступають інструментом стимулювання зростання та розвитку. З огляду на концепцію «сталого розвитку» для забезпечення

зростання протягом тривалого періоду часу, державна політика повинна приділяти увагу факторам, що обмежують зростання, а саме: навколишньому природному середовищу, вичерпання сировинних ресурсів, енергетиці, людям тощо.

Процес реалізації інноваційної політики в Україні сьогодні проходить на тлі поглиблення реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Зазначені зміни є невід'ємною складовою стратегічних перетворень в Україні на шляху до стандартів європейської спільноти. Подальший розвиток України як демократичної країни сталого розвитку вимагає розмежування повноважень між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування на засадах субсидіарності й децентралізації. Процес децентралізації влади якісно змінює систему управління в нашій країні, зазначені трансформації пов'язані із передачею нових повноважень та потужного фінансового ресурсу на місця, що дозволяє підвищити спроможність громад і змінити вектор їх руху на розвиток та зростання, які тісно пов'язані із подальшими впровадженням інновацій.

Сучасна реформа децентралізації в Україні реалізується за рахунок делегування частини владних повноважень з державного рівня на рівень місцевих громад та направлена на впровадження й сприяння розвитку політичних інновацій з акцентом на демократизацію системи місцевого самоуправління на основі підвищення соціальної активності, участі та відповідальності членів громад у розвитку регіонів. Під інноваціями у цьому контексті розуміється можливість самостійного та найбільш доцільного вибору органами місцевого самоврядування, при активній участі громади, методів та механізмів управління розвитком району, області, територіальної громади, можливість використання одночасно декількох управлінських рішень, фактично гнуч-

кість та адаптивність системи управління територією до потреб громадян та пріоритетних напрямів розвитку регіону [8].

На противагу місцевим органам управління для державних органів важливим є використання певного універсального механізму публічного управління, що буде прийнятним для всіх регіонів в цілому, що зменшує їх варіативність та гнучкість. Наголошуючи на певні інституційні обмеження щодо використовуваних механізмів державними органами влади в процесі реалізації інноваційної політики, слід особливо звернути увагу на той факт, що саме центральні органи управління при формуванні стратегії розвитку держави повинні провести детальний аналіз не тільки можливих перспектив впровадження тих чи інших інновацій, але і спрогнозувати настання можливих ризиків, у тому числі соціальних, в процесі їх реалізації. З рештою, саме центральні органи управління повинні врахувати таку змінну як «суспільне благо» та рівень впливу на нього впровадження тих, чи інших інновацій, саме державні органи регулюють і відстежують їх ефективність і корисність для економіки держави та суспільства в цілому, саме центральний уряд повинен бачити можливість прийняття альтернативних управлінських рішень і наслідків, що можуть бути спричинені інноваційним процесом [9].

У сучасних наукових дослідженнях щодо формування та реалізації інноваційної політики в умовах децентралізації наголошується, що подальше впровадження зазначених процесів без урахування поточного стану інновацій створюють нові ризики широкого спектру. Так проф. В. Романенко головними ризиками вважає – посилення дублювання всіх стадій інноваційного процесу та розпорошення наукових та виробничих ресурсів, що суперечить вище згаданим сучасним світовим тенденціям посилення інтеграції і консолідації зусиль. З огляду на визначені ризики, важливим в процесі реалізації інноваційної політики в умовах децентралізації регіонів є механізм чіткого розмежування функцій між загальнодержавним і регіональним рівнем:

1. Загальнодержавний рівень: розробка загальнодержавних міжрегіональних програм наукових досліджень визначення і закріплення за регіонами певної спеціалізації (з урахуванням наявного в регіоні науково-технічного та виробничого потенціалу) підготовка наукових кадрів в спеціалізованих навчальних та наукових центрах для потреб регіонів;

2. Регіональний рівень: вивчення попиту на інноваційні розробки залучення наявного науково-технічного потенціалу для вирішення локальних проблем розвитку регіону формування сприятливого інноваційного середовища починаючи із закладів освіти і завершуючи виробництвом [10].

Наведені аргументи звертають нашу увагу на важливий аспект інноваційної політики, а саме на його комплексність. Комплексність інноваційної політики повинна реалізовуватись на основі її послідовності та наступності на всіх рівнях державного, регіонального та місцевого управління. Успішність реалізації інноваційної політики у

цьому контексті, залежить від досягнення суспільного блага як для кожної території так і в цілому для всього українського суспільства. Поглиблення інноваційних процесів задля підвищення соціально-економічного розвитку країни буде мати позитивні наслідки не тільки для державних органів управління які їх впроваджують, але й для місцевих органів влади, які вбачають в інноваціях подальший стимул та перспективу зростання своїх громад. Фактично, управлінські рішення місцевих органів влади щодо розвитку інновацій та можливість самостійного використання регіональних ресурсів задля удосконалення інноваційної політики на основі врахування особливостей територій з увагою до соціальної складової говорить на користь процесу децентралізації.

Однак, слід зауважити, що в процесі реалізації інноваційної політики в умовах децентралізації виникає ризик затягування впровадження певних інновацій в одних регіонах з огляду на очікування візуалізації результатів від впровадження такої інновації в інших. Крім того можлива ситуація вибору місцевими органами управління впровадження інноваційної політики яка була успішно реалізована у певному регіоні, але без кореляції територіальних індикаторів, що фактично знижує рівень ефективності прийнятих управлінських рішень. Важливим, з огляду на окреслену проблему, для нівелювання визначених ситуацій постає питання механізмів державного регулювання реалізації інноваційної політики. Такими механізмами виступають:

- формування довгострокової інноваційної політики;
- оперативне регулювання інноваційної діяльності;
- державні субвенції та спеціальні державні програми розвитку інноваційної сфери;
- стимулювання розвитку інновацій: антимонопольне регулювання, антикорупційні заходи, податкові пільги тощо;
- удосконалення системи інформаційного середовища;
- створення сприятливого середовища для інноваційної діяльності;
- захист інтелектуальної власності;
- ресурсне забезпечення інноваційного розвитку;
- мотивування розвитку національної інноваційної системи на основі принципу використання існуючого потенціалу розвитку територій;
- подальше удосконалення законодавчого поля та інституційної структури у сфері інноваційної діяльності;
- впровадження комплексу заходів щодо інтенсифікації інноваційної діяльності;
- стимулювання внутрішнього ринку інновацій;
- забезпечення виробництва новими розробками і технологіями;
- передача технологій із державного сектору на місцевий і приватний;

- державне фінансування вітчизняних науково-дослідних робіт;
- поглиблення механізмів державно-приватного партнерства у сфері інновацій тощо.

Отже, проведене дослідження доводить ефективність державної інноваційної політики в умовах децентралізації. Реалізація інноваційної політики передбачає використання розгалуженої системи методів та механізмів управління відповідно до потреб суспільства та вимог зовнішнього середовища. Для формування ефективної інноваційної політики слід використовувати вже існуючий зарубіжний досвід інноваційного розвитку економіки та інституційного забезпечення зазначеного процесу. У цьому контексті результати проведеного дослідження дозволило ознайомитись з особливостями формування і механізмами реалізації інноваційної політики в умовах децентралізації. Визначено відмінності щодо впровадження інновацій на рівні центральних і місцевих органів управління. Доведено важливість комплексності та цілісності інноваційної політики, а також доцільність забезпечення наступності на рівні держава-регіон-територія з використанням механізмів державного регулювання інноваційної діяльності із можливістю кореляції на відмінності регіону.

Список літератури:

1. Закон України "Про інноваційну діяльність" від 4 лип.2002 р. № 40)ІУ. Уряд. кур'єр. 2002. 7 серп.
2. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред.В.М. Гейця та ін.; НАН України. – К., 2015. – 336 с.
3. Довба І, Дюгованець Світовий досвід інноваційного розвитку в умовах економіки знань. Геополітика України: історія і сучасність. № 1(24). 2020. С. 150-161
4. European Innovation Scoreboard 2020. URL: https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/innovation/scoreboards_en
5. Інноваційна діяльність в Україні у 2019 році: науково-аналітична доповідь / Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша, Рожкова Л.В., Коваленко О.В. – К.: УкрІНТЕІ, 2020. – 45 с.
6. Розпорядження Кабінету міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р «Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року» та текст Стратегії. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-rozvitku-sferi-innovacijnoyi-diyalnosti-na-period-do-2030-roku>
7. Опитування представників бізнесу щодо інноваційної діяльності та актуальних потреб в R&D.Фінальний звіт. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/2020/08/28.08/opituvannya-28-08-2020.pdf>
8. Marc Fleurbaey Social Cohesion, Global Governance And The Future Of Politics: Political innovation for a better governance. URL: https://www.researchgate.net/publication/329737010_
9. Koleman S. Does Government Decentralization Increase Policy Innovation? URL: <http://users.wfu.edu/strumpks/papers/fed8.pdf>
10. Романенко В.А., Формування інноваційної політики в умовах децентралізації регіонів. Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні : VIII Міжнародний бізнес-форум (Київ, 19 березня 2015 р.) ; відп. ред. А.А. Мазаракі. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. С. 198-199

Colloquium-journal №34(86), 2020

Część 2

(Warszawa, Polska)

ISSN 2520-6990

ISSN 2520-2480

Czasopismo jest zarejestrowany i wydany w Polsce. Czasopismo publikuje artykuły ze wszystkich dziedzin naukowych. Magazyn jest wydawany w języku angielskim, polskim i rosyjskim.

Częstotliwość: co tydzień

Wszystkie artykuły są recenzowane.

Bezpłatny dostęp do elektronicznej wersji magazynu.

Przesyłając artykuł do redakcji, autor potwierdza jego wyjątkowość i jest w pełni odpowiedzialny za wszelkie konsekwencje naruszenia praw autorskich.

Opinia redakcyjna może nie pokrywać się z opinią autorów materiałów.

Przed ponownym wydrukowaniem wymagany jest link do czasopisma.

Materiały są publikowane w oryginalnym wydaniu.

Czasopismo jest publikowane i indeksowane na portalu eLIBRARY.RU,

Umowa z RSCI nr 118-03 / 2017 z dnia 14.03.2017.

Redaktor naczelny - **Paweł Nowak, Ewa Kowalczyk**

«Colloquium-journal»

Wydrukowano w «Chocimska 24, 00-001 Warszawa, Poland»

Format 60 × 90/8. Nakład 500 egzemplarzy.

E-mail: info@colloquium-journal.org

<http://www.colloquium-journal.org/>